

STRANY 1-52
16. ROČNÍK
23. DUBNA 2010

2
2010

AD NOTAM

Č A S O P I S Č E S K É H O N O T Á Ř S T V Í

Z OBSAHU:

Články

**Alena Macková: Datové schránky
v právním životě**

Diskuse

**Jiří Bartoš: Ještě jednou k nové úpravě
dědictvého řízení**

Rozhovor

**Velký rozhovor s veřejným ochráncem práv
JUDr. Otakarem Motejlem**

Názor

Martin Vychopen: 20 let svobodné advokacie

Ze zahraničí

**Dr. Klaus Woschnak se loučí
Diskusní fórum s Dr. Robertem Shillerem**

RENOMIA

KOMPLEXNÍ SLUŽBY V OBLASTI POJIŠTĚNÍ A RISK MANAGEMENTU

Jsme největší pojišťovací makléř v České republice

Poskytujeme speciální služby pro notáře
a právní kanceláře

Zastupujeme zájmy klienta s cílem realizovat
optimální řešení

Disponujeme významnými zkušenostmi ve všech
oborech podnikání

Jako člen světové sítě pojišťovacích makléřů
Worldwide Broker Network (WBN) nabízíme služby
v 70 zemích světa

Nabízíme velmi výhodné programy pojištění
zaměstnanců

PŘÍNOSY SPOLUPRÁCE S NÁMI:

- Nejvýhodnější ceny pojištění
- Úspora nákladů a administrativy
- Optimální pojistné krytí
- Vysoce kvalitní služby
- Rychlé řešení škod
- Mezinárodní služby
- Nezávislý výběr stabilních pojistitelů

VYUŽIJTE SLUŽEB NAŠICH SPECIALISTŮ NA POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI

PARTNER NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR

Kontakt: Mgr. Tereza Poláková
mobil: +420 602 555 983
tereza.polakova@renomia.cz
www.renomia.cz

ČLÁNKY

- Alena Macková: Datové schránky v právním životě 3
- Zdeněk Ryšánek: Zpeněžení členského podílu
v bytovém družstvu při likvidaci dědictví 6
- Luboš Holík, Josef Marcel: Právní institut zastavení dědického
řízení dle § 175h občanského soudního řádu 8

DISKUSE

- Jiří Bartoš: Ještě jednou k nové úpravě dědického řízení 16

JUDIKATURA

- Družstevní byt při odúmrti 20
- Soudní rozhodnutí krátce 24

ROZHOVOR

- Velký rozhovor s veřejným ochráncem práv
JUDr. Otakarem Motejlem 26

NÁZOR

- Martin Vychopeň: 20 let svobodné advokacie 31

AKTUÁLNĚ

- Prezidenti profesních organizací se domluvili na zintenzivnění
vzájemné spolupráce 32
- Zpráva z konference o správě obchodních korporací
v rekodifikačních a evropských konotacích 34

ZE ZAHRANIČÍ

- Informace o jednání Generálního shromáždění CNUe
19. 3. 2010 v Bruselu 36
- Dr. Klaus Woschnak se loučí 38
- Diskusní fórum s Dr. Robertem Shillerem, profesorem
ekonomie, na téma „ekonomický dopad nestranného
poradenství a kontroly dodržování zákonných podmínek
při převodu nemovitostí a hypotečních transakcí“ 40
- Změny v německém dědickém právu 42

STOJÍ ZA POZORNOST

STŘÍPKY Z HISTORIE

- Stanislav Balík: Střípky z historie 9 48

ZPRÁVY Z NK ČR

- Z rozhodování kárné komise 49
- Futsalový turnaj v Okříškách u Třebíče 50

FEJETON

- Karel Wawerka: Notářské jaro 51

Vážení čtenáři,

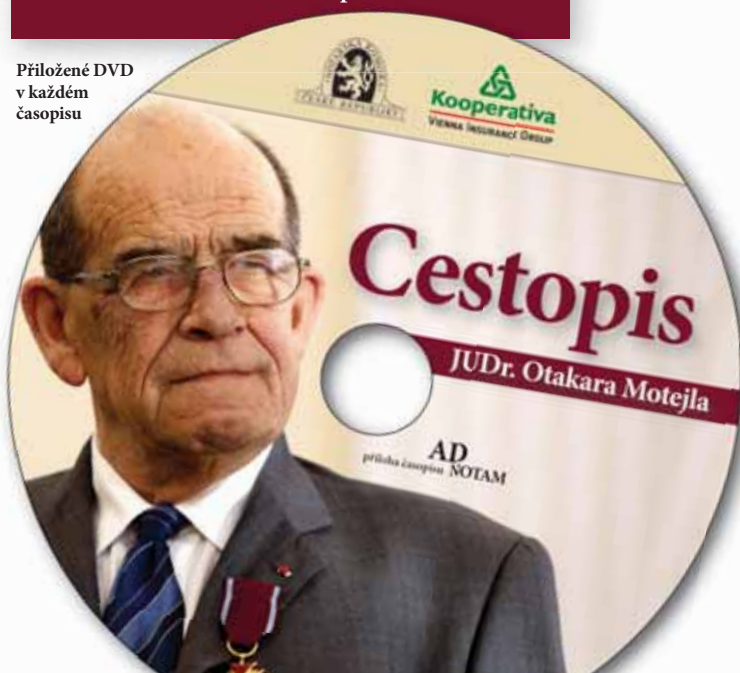
dostáváte již druhé číslo AD Notam časopisu českého notářství v jeho nové podobě. V podobě, která, vedle platformy pro odbornou notářskou a právnickou diskusi vůbec, sleduje též prezentaci notářství. V prvním čísle novou roli časopisu na tomto místě již zmínil prezident Notářské komory České republiky. I tato publikace by totiž měla přispívat k všeobecnému vědomí o notářství, jeho principech a o možnostech jeho využití při realizaci práva. Notářství je svou povahou a tradicí nutně konzervativní, avšak na druhé straně má potenciál nejen absorbovat požadavky kladené současností, ale i přicházet s novými návrhy směřujícími k plnému využití jeho možností na poli předcházení sporům a nalézání právní jistoty. Notářství je schopno vnímat současné trendy a je otevřeno novým výzvám. Právě takové notářství máme v úmyslu představovat. Věřím, že časopis v jeho novém pojetí bude významným faktorem

pokračování na str. 2

JUDr. Miloslav Jindřich

Příložené DVD
v každém
časopisu

AD NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, email: adnotam@epravo.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor JUDr. Martin Foukal, vedoucí editor Mgr. Miroslav Chochola, MBA. Adresa redakce Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba zajištěna prostřednictvím nakladatelství EPRAVO Media (CZ) s. r. o., grafická úprava IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. Kateřina Břejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, JUDr. Jiřík Fleischer, JUDr. Martin Foukal, vedoucí redaktor, JUDr. Václav Kouba, doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Martin Šešina, JUDr. Karel Wawerka; Cena časopisu je 720 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné je možno objednat na adnotam@epravo.cz., k dostání též v síti knihkupectví právnické literatury. Tisk: TISKAP s. r. o.

v nastoupené cestě. Samozřejmě nejen, v dnešní době již nezbytnou, vnější moderní formou, ale zejména svým obsahem v nové, zajímavé struktuře.

Při představování notářství s akcentem na jeho dynamiku však nelze zapomínat na jeho tradiční hodnoty. Naopak, je třeba principy a pilíře, na nichž je založeno a díky kterým je notářství po staletí jedinečné, odlišující se od jiných právnických profesí, pěstovat a stále zdůrazňovat, připomínat a vysvětlovat, neboť v nich je síla notářství. Zejména to platí pro zásady důležité pro samotný výkon notářství. Jak pro stěžejní zásadu nestrannosti, tak pro principy ostatní, jako je například povinnost notářský úkon na žádost žadatele provést, nebo naopak povinnost úkon odmítnout, odporuje-li obecně závazným právním předpisům, a také povinnost požadovat za notářský úkon jen odměnu stanovenou právním předpisem. Právě ohledně zásad stanovených pro výkon notářství je třeba nejen osvěta vnější, ale především, zcela jistě důležitější, osvěta vnitřní. Nebudou-li totiž realizovány samotnými notáři v každodenní praxi, zůstane notářství nenaplněno, bude jen teoretickou slupkou, bez obsahu a ztratí svoji opodstatněnost. Bude-li notář vykonávat notářství jen v zájmu toho, kdo ho o úkon požádal, kdo mu za úkon platí, tedy bez aplikace zásady nestrannosti, nemůže takovou činností předcházet sporům, nemůže naplnit základní smysl notářství. Nejen tento postup, ale i sjednávání smluvní ceny za účelem získávání „klientů“, nebo naopak pro nelukrativnost některých úkonů jejich odmítání, popřípadě „specializace“ jen na některou z činností notáře s odmítáním ostatních notářských úkonů, logicky stírá rozdíl mezi výkonem notářství a výkonem advokacie. Totéž platí pro omezování výkonu notářství v činnosti notáře upřednostňováním soukromých listin před notářskými zápisy v případech, ve kterých zákon výslovně tuto veřejnou listinu nepožaduje, popřípadě bez řádného důvodu preferenci svěrenských smluv před notářskou úschovou. Je nasnadě, že při takovém chápání činnosti notáře by rozlišení postavení těchto dvou právnických profesí ztratilo své opodstatnění. Při vědomí těchto vzájemných souvislostí je proto třeba při každodenní běžné činnosti notáře zákonem stanovené zásady skutečně uplatňovat, byť se mohou někomu zdánlivě jevit jako omezující, a notáře snad i v konkurenci nabídky právních služeb diskvalifikující.

Dovolím si připomenout ještě jednu zásadní okolnost. Činnost notáře je třeba považovat především za službu. Lze mít za to, že i tehdy, vykonává-li notář pravomoci

státu přímo, tedy v řízení o dědictví. Plný výkon dědictvé agendy nebyl notářům svěřen z důvodu samoučelného odběremění soudů. Jedná se o přirozený vývoj, který byl zahájen při částečném přesunu této agendy ze státního orgánu na notáře při obnově notářství. Je dokonce možné, že na konci tohoto vývoje, nepůjde-li o rozhodování sporů o dědictvé právo, které zůstane, ostatně jako rozhodování o každém jiném sporu, v kompetenci soudu, bude notář pomáhat uspořádávat majetkové vztahy pozůstalých v důsledku úmrtí jejich blízkých bez berličky soudního řízení. V rámci výkonu notářství samostatně stanoveným postupem, obdobně, jako je tomu v exekuční činnosti soudního exekutora. Jeví se totiž nepřiměřené, aby se stát vnucoval do řešení soukromoprávních vztahů, aby plně kontroloval přechod vlastnictví v důsledku úmrtí, zvláště když se téměř zbavil dědictvých daní. Mám za to, že s tímto vědomím je třeba přistupovat k řízení o dědictví již nyní. Klást důraz na shodu na výsledku, nikoli na proces. Předpokládá se, že notář bude spíše mediátorem než soudcem, že primární bude nastavení prostředí vedoucí k pokojnému vyřešení rodinných majetkových vztahů, narušených úmrtím blízkého, nikoli snad striktní vedení soudního procesu, mnohdy působícího v této oblasti kontraproduktivně. Snad je chápáno, že tímto není nabádáno k porušování předpisů. Požadavek vysoké odbornosti jistě musí zůstat zachován. Jsem však přesvědčen o tom, že tato agenda vyžaduje, abychom my, kterým je svěřena, používali procesní ustanovení spíše jako notáři než jako soudní komisaři, tedy s pokorou, lidsky, s vědomím, že i zde se od nás očekává pomoc a ne vrchnostenská rozhodnutí. Lze předpokládat, že způsob výkonu této činnosti nepochybně ovlivní další úvahy při budoucím nalézání nejvhodnější právní úpravy pro uspořádání majetkových vztahů v případě úmrtí.

Nelze pochybovat ani v nejmenším o tom, že notářství potřebuje vnější osvětu, větší prezentaci a stálou nabídku svých možností. Je však zřejmé, že pro jeho další vývoj bude určující přístup k notářské profesi a její výkon celou notářskou obcí, každým notářem, každým jeho zaměstnancem. Přeji všem, abychom my, notáři, vybrali notářství takovou cestu, která potvrdí jeho nezastupitelné, pevné postavení v právním systému. Cestu, kterou si zaslouží.

Upřímně

Miloslav Jindřich

Datové schránky v právním životě

doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Jak už tomu tak bývá, každá nová věc – a právní instituty nejsou žádnou výjimkou – má své přesvědčené zastánce a obyčejně stejně zaryté odpůrce. Cílem těchto řádek není rozhodně množit řady jedněch či druhých. Nicméně elektronizace života, a to nejen právního, je realitou našich dní. Shodou náhod, právě v době psaní těchto řádek bylo oznámeno, že Česká pošta končí po 160. letech k 1. dubnu 2010 s telegramy. První telegramy umožnil na českém území posílat výnos z roku 1850. Jejich prostřednictvím si dokonce několik generací sdělovalo nejdůležitější životní události. Popis fungování telegramu však dnes vzbuzuje u příslušníků mladší generace – v lepším případě – úsměv na rtech. S mobilním telefonem v ruce se vás nevěřící zeptají, proč jste kvůli tomu, abyste někomu něco sdělili, chodili na poštu. Nostalgii, s níž se loučí s telegramem generace starší, tak příliš pochopit nemohou. Elektronizace je totiž obecným jevem, a tak celkem přirozeně postupně proniká do sfér, které vykazují oproti běžnému životu značnou míru konzervatismu. Například proniká do justice či veřejné správy.

VEŘEJNÁ SPRÁVA A JEJÍ ELEKTRONIZACE

Nejprve si připomeňme, jaký je stav elektronizace právního života u nás. Elektronická komunikace byla již před přijetím zákona o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, kterému se tento příspěvek věnuje, v našem právním řádu zakotvena. Řada právních předpisů umožňovala již před jeho přijetím, aby mezi orgány veřejné moci navzájem a mezi orgány veřejné moci a jinými subjekty byly předávány datové zprávy. OSŘ tak například zakotvuje elektronickou podobu podání v ustanovení § 42 a správní řád v ustanovení § 37 odst. 2. Zákon o elektronickém podpisu zakotvil mj. existenci elektronických podatelů, jejichž prostřednictvím probíhá přijímání elektronicky podepsaných zpráv. Těchto elektronických podatelů je dosud evidováno více než dva tisíce.

Elektronický Portál veřejné správy zprostředkovává mj. třeba agendu České správy sociálního zabezpečení (důchodové zabezpečení, evidenční listy důch. pojištění, přihlášky a odhlášky nemocenského pojištění), Generálního ředitelství cel (Intrastat), Ministerstva dopravy ČR, Ministerstva životního prostředí ČR. Další portály a databáze provozují Ministerstvo spravedlnosti ČR, Notářská komora ČR (Centrální evidence závětí, Centrální evidence manželských smluv) a mnohé další.

Z oblasti soukromého práva si připomeňme ustanovení § 40 odst. OZ, podle něž může být právní úkon – je-li učiněn elektronickými prostředky – podepsán elektronicky podle zvláštních předpisů.

Vraťme se ještě na chvíli do civilního procesu. Kromě obecně zavedené elektronické formy podání, která byla zmíněna již shora, platí právě pro oblast civilního procesu tvrzení, že míra elektronizace je v některých agendách téměř absolutní (elektronický platební rozkaz vydávaný podle ustanovení § 174a nebo on-line rozhodčí řízení u soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, viz www.arbcourt.cz).

doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

■ členka katedry občanského práva
PřF UK v Praze

Totéž lze směle tvrdit pro oblast veřejné správy. Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy (viz ustanovení § 6f) stanoví, že správce portálu veřejné správy zajišťuje za podmínek stanovených cit. zákonem dodá-

ní datové zprávy orgánu veřejné správy. Tyto zprávy putují prostřednictvím tzv. transakční části portálu veřejné správy. Počty registrovaných uživatelů se pohybují v desítekách a počty podání takto uskutečněných v milionech.

V souvislosti s přijetím zákona o elektronickém podpisu (z. č. 227/2000 Sb.) byl novelizován zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (od 1. 1. 2011 bude nahrazen Daňovým řádem) a následně pak spuštěn další – tentokrát Daňový portál.

Jaký závěr lze z uvedeného výčtu, který zdaleka není úplný, učinit? Především ten, že elektronická komunikace je dnes již jasným trendem i v životě právním. Ačkoliv zde neporovnáváme přesné statistické údaje, zdá se, že je možno konstatovat, že zájem na této formě komunikace má vzrůstající tendenci, a to nejen u veřejnosti podnikatelské. Tento zájem je zřetelný zejména tam, kde jde o úkony, které se pravidelně opakují. Další závěr, který lze vyvodit, je ten, že právní úprava elektronické komunikace není kodifikována, nýbrž je roztržštěná a rozptýlená v mnoha normách. Což však platí obecně i pro klasická odvětví práva. Důsledkem tohoto stavu pak je, že jsou úspěšně provozovány dílčí projekty, které však navzájem propojeny nejsou a nemůže tak být využit plný potenciál, který elektronická komunikace má. I to se snaží zákon o elektronických úkonech řešit a kromě sjednocení způsobů doručování bylo a je jeho cílem umožnit, aby dosud používané aplikace byly využitelné i s novým informačním systémem datových schránek, zaváděným zákonem č. 300/2008 Sb.

Nejčastější námitky proti elektronické komunikaci jsou ty, že není možno jednoznačně identifikovat subjekt, že do

zprávy může být zasaženo po jejím vytvoření autorem, že je problém archivovat zprávy, že databáze jsou zranitelné, že je obtížné ochránit v nich osobní údaje a mnohé další. Některé z nich jsou jen hlášenými a neověřovanými mýty. Například z konfrontace elektronického dokumentu s dokumentem v tradiční psané listinné podobě nevychází vždy vítězně posledně jmenovaný. Stejně tak platí, že identifikace subjektu, resp. jeho zásah do datové zprávy zanechává v kybernetickém prostoru daleko větší stopu, než si běžně laická veřejnost myslí. Elektronický padělek, resp. padělatel, se tak zjistí dokonce snadněji než v případě listin. Bylo by však nepatřičným optimismem tvrdit, že elektronická komunikace je bez chyb a problémů. Je však dlužno připomenout, že podobné obavy či námitky provázely před několika lety i věci, které dnes většina populace nejenže běžně používá, ale bez kterých si svůj život už dovede představit jen velmi těžko, třeba platební karty, nebo elektronické bankovníctví, a konečkonců i mobilní telefon.

V následujících řádcích by měly být připomenuty principy a instituty, které přinesl zákon o elektronických úkonech a o autorizované konverzi dokumentů, jehož přijetí provázela řada pochybností a obav. Trochu se přitom zapomíná, že tento zákon – a bohužel to nebývá v naší současné normotvorbě pravidlem – poskytl ve svých přechodných ustanoveních lhůty pro zřízení datových schránek a jejich zpřístupnění s odstupem od účinnosti zákona a pro zřízení datové schránky advokátů a daňových poradců ještě navíc lhůtu tříletou.

Notářská obec již svou zkušenost s datovými schránkami má, nicméně i tak je snad užitečné si několik měsíců od účinnosti zákona, který datové schránky zakotvil, připomenout základní fakta. Autorizované konverzi dokumentů se budeme věnovat někdy příště samostatně.

Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů upravuje (zákon č. 300/2008 Sb., dále jen ZEU):

1. datové schránky
2. autorizovanou konverzi dokumentů (obousměrnou konverzi dokumentů – tj. převod dokumentu v listinné podobě do podoby elektronické a naopak, přičemž takto převedený dokument je z hlediska práva ekvivalentní originálu). V dalším se zaměříme jen na datové schránky.

DATOVÁ SCHRÁNKA A JEJÍ DRUHY

Datová schránka je zákonem definována jako elektronické úložiště. Na rozdíl od e-mailu, kdy zpráva putuje od odesílatele k adresátu, pro datovou schránku spíše platí, že zpráva zůstává na místě a prostřednictvím přihlášení do datové schránky si příjemce zprávu přečte.

Schránka přitom slouží k příjmu a odesílání dokumentů a podání, které mají podobu datové zprávy a zůstávají v datové schránce po stanovenou dobu a pro dobu po této lhůtě je třeba zajistit odpovídající systém archivace zpráv. Jednou z takových možností je třeba služba České pošty

nazvaná Datový trezor nebo jiné softwarové řešení, které si uživatel datové schránky zvolí podle svých potřeb.

ZEU především upravuje několik druhů datových schránek, a to podle subjektu, který je jejich uživatelem. Podle toho se rozlišují datové schránky fyzických osob, datové schránky fyzických osob podnikatelů, datové schránky právnických osob a datové schránky orgánů veřejné moci.

Orgánu územní samosprávy se zásadně zřizuje jedna datová schránka orgánu veřejné moci, nepožádá-li o zřízení další datové schránky (pro Hl. město Praha a územně členěná statutární města platí obdobný režim (srov. § 7 odst. 2 a 3 ZEU). Některé fyzické a právnické osoby jsou pověřeny výkonem veřejné správy (např. STK nebo církve), a proto mají možnost požádat, aby jejich datová schránka plnila též funkci datové schránky orgánu veřejné moci, tj., aby tyto osoby mohly prostřednictvím své datové schránky činit vůči adresátům správní úkony. Takováto funkce bude datové schránce daného žadatele propůjčena po ověření, zda o výkon veřejné správy v daném případě jde a v opačném případě nebude žádosti vyhověno.

Dalším rozlišením je, zda se datová schránka zřizuje povinně *ex lege* nebo na žádost (výčet subjektů pro obě kategorie obsahuje zákon, přičemž subjektům vzniklým později po účinnosti zákona se datová schránka zřídí bezodkladně poté, co Ministerstvo

vnitřní ČR obdrží informaci o jejich zapsání do stanovené evidence (například do obchodního rejstříku).

Pokud jde o datové schránky zřizované na žádost, připomeňme, že formulář žádosti je dostupný na adrese: www.datoveschranky.info.

Správnost údajů uvedených v žádosti je ověřována za využití informačního systému evidence obyvatel a dalších informačních systémů. Orgány, které tyto evidence vedou, mají povinnost Ministerstvu vnitřní ČR poskytnout informace relevantní pro správu systému datových schránek (viz ustanovení § 15 odst. 2 až 8 ZEU).

DATOVÉ SCHRÁNKY FYZICKÝCH OSOB

Základní pravidla pro zřizování datové schránky fyzické osoby upravuje § 3 ZEU. Fyzické osobě (nepodnikateli) se datová schránka zřídí výlučně na její žádost, a to jen jedna datová schránka každé fyzické osobě.

Pokud jde o fyzické osoby podnikající, i zde platí princip, že se jim datová schránka zřídí na žádost nikoli povinně. Advokáti, daňoví poradci a insolvenční správci jsou však výjimkou, neboť v jejich případě zákon stanoví obligatorní zřízení datové schránky (§ 31 odst. 1 ZEU). A je to opět jedna datová schránka i v případě, že například živnostník provozuje na základě několika živnostenských oprávnění více živností. Právě v případě advokátů vznikl problém, protože podle zákona jde o datovou schránku fyzické osoby podnikající, ale advokáti mohou vykonávat advokacii nejen samostatně

nebo ve sdružení, ale rovněž jako společníci právnické osoby advokátů nebo v pracovním poměru. Navíc advokát může mít zřízení datovou schránku i jako fyzická osoba – nepodnikající. Zákon hovoří o několika různých datových schránkách, ale například pro účely doručování je již nerozlišuje. Touto otázkou se zabýval Legislativní odbor ČAK a vydal stanovisko, z něž vyplývá, že advokátům se doručuje do jejich datové schránky a nikoli do datové schránky právnické osoby, jestliže vykonávají advokacii v této formě (viz Stanovisko Legislativního odboru ČAK uveřejněné na adrese: www.cak.cz). Pro úplnost je nutno dodat, že v případě advokátů a daňových poradců zákon odkládá povinnost zřídit datovou schránku na tři roky od účinnosti zákona. To jim však nebrání zažádat v mezidobí o zřízení datové schránky fyzické osoby nepodnikající ve smyslu ustanovení § 3 ZEU. V případě notářů podobný problém nevznikl.

DATOVÁ SCHRÁNKA PRÁVNICKÝCH OSOB

Právnické osobě zřízené ze zákona (např. Notářská komora ČR), právnické osobě zapsané v obchodním rejstříku a organizační složce zahraniční právnické osoby zřízené v České republice se datová schránka zřizuje automaticky bez žádosti ze zákona. Právnickým osobám, které nebyly zřízeny zákonem a těm, které nejsou zapsány v obchodním rejstříku se tedy datová schránka zřídí pouze tehdy, pokud o to požádají.

DATOVÁ SCHRÁNKA ORGÁNU VEŘEJNÉ MOCI

V této souvislosti je třeba připomenout, že režim datové schránky orgánu veřejné moci mají i datové schránky zřizované ex lege bez žádosti notářům, resp. též soudním exekutorům.

Původní koncept, že subjekty budou mít zásadně jednu datovou schránku byl novelizací ZEU posléze opuštěn zejména s ohledem na organizační strukturu orgánů veřejné moci (například pro územní pracoviště nebo vnitřní organizační jednotky jako třeba Státní volební komise v rámci resortu MV nebo situační centrum MV). Stejně tak se v průběhu příprav projektu datových schránek objevily relevantní požadavky, aby byly datové schránky zřízeny i subjektům, které nejsou orgány veřejné moci, jako je například Národní památkový ústav nebo obecní či městská policie. Takto zřízené datové schránky jsou v zásadě plnohodnotným ekvivalentem datových schránek příslušných orgánů veřejné moci a doručení do nich, resp. též jejich prostřednictvím, má stejné účinky jako doručení do *hlavní datové schránky* daného orgánu veřejné moci. Předpokládá se proto, že seznam všech datových schránek má uveřejňovat Ministerstvo vnitra ČR, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup, což usnadní orientaci v celém systému (potřebné informace o těchto subjektech a jejich datových schránkách lze získat na adrese: www.datoveschranky.info)

Datové schránky zřizuje a spravuje Ministerstvo vnitra České republiky (jako ústřední správní úřad podle ustanovení § 12 odst. 7 zákona č. 2/1969 Sb. (ve zkratce označovaný jako kompetenční zákon), které plní koordinační úlohu pro informační a komunikační technologie a má postavení ústřední-

ho správního úřadu pro oblast informačních systémů veřejné správy [viz ustanovení § 12 odst. 1 písm. o) cit. zákona].

Provozovatelem informačního systému datových schránek je pak držitel poštovní licence. Provozovateli náleží odměna určená podle zákona o cenách, a to ze státního rozpočtu. Zásadně probíhá komunikace v rámci veřejné správy bezplatně, zpoplatněna je jen komunikace mezi fyzickými, fyzickými podnikajícími či právnickými osobami.

Při praktickém používání datových schránek se objevily některé problémy, např. nevyzvedávání zpráv uživateli schránek, obavy ze zneužití, malá velikost schránky a mnohé další.

Objem datových zpráv postupně narostl od celkem očekávaného pomalého náběhu. Pokud má uživatel datovou schránku zřízenou a neužívá ji, nepřihlašuje se, jsou právní následky jednoznačné. Prostřednictvím datové schránky se doručuje jak tzv. obvykle, tak i do vlastních rukou a uplatní se konstrukce fikce doručení se všemi jejími následky.

Obávám se zneužití přístupových údajů k datové schránce lze předejít jedině přesnými vnitřními mechanismy, které si jednotliví uživatelé musí vyjasnit a v rámci svých struktur důsledně zavést a především dodržovat.

Archivace datových zpráv, jak již bylo shora zmíněno, vyžaduje další opatření a náklady ze strany uživatele schránky využitím dalších archivačních softwarových opatření. Někteří uživatelé již byli vyvedeni z omylu, že pouhé vytisknutí zprávy je jejím plnohodnotným ekvivalentem a pozapomněli na nutnou autorizovanou konverzi, kterou upravuje rovněž ZEU. A tak bychom mohli pokračovat dále.

Těch uplynulých několik měsíců od chvíle spuštění systému datových schránek je možná doba příliš krátká na zevrubné hodnocení. To navíc ani není smyslem těchto řádek. Datové schránky a ekvivalence elektronických a listinných dokumentů lze však směle označit za přelomovou změnu v právním životě, a že je provází a nějakou dobu ještě provázet budou nejrůznější problémy, je přirozené. Zkušenosti například z Estonska, které lze označit za hybatele v oblasti využívání informačních technologií však dávají velkou naději (viz www.just.ee). Může zaznít námitka, proč se inspirovat u země, s níž máme historicky i geograficky pramálo společného. A proč ne! Důležité je najít odvahu a začít.

Zpracováno s využitím:

1. Macková, Štědroň, Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, Wolters Kluwer ČR, 2009.
2. Datové schránky a činnost správních úřadů, výklad MV ve vztahu ke správnímu řádu k 1. 7. 2009
3. www.datoveschranky.info
4. www.cak.cz
5. www.just.ee ■

Zpeněžení členského podílu v bytovém družstvu při likvidaci dědictví

JUDr. Zdeněk Ryšánek

1. ZPŮSOBY ZPENĚŽENÍ MAJETKU PŘI LIKVIDACI DĚDICTVÍ

Způsoby a postupy zpeněžení majetku při likvidaci dědictví jsou velmi stručně upraveny v ustanovení § 175u odst. 1 občanského soudního řádu. Zřejmě teoreticky i prakticky největším problémem je, jak zpeněžit členský podíl v bytovém družstvu, na jehož základě měl zůstavitel právo nájmu k bytu. Jde samozřejmě o to, aby bylo dosaženo co nejvyššího výnosu z prodeje a přitom byla nabyvateli poskytnuta potřebná právní jistota.

2. ZPENĚŽENÍ PŘI VÝKONU ROZHODNUTÍ

Jako první možnost zpeněžení majetku je v citovaném ustanovení uvedeno zpeněžení podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí, nemovitostí a podniku. Proč nejsou uvedeny i další možné způsoby výkonu rozhodnutí (příkázání pohledávky, postižení jiných majetkových práv), není dost dobře zřejmé. Závěr z této úpravy může být jen jediný – tímto způsobem členský podíl v bytovém družstvu zpeněžit nelze.

3. PRODEJ VE VEŘEJNÉ DRAŽBĚ A DRAŽBĚ PROVEDENÉ SOUDNÍM EXEKUTOREM

Prodej ve veřejné dražbě podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, nebo v dražbě provedené soudním exekutorem postupem podle § 76 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech, ve znění pozdějších předpisů, s sebou přináší zásadní problém – přejde na nabyvatele členského podílu i právo nájmu bytu? Podle § 706 odst. 3 občanského zákoníku zemře-li nájemce družstevního bytu (nejde přitom o byt ve společném nájmu manželů), přechází smrtí nájemce jeho členství v družstvu a nájem bytu na toho dědice, kterému připadl členský podíl. Je zřejmé, že aplikovat toto ustanovení na zpeněžení členského podílu při likvidaci dědictví je problematické. Při dražbě se vlastnictví nabývá příklepem,

Zřejmě teoreticky i prakticky největším problémem je, jak zpeněžit členský podíl v bytovém družstvu, na jehož základě měl zůstavitel právo nájmu k bytu.

Ilustrační foto

tedy ne smrtí zůstavitele (komu by potom náležel členský podíl od smrti do příklepu?) a přechod práva nájmu je podle tohoto ustanovení možný jen na dědice. Že by někdo vydražil členský podíl, aniž by měl jistotu, že na něho ze zákona přejde právo nájmu k bytu a byl tedy odkázán na následné rozhodnutí družstva, zda s ním nájemní smlouvu uzavře, není pravděpodobné, proto bych se ani touto

cestou při zpeněžení členského podílu v bytovém družstvu nevýdával.

4. JUDIKÁT NEJVYŠŠÍHO SOUDU 21 CDO 4498/2008

Určitou pomocí při řešení této složité problematiky by mohly být závěry uvedené v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4498/2008, z něhož vyplývá, že při odúmrtní se na stát pohlíží stejně jako na dědice – tedy připadá mu členský podíl v bytovém družstvu a dokonce podle § 706 odst. 3 občanského zákoníku na něho přechází právo nájmu. Je však otázkou, nakolik je toto postavení státu podobné postavení osoby, která by členský podíl nabyla při likvidaci dědictví, tedy nakolik ho lze zobecnit na všechny případy nabytí členského podílu v bytovém družstvu z řízení o dědictví. Právní závěr uvedený v judikátu totiž doslova zní takto: „*Zůstavitelovo členství v bytovém družstvu a nájem družstevního bytu přechází nejen na dědice, ale na každého, komu podle výsledku dědického řízení připadl členský podíl v družstvu*“. Pro univerzální platnost této právní věty bych v ní raději viděl místo slov „komu ... připadl“ slova „kdo ...nabytí“, protože jen tak by bylo možné tento závěr zobecnit na všechny další způsoby nabytí v řízení o dědictví.

I když by tedy na osobu, která členský podíl v bytovém družstvu nabyla v dražbě, bylo pohlíženo výkladově jako na dědice uvedeného v § 706 odst. 3 občanského zákoníku, není splnitelná podmínka nabytí ke dni smrti a tedy i přechodu práva nájmu k tomuto dni. Muselo by se dovodit, že v tomto případě právo nájmu přechází až nabytím členského podílu, pro to ale není žádná opora v zákoně, ani v judikatuře.

5. PŘÍMÝ PRODEJ SOUDNÍM KOMISAŘEM

Poslední zákonnou možností, jak členský podíl zpeněžit, je prodej mimo dražbu realizovaný soudním komisařem, ke kterému by dal souhlas soud (§ 175zd odst. 2 občanského soudního řádu). Jak jsem uvedl, žádný z předchozích způsobů k úspěšnému prodeji asi nepovede, tímto posledním způsobem to tedy „musí“ jít. Jde o to, aby smlouva o převodu členského podílu byla koncipována tak, aby počítala s variantou, že družstvo s nabyvatelem odmítne uzavřít nájemní smlouvu. K tomu může posloužit rozvazovací podmínka ve smlouvě, podle níž právní účinky smlouvy pomínou, nebude-li za stejných podmínek, jako měl zůstavitel, uzavřena do určitého data nájemní smlouva na byt. Nájemní smlouva se jeví jako nutná náležitost celé transakce, neboť spoléhat na extenzivní výklad § 706 odst. 3 občanského zákoníku nelze. Smlouva by měla dále pamatovat na nedoplatky na nájemném a dalších platbách družstvu – k jejich zaplacení (měly by být ve smlouvě vyčísleny) by se měl nabyvatel ve smlouvě zavázat. Tento závazek by byl závazkem mimo řízení o dědictví a byl by sjednán mimo ujednání o kupní ceně.

JUDr. Zdeněk Ryšánek

- prezident notářské komory v Brně
- notář v Brně

Postupovat by se tedy dalo tak, že nejdříve by měl soudní komisař zajistit nejvyšší nabídku kupní ceny. Způsoby přitom mohou být různé – na sobě nezávislé nabídky (kdo dá víc), objektivnější je však forma aukce (ukončením aukce ještě nedochází k prodeji), k níž by bylo možné využít některý z internetových serverů, na němž se aukce uskutečňují. S tím, kdo učiní nejvyšší nabídku, by byl sestaven

návrh smlouvy, v němž by mimo shora uvedených ujednání bylo stanoveno, že peníze budou zaplacený na účet soudu ještě před uzavřením smlouvy, případně by zaplacení mohlo být realizováno prostřednictvím úschovy kup-

ní ceny u jiného notáře než soudního komisaře. Pokud by soud smlouvu schválil, mohlo by dojít k jejímu podepsání – v té době by peníze na zaplacení kupní ceny měly být na účtu soudu nebo na účtu úschovy notáře – a čekalo by se, zda nenastane rozvazovací podmínka. Tuto skutečnost by nabyvatel jistě soudnímu komisaři oznámil, případně by si tuto informaci mohl soudní komisař vyžádat od bytového družstva. Pokud by byla nájemní smlouva uzavřena a vyplacení peněz z notářské úschovy by bylo vázáno na tuto podmínku, vyplatil by notář provádějící úschovu peněz kupní cenu na účet dědického soudu. Pokud by družstvo nájemní smlouvu ve lhůtě neuzavřelo, musel by soudní komisař zajistit vrácení peněz složených na účet soudu nabyvateli, případně by peníze byly vráceny nabyvateli z notářské úschovy.

6. ČLENSKÝ PODÍL SE NEPODAŘÍ PRODAT

Podle ustanovení § 175u odst. 2 občanského soudního řádu se o majetku, který se při likvidaci nepodařilo zpeněžit, rozhodne tak, že s účinností ke dni smrti zůstavitele připadá státu. Při postupu podle tohoto ustanovení by nastala paradoxní situace – výtěžek z prodeje členského podílu při likvidaci by nebyl žádný, stát by však získal členství v družstvu i právo nájmu bytu (viz citovaný judikát Nejvyššího soudu), což by mohl následně bez problému zpeněžit, ovšem věřitelé by z tohoto výtěžku nedostali nic.

7. ZÁVĚREM

Po těchto úvahách nezbyvá, než si povzdechnout, jak to mají ti soudní komisaři těžké... Pro některé z nás je to myšlenka takřka hříšná, nicméně při likvidaci dědictví je podle mne nutná značná dávka kreativity soudního komisaře, přičemž zákon je třeba vykládat hodně extenzivně a nelpět na doslovných výkladech zákonných ustanovení. Volání po podrobnější zákonné úpravě je legitimní, ovšem právě příklad zpeněžení členského podílu v bytovém družstvu ukazuje na praktickou nemožnost příslušné postupy podrobně upravit v právních předpisech. ■

Právní institut zastavení dědického řízení dle § 175h občanského soudního řádu

Mgr. Luboš Holík
JUDr. PhDr. Josef Marcel

ODDÍL I ÚVODEM

Smyslem našeho příspěvku je pozastavit se nad problematikou institutu zastavení dědického řízení v případech, kdy zůstavitel nezanechal žádný nebo jen nepatrný majetek. Ačkoliv se může zdát, že se jedná o okrajovou problematiku v rámci dědického řízení, z naší praxe víme, že zastavením řízení o dědictví končí přibližně 20 až 30 % řízení o dědictví. Z tohoto pohledu se tedy o bezvýznamnou problematiku rozhodně nejedná. Zastavení řízení přináší zjednodušený způsob řešení dědického řízení a tím nutně vyvolává i řadu zajímavých právních otázek. V tomto příspěvku se pokusíme stručně připomenout historii tohoto institutu a v rámci podrobného rozebrání se budeme věnovat jednotlivým otázkám současné právní úpravy a na ní navazující praxe. Doufáme tedy, že pro čtenáře přinese alespoň podnětné shrnutí institutu zastavení řízení a třeba i zahájení diskuse nad některými nejspornějšími otázkami.

ODDÍL II POHLED DO HISTORIE

Tato forma skončení dědického řízení má dlouhou historickou kontinuitu, kterou si neškodí připomenout. Již císařský patent č. 208 ze dne 9. srpna roku 1854 o soudním řízení v nesporných právních věcech (nesporný patent) ve znění své největší změny, a to zákona č. 100/1931 Sb., počítal s možností, že nebude pozůstalost projednána, případně, že bude nepatrná pozůstalost přenechána věřitelům. Směrodatný zde byl úmrtí zápis, který sepisovali v co nejkratší době poté, co se příslušný okresní soud dověděl o úmrtí, soudní vyslanci či veřejní notáři. Úmrtí zápis byl pořizován za přítomnosti dvou z „domácích lidí“, nebylo-li jich, dvou svědků v bytě zemřelého s tím, že se mělo zároveň provést šetření o poměrech, které měly význam pro projednání pozůstalosti. Po skončení tohoto, dnes bychom řekli jakéhosi předběžného šetření, byla podána zpráva soudu. Taková zpráva byla předložena i tehdy, pokud byl zemřelý zcela nemajetný. Dle § 72 nesporného patentu vyplývalo-li z úmrtí zápisu, že zemřelý nezanechal jmění, byla vyřízena zpráva o úmrtí zápisu tak, že nebude pozůstalost projednávána. Nesporný patent dále umožňoval dle § 73 v případě nepatrnosti pozůstalosti, tedy v případě, kdy mohly být uhrazeny pouze „nejnaléhavější dluhy“, aby byly vyslechnuty strany ohledně hodnoty pozůstalosti, nákladů nemoci a pohřbu zemřelého,

ho, přednostních pohledávkách, a jmění bylo přenecháno věřitelům s uvedením jejich pohledávek, které měly být takto uhrazeny. V takovém případě se nepožadoval ani soupis pozůstalosti, vykonal se hned při úmrtí zápisu. Překážkou takového ukončení řízení bylo podání dědické přihlášky, neboť pak již muselo být řízení projednáno dle příslušných ustanovení patentu.

Občanský soudní řád č. 142/1950 Sb. ze dne 25. října roku 1950 účinný od 1. 1. 1951 upravoval v § 320 zastavení dědického řízení pro případ, kdy nezanechal zemřelý majetek. Usnesení o tomto skončení řízení se doručovalo jen na žádost účastníka. V § 321, který byl již v roce 1955 drobně formulačně novelizován, byl upraven postup pro případ, kdy majetek zůstavitele byl tak nepatrný, že z něho bylo možné pouze uhradit náklady jeho nemoci, pohřbu a jiné přednostní pohledávky. Takový majetek byl přikázán zjištěným věřitelům na úplnou či částečnou úhradu jejich nároků. K tomuto postupu se vyžadoval výslech dědiců, věřitelů, zjištění ceny majetku a výše dluhů, dále pak bylo třeba souhlasu věřitelů, kteří mohli být uspokojeni, a dědiců, nebylo-li jich, tak státu.

Valná část dnešních notářů ještě aplikovala v pořadí následující právní předpis upravující dědické řízení, a to zákon č. 95/1963 Sb. ze dne 4. prosince roku 1963 o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád), který byl účinný ve znění několika novel od 1. 4. 1963 do 31. 12. 1992. Byl to předpis, kterým se řídilo dědické řízení, avšak sám byl speciálním zákonem k občanskému soudnímu řádu, který upravoval obecnou část civilního procesu. Zastavení dědického řízení upravoval § 32. V případě, že zůstavitel nezanechal majetek, státní notářství řízení zastavilo. Zanechal-li zůstavitel majetek nepatrné hodnoty, mohlo jej státní notářství vydat tomu, kdo se postaral o pohřeb a řízení zastavit. Proti těmto oběma rozhodnutím nebyla možnost odvolání. Podle § 28 byl účastníkem takového řízení pouze ten, kdo se postaral o pohřeb. Tato úprava byla již téměř doslovně shodná s dnešní.

ODDÍL III SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA INSTITUTU

Po 1. 1. 1993 se úprava dědického řízení vrátila do občanského soudního řádu. Nová úprava převzala i institut zastavení řízení, základem se stal § 175h občanského soudního řádu, kterého se dotkla pouze novela účinná od 1. 1. 2001, která upřesnila, že usnesení o zastavení řízení dle § 175h občanského soudního řádu není třeba doručovat. Po 1. 7. 2009

vydávají notáři jako pověření soudní komisaři vedle jiných usnesení v dědickém řízení i usnesení o zastavení řízení. Příslušné ustanovení občanského soudního řádu, tedy § 175h, je rozděleno do tří odstavců. První odstavec přikazuje zastavit dědické řízení, nezanechá-li zůstavitel majetek, přičemž tohoto ustanovení se pouze dotkneme, protože pokud je toto ustanovení správně použito, nevyvolává žádné problémy. Druhý odstavec pak stanovuje, že jestliže zůstavitel zanechal majetek nepatrné hodnoty, může jej soud vydat tomu, kdo se postaral o pohřeb, a řízení se opět zastaví. Třetí odstavec tohoto paragrafu pak stanoví, že proti usnesením vydaným na základě prvních dvou odstavců není odvolání přípustné a jak bylo doplněno novelou s účinností od 1. 1. 2001, není je třeba doručovat.

SMYSL ÚPRAVY ZASTAVENÍ DĚDICKÉHO ŘÍZENÍ

Smyslem úpravy zastavení dědického řízení je efektivní, rychlé a hospodárné řešení bagatelních dědických řízení. Rozhodování soudního komisaře, kdy bude zastaveno dědické řízení, by mělo být ovlivňováno třemi hraničními kritérii:

- 1) nevýznamnost ceny zanechaného majetku zůstavitele,
- 2) zájmem věřitelů, popř. vypravitele pohřbu na uhrazení svých pohledávek,
- 3) zájmem dědiců na řádném projednání dědictví.

Ad 1) Občanské soudní řízení, tedy i řízení o dědictví by mělo být rychlé, hospodárné a efektivní, soudy mají možnost zjednodušeným způsobem řešit bagatelní věci, jako příklad je možné uvést nepřípustnost odvolání proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšující 10 000 Kč (§ 202 odst. 2 občanského soudního řádu). Dalším příkladem tohoto bagatelního řízení je tímto článkem popisované zastavení dědického řízení. Hlavním argumentem je zde cena majetku zanechaného zůstavitelem. Nebude-li cena zůstavitelova majetku (viz níže) přesahovat částku 10 000 Kč až 15 000 Kč, může soudní komisař vždy zastavit dědické řízení. Jak popíšeme níže, je možné zastavit dědické řízení i v případech vyšší ceny zůstavitelova majetku. Cena majetku není ovšem jediným kritériem při rozhodování o zastavení dědického řízení, v úvahu musí přijít i posouzení otázek ad 2) a ad 3).

Ad 2) Dle ustanovení § 470 občanského zákoníku odpovídají dědicové za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za jeho dluhy do výše ceny nabytého majetku. Dle § 471 občanského zákoníku a dle § 175v odst. 2 občanského soudního řádu jsou pohledávky vypravitele pohřbu (viz níže) a věřitelů zůstavitele seřazeny do skupin, podle nichž se tyto pohledávky postupně uhrazují. Nedojde-li k likvidaci dědictví, jsou pohledávky nákladů zůstavitelovy nemoci a přiměřených nákladů jeho pohřbu zařazeny nejvýše, tedy uhrazují se nejpřednostněji (v případě likvidace dědictví jsou zde ještě přednostnější pohledávky, a to pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku). Výsledkem zastavení dědického řízení a vydání nepatrného majetku vypraviteli pohřbu je tedy uhrazení jeho pohledávky z titulu úhrady pohřbu, i když se jedná o uhrazení často

naturální, z hmotného majetku zůstavitele. V některých konkrétních případech, kdy výše přiměřených nákladů pohřbu zůstavitele nedosahuje, byť nepřilíží, obvyklé ceně majetku zůstavitele, bude však vhodné s ohledem na zájmy věřitelů dědictví projednat.

Ad 3) I majetek zůstavitele v nepatrné ceně může mít pro putativní dědice vysokou cenu obliby, vnitřní hodnotu. Takovým majetkem s vysokou vnitřní hodnotou mohou být např. rodinná fotoalba, výrobky zhotovené zůstavitelem, dopisy a podobně. Pokud si to budou putativní dědicové přát, bude vhodné i taková bagatelní dědictví projednat. Putativní dědicové ovšem budou muset svůj zájem na řádném projednání dědictví soudnímu komisaři sdělit, a to pokud možno co nejdříve.

Předním kritériem při rozhodování o možnosti zastavení řízení je bagatelnost majetku zůstavitele a alespoň naturalní a často pouze částečné uhrazení nákladů pohřbu, tomu, kdo je platil. Přesto, jak je výše uvedeno, bude i bagatelní dědictví v některých specifických případech někdy vhodné projednat.

ODDÍL IV

Dále se budeme věnovat výkladu základních termínů spojených se zastavením dědického řízení.

VYPRAVITEL POHŘBU

Účastníkem dědického řízení v případě, kdy soudní komisař rozhodl o zastavení dědického řízení, je dle § 175b občanského soudního řízení pouze ten, kdo se postaral o pohřeb, tedy tzv. vypravitel pohřbu (pohřbem rozumíme naložení s tělesnými ostatky zůstavitele). Půjde tedy vždy o osobu, která hradila pohřeb zůstavitele. V praxi občas nastávají situace, kdy žádný pohřeb vypraven nebyl, případně být vypraven být nemohl. Jedná se např. o případy, kdy si zůstavitel přál, aby jeho tělo bylo použito k výuce studentů na lékařských fakultách, nebo případně lidí prohlášených za mrtvé. V těchto případech připadají v úvahu dvě možná řešení, buď striktně řádně projednat dědické řízení nebo přiznat statut vypravitele pohřbu osobě, která např. platila smuteční hostinu, zorganizovala a platila rozloučení, řízení zastavit a nepatrný majetek vydat vypraviteli pohřbu. Domníváme se, že zvláště v případech, kdy by nebyli jiní věřitelé, by bylo možné taková řízení zastavit, i když nebyl vypraven skutečný pohřeb. Vypraviteli pohřbu jsou zpravidla příbuzní či známí zůstavitele, můžou jimi však být i obce, kterým dokonce § 5 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví, v některých případech vypravení pohřbu přikazuje, nebo občanská sdružení (Společnost přátel žehu). I těmto osobám je možno vydat nepatrný majetek.

Výjimečně může dojít k situaci, kdy dojde ke sporu mezi několika osobami, kdo je skutečným vypravitelem pohřbu. Může se jednat o případ, kdy jedna osoba je uvedena na faktuře z pohřební služby a druhá osoba tvrdí, že pohřeb uhradila ze svých prostředků ona. Soudnímu komisaři nepřísluší ten-

to skutkový spor rozhodnout, analogicky se postupuje dle § 175k odst. 2 občanského soudního řádu, tedy je nutno podat žalobu k soudu, ať rozhodne, kdo je vypravitelem pohřbu.¹ V praxi se může vyskytnout případ, kdy se více osob složí na úhradu nákladů pohřbu zůstavitele, že tedy vypravitelů pohřbu je více. Dle našeho názoru, nic nebrání tomu, aby majetek nepatrné hodnoty byl vydán všem těmto osobám, a to podle poměru toho, jak se podíleli na úhradě nákladů pohřbu.²

K vydání nepatrného majetku je nutný souhlas vypravitele pohřbu s převzetím tohoto majetku zůstavitele.³ Ve většině případů je takový souhlas udělen přímo při sepisování protokolu o předběžném šetření sepisovaným s vypravitelem pohřbu, je-li již pravděpodobné, že řízení může být zastaveno pro nepatrnost majetku. Soudní komisař by neměl zastavovat dědické řízení bez souhlasu, přičemž naléhavost tohoto souhlasu vyvstává zvláště v případech, kdy se vydává majetek, se kterým jsou spojeny daňové nebo poplatkové povinnosti, jako např. motorová vozidla nebo nemovitosti. Nepodaří-li se získat souhlas vypravitele pohřbu, nebo je-li takový souhlas odepřen, je nutné dědictví projednat.

POJEM MAJETEK, NEPATRNÝ MAJETEK

Dalším ze základních pojmů dědického řízení je pojem majetek, v námi řešené problematice pak majetek nepatrný. Pod pojmem majetek se rozumí aktiva patřící určitému subjektu. Patří k němu všechna práva, jejichž směnná hodnota je penězi vyjádřitelná, jakož i práva s peněžitým plněním.⁴ Dle § 6 obchodního zákoníku, byť pro účely obchodního práva, přičemž tato úprava se dá zobecnit a použít na dědické řízení, se za majetek považuje určitý soubor věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot, který patří podnikateli a slouží nebo je určen k jeho podnikání. Spojíme-li tento výklad s § 118 občanského zákoníku, upravující předmět občanskoprávních vztahů, můžeme tedy říci, že majetkem zůstavitele jsou všechna jeho aktiva, která vlastnil v době smrti. Majetkem zůstavitele je tedy jakýsi celek sám o sobě, který se stává předmětem případného dědického přechodu.

Mgr. Luboš Holík

■ notář se sídlem ve Varnsdorfu

JUDr. PhDr. Josef Marcel

■ notářský kandidát

■ trvalý zástupce JUDr. Jiřího Chabry,
notáře se sídlem v Chomutově

V této souvislosti je nutné mít na mysli také složky tohoto celku, které smrti zůstavitele dle § 579 odst. 2 občanského zákoníku zanikají a nemohou být předmětem dědického nástupnictví. Příkladem mohou být práva na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění (§ 444 občanského zákoníku). Majetkem zůstavitele, který nás pro účely dědického řízení dále nebude zajímat, jsou také majetková práva, která přecházejí na jiné osoby jinak než podle dědického práva, příkladem mohou být nároky vyplývající z důchodového pojištění (§ 63 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění). V této souvislosti je také nutné upozornit, že někdy chybně dochází k vydávání takového majetku, jako majetku nepatrné hodnoty vypraviteli pohřbu, ačkoliv existují osoby, které splňují dle speciálních předpisů nárok na jejich

nabytí mimo dědické řízení. Soudní komisař by v případě vydání takového majetku vypraviteli pohřbu porušil zákon a navíc by mohlo dojít k případu, že dědické řízení nebude právě kvůli takovému majetku zastaveno.

Po krátkém exkurzu, co se míní majetkem zůstavitele a který majetek není předmětem dědického nástupnictví, se budeme věnovat pojmu nepatrného majetku. Poté, co soudní komisař, zpravidla podle výsledků předběžného šetření, zjistí rozsah zůstavitelova majetku, je nutné stanovit jeho obvyklou cenu. Při řešení otázky, co se rozumí obvyklou cenou, můžeme vycházet ze zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, prováděcí vyhlášky č. 3/2008 Sb. a judikatury, např. R 32/1971, sp. zn. 2 Cz 6/70 a usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 791/2004. Za obvyklou cenu se považuje cena, za kterou bylo možné tento majetek v době smrti zůstavitele prodat nebo jinak zpeněžit s dodržáním případných cenových předpisů platných v době smrti zůstavitele a v daném místě, přičemž se zvažují všechny okolnosti, které mají vliv na cenu, jako je vliv trhu, osobní poměry apod.

Tradičně se za nepatrný majetek považuje vždy majetek v obvyklé ceně 10 000 Kč až 15 000 Kč,⁵ ovšem jak popíšeme níže, tato částka může být i vyšší, a to s ohledem na výši přiměřených nákladů spojených s pohřbem zůstavitele a s ohledem na skutečnost, zda je zůstavitelův majetek součástí společného jmění manželů.

Nebude zpravidla problémem zjistit obvyklou cenu majetku zůstavitele, jsou-li jím např. práva a povinnosti zůstavitele jako vkladatele vkladní knížky, majitele účtu, jiných forem vkladů, přeplatků za služby a jiné. Jednoduše lze zjistit i obvyklou cenu osobního automobilu, přívěsného vozíku, bytového zařízení, spotřebičů, a to např. tvrzením účastníka podle § 120 odst. 4 občanského soudního řádu nebo potvrzením nebo odborným vyjádřením experta podle § 127 odst. 4 občanského soudního řádu. Případně si tuto cenu určí soudní komisař sám dle své úvahy podle § 136 občanského soudního řádu.⁶

1 Drápal L., Bureš J. a kol., Občanský soudní řád I, C. H. Beck, 2009, str. 1219.

2 Obdobně Hejtmánek J., Může být více vypravitelů pohřbu?, Ad Notam, 2/2009, str. 62 a 63.

3 Drápal L., Bureš J. a kol., Občanský soudní řád I, C. H. Beck, 2009, str. 1219.

Mikeš J., Muzikář L., Dědické právo, Linde Praha, a. s., 2007, str. 157 a násl.

4 Mikeš J., Muzikář L., Dědické právo, Linde Praha, a. s., 2007, str. 16 a násl.

5 Drápal L., Bureš J. a kol., Občanský soudní řád I, C. H. Beck, 2009, str. 1218.

Mikeš J., Muzikář L., Dědické právo, Linde Praha, a. s., 2007, str. 156 a násl.

Existují však i případy, kdy se naskytne možnost zastavení řízení pro nepatrnost majetku zůstavitele, avšak jedná se o takový majetek, jehož hodnota se může v budoucnu výrazně zvýšit. Dle usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 2. 1995 sp. zn. 24 Co 16/95-22 nelze hodnotu zanechaného majetku zůstavitele posuzovat jeho finančním vyjádřením ke dni úmrtí zůstavitele. Hodnota takového majetku se může v době smrti zůstavitele jevit jako nepatrná, ale může se výrazně zvýšit, jak bylo judikováno na příkladu kuponových knížek a publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR R 67/94. V době privatizace tak mohla být hodnota vkladní knížky skutečně považována za nepatrnou, mohly však za ní být získány akcie, jejichž hodnota jistě nebyla nepatrná. Někdy se lze stále setkat i s názory, že nelze zastavit dědické řízení v případě, že zůstavitel zanechal v rámci nepatrného majetku pozemek či podíl na něm. Velmi často to bývá podíl na pozemku funkčně souvisejícím s bytovým domem, který nebyl řádně převeden s převodem bytové jednotky za života zůstavitele. V těchto případech je většinou jasné i bez vyhotovování

či nezpůsobilých osob, nebo tam, kde zůstavitel v závěti ustanovil dědice svých věcí určité osoby, neboť pro tyto osoby může mít i takový majetek nepatrné hodnoty památeční hodnotu, cenu obliby (viz shora). Zvláštním typem nepatrného majetku, který bývá zpravidla zjištěn až v souvislosti s pohřbem zůstavitele, bývá hrobové zařízení. Již judikát publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek vydávaných Nejvyšším soudem ČSFR, Nejvyšším soudem ČR a Nejvyšším soudem SR R 22/86 jasně stanovil, že majetkem zůstavitele nemohou být v takových případech práva a povinnosti spojená s daným hrobovým místem, a protože vztah mezi občanem a správou pohřebiště není vztahem občanskoprávním, soud svým rozhodnutím takový vztah založit nemůže. Jediným majetkem může tak být pouze hrobové příslušenství, to je náhrobek, pomník, trvalé ozdoby, jejichž hodnotu lze skutečně v některých případech považovat za nepatrnou.

Ve světle shora uvedeného je tedy jasné, že existují případy, kdy je soudní komisař oprávněn zastavit dědické řízení

znaleckých posudků, že obvyklá cena takových nemovitostí je nepatrná. Je možné se opřít o judikát publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek R 20/1989, který jasně stanovil možnost takový majetek vydávat při zastavení řízení vypraviteli pohřbu. Je vždy ale nutné posuzovat, zda v konkrétním případě pozemek s dosud nepatrnou cenou nemůže vzrůst na ceně v důsledku plánovaných staveb. Za zmínku také stojí judikát publikovaný ve Sborníku směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe pléna a prezidia Nejvyššího soudu 1965-1967 Sl, str. 521, dle kterého nepřichází v úvahu možnost zastavení řízení v případě, kde se o pohřeb postaral opatrovník nezletilých dětí,

dle § 175h odst. 1 občanského soudního řádu, neboť zůstavitel nezanechal majetek, jehož obvyklá cena je nulová, často je určen k likvidaci. Půjde asi o případy zůstavitelů, kteří dlouhodobě pobývali v různých ústavech, léčebnách dlouhodobě nemocných, bezdomovců a jiných, přičemž jistě půjde o naprosto výjimečné případy. Případy, kdy zůstavitel opravdu žádný majetek nezanechá, budou v praxi velice řídké.

6 Mikeš J., Muzikář L., Dědické právo, Linde Praha, a. s., 2007, str. 233.

PŘIMĚŘENÉ NÁKLADY SPOJENÉ S POHŘBEM ZŮSTAVITELE

Dále se zastavme u pojmu přiměřených nákladů spojených s pohřbem zůstavitele. V případě řádného projednání dědictví má podle § 470 občanského zákoníku vypravitel pohřbu právo po dědicích požadovat pouze úhradu tzv. přiměřených nákladů, které vynaložil na pohřeb zůstavitele, nikoliv veškeré náklady. S ohledem na jeden ze základních smyslů zastavení dědictvého řízení, kterým je uhrazení pohledávky přiměřených nákladů zůstavitele vypraviteli pohřbu, je zjištění výše přiměřených nákladů elementární pro stanovení výše obvyklé ceny majetku zůstavitele, ohledně kterého lze ještě dědictvé řízení zastavit a vydat jej vypraviteli pohřbu.

Z praxe víme, že cena pohřbů v současné době začíná na cca 5 000 Kč, což bývá cena některých sociálních pohřbů. Řízení o dědictví vedené ohledně majetku v obvyklé ceně 10 000 Kč až 15 000 Kč bude vždy dle našeho názoru řízením bagatelním a bude zde tedy vždy možnost jej zastavit. Dle našeho názoru bude možné zastavit i takové dědictvé řízení ohledně cennějšího majetku, pokud jeho ceně bude odpovídat i výše přiměřených nákladů pohřbu. Opět se tedy vracíme k shora uvedeným základním kritériím pro rozhodování o zastavení dědictvého řízení.

Výši přiměřenosti nákladů pohřbu občanský zákoník ani občanský soudní řád neupravují, stanovení výše přiměřenosti nákladů pohřbu bude vždy na úvaze soudního komisaře. Tato úvaha by měla vycházet především ze společenského postavení zůstavitele, místních zvyklostí, skladby a ceny zůstavitelova majetku.⁷ Určitým vodítkem pro stanovení výše přiměřenosti nákladů pohřbu zůstavitele mohou být normy a předpisy, které sice nejsou určeny pro použití v dědictvě řízení, ale svojí určitostí mohou být velmi nápomocny. Takovým předpisem je zákoník práce, konkrétně § 376, který za účelně vynaložené náklady spojené s pohřbem považuje výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na zřízení pomníku nebo desky do výše 20 000 Kč, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení osobám blízkým. Další relevantní normou může být zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který v § 26 stanoví, že náklady spojené s pohřbem jsou náklady účtované pohřebním ústavem, náklady na nájem hrobového místa, náklady na zřízení pomníku nebo desky a úpravu hrobu, cestovní výlohy a jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení. Náklady na smuteční ošacení a cestovní výlohy se však hradí jen osobám blízkým zaměstnanci, přičemž náklady spojené s pohřbem se hradí do výše desetinásobku pohřebního, které je § 48 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, stanoveno na částku 5 000 Kč, tedy nejvýše do 50 000 Kč. Za zmínku stojí také, že pohřebné, jehož vyplacení by mohlo snížit pohledávku vypravitele pohřbu, představuje v současné době dávku spíše výjimečnou, poskytovanou dle § 47 zákona o státní sociální podpoře pouze osobám, které vypravily

pohřeb dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte, mělo-li dítě nebo tento rodič trvalý pobyt na území České republiky.

Zde je nutno podotknout, že v případě, kdy dědictvé řízení spěje k zastavení pro nepatrnost majetku, nepřipadá v úvahu vypořádání společného jmění manželů zůstavitele a pozůstalého manžela dle § 175I občanského soudního řádu, a to z důvodu strukturálního výkladu úpravy dědictvého řízení v občanském soudním řádu, kdy ustanovení ohledně zastavení dědictvého řízení se nachází před ustanovením o vypořádání společného jmění manželů (§ 175h a až poté § 175I občanského soudního řádu). Při hodnocení výše obvyklé ceny majetku zůstavitele je dle našeho názoru nutné přihlídnout, zda tento majetek je součástí společného jmění manželů zůstavitele a pozůstalého manžela. Pokud by bylo řádně projednáno dědictví a byli tedy zjištěni dědicové, kteří by byli vyzooměni o dědictvé právu (§ 175i občanského soudního řádu) a následně by bylo vypořádáno společné jmění manželů (§ 175I občanského soudního řádu), mohlo by se stát, že obvyklá cena majetku, který by po tomto vypořádání patřil do dědictví, bude nepatrná. V těchto případech je tedy dle našeho názoru možné zastavit dědictvé řízení i tehdy, kdy je obvyklá cena majetku zůstavitele zhruba dvojnásobná než 10 000 Kč až 15 000 Kč (protože zpravidla patří do dědictví polovina majetku, který měl zůstavitel s pozůstalým manželem ve společném jmění – § 175I občanského soudního řádu odkazující na § 149 občanského zákoníku), a to s ohledem na prioritní uspokojení pohledávky vypravitele pohřbu v případě jejího zařazení do pasiv dědictví.

ODDÍL V

VYDÁNÍ MAJETKU NEPATRNÉ HODNOTY A NABYTÍ MAJETKU VYPRÁVITELEM POHŘBU

Zatím jsme popsali základní pojmy týkající se zastavení dědictvého řízení z důvodu neexistence majetku v dědictví nebo existence pouze majetku nepatrné hodnoty.

V případě, kdy se tedy zjistí, že zůstavitel zanechal pouze majetek, jehož obvyklá cena nepřesahuje řádově 10 000 Kč, nebo v odůvodněných případech částku vyšší, zejména, když obvyklá cena majetku koreluje s konkrétními přiměřenými náklady pohřbu, a putativní dědicové vysloveně nepožadují řádné projednání dědictví a je zjištěn vypravitel pohřbu, který se zastavením dědictvého řízení a vydáním tohoto majetku souhlasí, rozhodne soud (resp. jím pověřený soudní komisař), že se řízení zastavuje a nepatrný majetek se vydává tomu, kdo se postaral o pohřeb, tedy vypraviteli pohřbu.

Vypravitel pohřbu takto nabude majetek nikoliv dědictvou sukcesí, ale rozhodnutím státního orgánu, soudu, jako jednoho z důvodů upravených v § 132 občanského zákoníku, a to dnem právní moci usnesení o zastavení dědictvého řízení. V případě, kdy je vypravitel pohřbu ženatý a pohřeb hradí z prostředků, které tvoří součást společného jmění manželů, které má vypravitel pohřbu se svým manželem, stává se dle našeho názoru podle § 143 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku vydaný majetek součástí tohoto společného jmění.

7 Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M a kol., Občanský zákoník II, C. H. Beck, 2009, str. 1420.

Předpokladem je samozřejmě, že jejich společné jmění není příslušně modifikováno dle § 143a a § 148 občanského zákoníku, tedy manželskou smlouvou nebo soudem. Naopak, pokud by prostředky, kterými vypravitel uhradil náklady pohřbu zůstavitele, byly ve výlučném vlastnictví vypravitele, stal by se vydaný nepatrný majetek zůstavitele výlučným vlastnictvím vypravitele, protože fakticky je tento nepatrný majetek nabýván za majetek náležející do výlučného vlastnictví vypravitele pohřbu podle § 143 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku.

Zajímavá otázka vzniká v případech, kdy vydávaný nepatrný majetek tvoří součást společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela. Situace je jasná v případech, kdy vypravitelem pohřbu je sám pozůstalý manžel, nepatrný majetek se stane jeho výlučným majetkem. Ovšem v případech, kdy vypravitelem pohřbu je osoba odlišná od pozůstalého manžela, je situace velice nepřehledná a zákonem jednoznačně neřešená. Zde je nutné předem podotknout, že soud musí vydat celý nepatrný majetek zůstavitele, byť by tento majetek byl součástí společného jmění manželů, nikoliv pouze podíl, např. ve výši jedné poloviny na něm. Zůstavitel přece nevlastnil podíl na majetku, ale vždy vlastnil tento majetek celý, byl ovšem omezen „bezpodílovým“ spoluvlastnickým právem pozůstalého manžela o stejném obsahu (viz výše uvedená část o majetku). I když situace nakonec vyjde nastejno, manžel jakoby nabývá pouze polovinu majetku, jde ale o teoretickou čistotu. Tedy i v případech, kdy vypravitelem pohřbu je někdo jiný než pozůstalý manžel, je nutné vydat tomuto vypraviteli celý majetek zůstavitele, ačkoliv i tento nabyvatel bude nakonec omezen vlastnickým právem pozůstalého manžela. Tento majetek nemůže být dle zákona „bezpodílově“ spoluvlastněn nikým jiným než manželé (§ 136 odst. 2 občanského zákoníku). Domníváme se – protože tato situace není zákonem upravena, je dle § 853 občanského zákoníku, kdy občanskoprávní vztahy nejsou zvláště upraveny ani tímto, ani jiným zákonem a řídí se ustanoveními občanského zákoníku, která upravují vztahy obsahem a účelem jim nejbližší, že je nutné aplikovat § 137 odst. 2 občanského zákoníku. Vznikne tak mezi pozůstalým manželem a vypravitelem podílové spoluvlastnictví ohledně nepatrného majetku stejným dílem.

ODDÍL VI

VZTAH ZASTAVENÍ ŘÍZENÍ A OTÁZKY ODPOVĚDNOSTI ZA DLUHY ZŮSTAVITELE

V souvislosti se zastavováním dědického řízení se soudní komisaři často setkávají s otázkami typu: „Co bude s dluhy zůstavitele?“ Již judikát Nejvyššího soudu ČSSR sp. zn. Pls 1/67 jasně konstatoval, že za dluhy zůstavitele neodpovídá ten, komu byl vydán majetek nepatrné hodnoty. Ke dluhům zůstavitele se tedy vůbec nepřihlíží. Neznamená to však, že by i v případě zastavení řízení neměl soudní komisař zkoumat důvod vzniku přihlášených pohledávek věřitelů do dědictví. Může se stát, že při výslechu blízké osoby zůstavitele při předběžném šetření tato osoba neuvede věci pořízené zůstavitelem z peněz z úvěrů apod. Je třeba vždy zkoumat, na co byly tyto půjčené prostředky použity, zda se majetek pořízený zůstavitelem z půjček nacházel ke dni jeho úmrtí v jeho vlastnictví a jaká byla jeho cena.

Ačkoliv nejsou zpravidla věřitelé účastníky dědického řízení (§ 175b občanského soudního řádu), vždy je nutné dbát jejich zájmů. Další ochrana zájmů věřitelů spočívá v tom, že když nejsou účastníky dědického řízení, což je výslovně případ zastavení dědického řízení, nejsou pro ně závazné výsledky takového řízení. Samotným rozhodnutím o zastavení řízení není ještě závazně stanoveno, že zůstavitel zanechal majetek nebo že zanechal pouze majetek nepatrné hodnoty.

Často se stává, že již za života zůstavitele jsou věřiteli vedena soudní řízení k uplatnění jejich práv. Jak bude soud v případě zastavení dědického řízení po takovém dlužníkovi postupovat? Dle § 107 občanského soudního řádu, ztratí-li fyzická osoba způsobilost být účastníkem řízení a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou jejími procesními nástupci, nestanoví-li zákon jinak, její dědici, popřípadě ti, kteří převzali podle výsledků dědického řízení právo nebo povinnost, o něž jde. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o zastavení dědického řízení není pro účastníka jiného řízení závazné, může si soud pro účely svého řízení objasnit, jaký majetek zůstavitel měl ke dni úmrtí a komu svědčí dědické právo.⁸ K problematice se vyjadřuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 857/2004, z kterého vyplývá, že z pravomocného rozhodnutí o zastavení dědického řízení v jiném řízení soud vychází jen tehdy, jestliže nebude skutečně zjištěno, že zůstavitel zanechal majetek vyšší než nepatrné hodnoty, v takovém případě nemůže být toto řízení zastaveno dle § 107 odst. 5 občanského soudního řádu z důvodu, že zemřelý účastník nemá žádného procesního nástupce. Ze shora uvedeného lze dovodit, že věřitel zemřelého dlužníka, po němž bylo dědické řízení zastaveno, může žalovat u soudu putativní dědice zůstavitele, že zůstavitel zanechal majetek vyšší než nepatrné ceny a že tedy tito dědicové odpovídají za jeho pohledávku, i když jen částečně.

Za dluhy výlučné zůstavitele vypravitel pohřbu tedy s tím, co bylo shora uvedeno, neodpovídá. Pokud však měl zůstavitel dluhy (závazky), které byly součástí společného jmění manželů, je situace velice zajímavá.

Dle § 143 občanského zákoníku jsou součástí společného jmění manželů závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Závazky společného jmění manželů plní dle § 145 odst. 3 občanského zákoníku oba manželé společně a nerozdílně.

Jako vodítko na odpověď, jak naložit s dluhy (závazky) ve společném jmění manželů, které měl zůstavitel s pozůstalým manželem, je třeba rozebrat rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 31 Odo 677/2005. Dle tohoto judikátu je třeba ohledně závazků ve společném jmění odlišovat spo-

⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. Cdo 1411/2007.

lečný závazek obou manželů, tedy kdy závazek převzali oba manželé, a závazek, který převzal pouze zemřelý manžel.

V případě společného závazku obou manželů se pozůstalý manžel nevyhne odpovědnosti za tento dluh, věřitel může pozůstalého manžela z titulu solidární odpovědnosti úspěšně žalovat na zaplacení celého dluhu.⁹

V případě, kdy ale závazek převzal pouze zemřelý manžel, je situace dle výše uvedeného judikátu Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 31 Odo 677/2005, odlišná. Pozůstalý manžel není sám přímo ohledně takového dluhu pasivně legitimován a bylo-li dědické řízení zastaveno, nejsou zde tedy dědicové, kteří by dle § 470 občanského zákoníku odpovídali za dluhy zůstavitele, případně zde nejsou procesní nástupci již žalovaného zůstavitele dle § 107 odst. 2 občanského soudního řádu, nemůže být pozůstalý manžel věřitelem úspěšně žalován nebo s ním nemůže být pokračováno již v probíhajícím nalézacím řízení ohledně dluhu zůstavitele (toto řízení pak musí být zastaveno dle § 107 odst. 5 občanského soudního řádu).

Další případ nastává, jedná-li se o dluh výlučný pouze zemřelého zůstavitele, tedy dluh, který zůstavitel převzal před sňatkem nebo dluh (závazek), který ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku není součástí společného jmění, protože jeho rozsah přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a který převzal zůstavitel bez souhlasu druhého manžela. Za takový závazek v případě zastavení řízení pozůstalý manžel neodpovídá.

ODDÍL VII ZASTAVENÍ DODATEČNÉHO PROJEDNÁNÍ DĚDICTVÍ

Po drobnějším exkurzu souvisejícím se závazky zůstavitele se vraťme k dalším otázkám zastavení dědického řízení. Takovou otázkou může být dodatečné projednání dědictví v případech, kdy bylo původní řízení zastaveno. Možnost zahájení dodatečného dědického řízení není časově omezena, je proto možné kdykoliv takové řízení na návrh i bez návrhu zahájit, dozví-li se soud, že se objevil další, dosud neprojednaný majetek zůstavitele. Je-li skutečně prokázána existence takového majetku a rovněž obvyklá cena takového nově najevo vyšlého majetku nepřesahuje spolu s hodnotou v původním řízení mez nepatrného majetku, je možné toto dodatečně projednávané řízení zastavit a tento majetek vydat opět vypraviteli pohřbu. Je tedy nutné důsledně zkoumat obvyklou cenu v původním řízení a obvyklou cenu nového majetku, v případě překročení celkového limitu nepatrnosti majetku v obou řízeních je nutné dědictví projednat, ale majetek vydaný v původním řízení tím není dotčen. Je tedy otázkou, zda za případnou nepokrytou část pohřebních výloh, známou v původním řízení, odpovídají v případě projednání dědictví dědicové, a to i s ohledem na možné promlčení této pohledávky. Jedná se o komplikovaný problém, který by si jistě zasloužil hlubší rozbor.

V případě, že původní řízení bylo zastaveno proto, že zůstavitel nezanechal majetek nebo zanechal nepatrný majetek, je možné nově najevo vyšlý majetek nepatrné hodnoty vydat vypraviteli pohřbu opět pouze s jeho souhlasem.

Další otázkou může být, jak ukončit dodatečné projednání dědictví v případech, kdy se nepodaří nově najevo vyšlý majetek zjistit. V případě, že se majetek nově najevo vyšlý nepodaří zjistit, nebo byl tento majetek již projednán v původním řízení, dědické řízení se zastaví.

ODDÍL VIII USNESENÍ O ZASTAVENÍ ŘÍZENÍ

Jako každé dědické řízení i řízení končí zastavením dle § 175h občanského soudního řádu se završuje usnesením, které vydávají od 1. 7. 2009 jménem soudu pověřeni soudní komisaři. Dle § 175h odst. 3 občanského soudního řádu není proti usnesení o zastavení řízení z důvodu nemajetnosti zůstavitele nebo z důvodu nepatrnosti zanechaného majetku odvolání přípustné a není třeba je doručovat.

Součástí usnesení dle § 175h odst. 2 občanského soudního řádu je výrok o zastavení dědického řízení, soupis nepatrného majetku a určení osoby vypravitel pohřbu, kterému byl tento majetek vydán.

Usnesením soudu musí být dále rozhodnuto o odměně soudního komisaře, jejíž základ je v případě zastavení dědického řízení stanoven v § 11 notářského tarifu, to je vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 196/2001 Sb., v platném znění. Dle § 140 odst. 3 občanského soudního řádu hradí odměnu notáře, jeho hotové výdaje, náhradu za daň z přidané hodnoty v případě zastavení řízení stát. O odměně notáře musí rozhodnout soud. Je jasné, že usnesení o odměně soudního komisaře se netýká vypravitel pohřbu, neukládá se mu žádná povinnost a není třeba mu ho tedy ani doručovat. Po shora uvedené velké novele občanského soudního řádu s účinností od 1. 7. 2009 soudní komisaři rozhodují i o své odměně, aniž by zde byl někdo, kdo by mohl při zastavení dědického řízení toto rozhodnutí napadnout odvoláním. Dle § 151a občanského soudního řízení se rozhodne o odměně soudního komisaře, jeho hotových výdajích a případné náhradě za daň z přidané hodnoty soud v usnesení, jímž se řízení končí, tedy v usnesení o zastavení řízení. Otevírá se zde možnost vydávat samostatná usnesení o odměně notáře, tedy v rozporu s § 151a občanského soudního řádu, proti kterému není z logiky věci možnost odvolání. Takové usnesení musí být však vydáno zároveň s usnesením o zastavení řízení. Záleží tedy zřejmě na každém soudním komisaři, jakou cestu zvolí. Domníváme se, že v případě usnesení o zastavení dědického řízení dle § 175h odst. 1 občanského soudního řízení, které se nedoručuje ani vypraviteli pohřbu, je možné, aby toto usnesení vedle výroku o zastavení řízení obsahovalo i výrok o odměně soudního komisaře. Toto usnesení je vhodné vyhotovit alespoň v dalším stejnopisu pro účetní soudu pro výplatu odměny. V případech zastavení řízení dle § 175h odst. 2 občanského soudního řádu je možné spojit výrok o zastavení řízení s uvedením nepatrného majetku vydaného vypraviteli

⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 32 Odo 529/2003.

li pohřbu s výrokem o odměně soudního komisaře s tím, že proti žádnému z těchto výroků není možné podat odvolání a s tím, že se jedná o věc urychlující a zhospodárnění celého závěru řízení. Důvodem je mimo jiné i to, že soudní komisař si svá rozhodnutí nedoručuje, není-li tedy usnesení soudnímu komisaři doručeno, nepřichází v úvahu ani právo na odvolání v části výroku o odměně notáře, takže ohledně celého usnesení není možné podat odvolání a takové usnesení nabývá právní moci dnem jeho vydání. Také soudu, který platí odměnu notáře, není vhodné usnesení doručovat. Možnost, kdy by se usnesení vydané jménem soudu tomuto soudu mělo doručovat a soud by měl proti tomuto fakticky svému usnesení právo se odvolat zní absurdně, byť je zde možná z přísně formalistického hlediska místo k zamyšlení.

Zvláštní otázka pak také souvisí s odůvodňováním usnesení o zastavení řízení. Obecně platí dle § 169 občanského soudního řádu, že v usneseních, proti kterým není odvolání přípustné, soud v odůvodnění pouze uvede předmět řízení, závěr o skutkové věci a stručné právní posouzení věci. Záleží tedy na každém soudním komisaři, jaký rozsah odůvodnění zvolí, lze asi doporučit i při zastavení řízení stručné odůvodnění tohoto postupu.

Někdy se také klade otázka, zda je nutné rozhodovat v usnesení o zastavení řízení o náhradě nákladů řízení. Odpověď na tuto otázku dává § 146 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, který stanoví, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení podle výsledků, jestliže bylo řízení zastaveno.

Jedině státu by zde mohly teoreticky vzniknout náklady dle § 148 občanského soudního řádu, ovšem v případě jediného účastníka, kdy státu nevznikají v drtivé většině náklady řízení, není třeba rozhodovat o náhradě nákladů řízení.

Ať je již dědické řízení zastaveno z důvodu, že zůstavitel nezanechal žádný majetek nebo že zanechal pouze majetek nepatrné hodnoty, je dle našeho názoru vždy vhodné vypraviteli pohřbu toto usnesení s již vyznačenou doložkou právní moci zaslat. Vypravitel pohřbu má tak potvrzení, že věc je již vyřízena a že za jeho pohledávku z titulu nákladů pohřbu nikdo neodpovídá, případně má soupis majetku zůstavitele, který mu soud vydal, a může si jít na příslušné instituce nechat tento majetek „přepsat na sebe“. Snad se lze takto vydaným usnesením vyhnout několika možným navrácením spisu ze soudu ohledně dotazů vypravitele pohřbu a příslušných institucí na výsledek řízení (§ 263 vnitřního a kancelářského řádu pro soudy).

ODDÍL IX ZÁVĚREM

Závěrem vyslovujeme snad poněkud nesmělou domněnku, že se nám alespoň v základních obrysech podařilo zpracovat problematiku zastavování dědického řízení dle § 175h občanského soudního řádu. Snažili jsme se dotknout všech důležitých otázek tohoto specifického případu dědického řízení a případně se zastavit u některých jeho diskutabilních částí. Doufáme, že otevíráme cestu k diskusi a případným připomínkám k některým našim závěrům a postřehům. ■

PŮJDU SVOU VLASTNÍ CESTOU

UniCredit Leasing financuje věci, které Vás možná ještě ani nenapadly. Kromě automobilů, motorek, strojů a nemovitostí Vám pomůžeme třeba k vybásněné jachtě nebo letadlu pro Vaši cestu kolem světa. Výhodné řady finančních produktů Fin, Credit a Lease jsou určeny pro podnikatele i soukromé osoby. Komplexní pojištění, možnost platby cizí měnou a daňovou optimalizaci berte jako samozřejmost. **Více informací naleznete na www.unicreditleasing.cz, tel.: 844 11 33 55.**

**JEDNIČKA NA ČESKÉM
LEASINGOVÉM TRHU**

Ještě jednou k nové úpravě dědického řízení

Mgr. Jiří Bartoš

Se zájmem jsem si přečetl diskusní příspěvky v předchozích třech číslech tohoto časopisu, které se týkaly změn v procesní úpravě dědického řízení od července 2009. Jedná se především o články Co se (ne)změnilo aneb několik poznámek k nové úpravě dědického řízení (K. Hrdina), Řízení o dědictví po 1. 7. 2009 (Z. Ryšánek) a Nová procesní úprava dědického řízení (J. Fleischer). V lehčím tónu se pak v minulém čísle tomuto tématu věnoval M. Šešina ve svém fejetonu Kam jsme se to dostali. Články ukazují, že žádná věc nemusí být na první pohled tak jednoznačná, jak se leckdy (zejména zákonodárci) zdá, a přinášejí řadu zajímavých postřehů. V několika poznámkách bych se chtěl k problematice nastíněné v uvedených článcích vrátit.

I. POSTAVENÍ SOUDNÍHO KOMISAŘE

Ač se může otázka postavení soudního komisaře v dědickém řízení jistě mnohým jevit jako malicherná, je podle mého názoru do značné míry určitým východiskem pro řešení jiných problémů, z nichž některým se věnují další části tohoto diskusního příspěvku.

Podobně jako K. Hrdina se kloním spíše k závěru, že notář je v dědickém řízení spíše soudním funkcionářem, resp. jeho postavení (pokud si o něm máme vytvořit alespoň trochu „hmataelnou“ představu) je obdobné postavení soudních funkcionářů. Rozhodně není podle mého názoru notář autonomním článkem občanského soudního řízení.

V ostatních soudních agendách se nápad soudu, zjednodušeně řečeno, rozděluje mezi soudní oddělení (tj. v podstatě samosoudce a senáty), popřípadě další soudní funkcionáře (např. tajemníky, vyšší soudní úředníky a asistenty soudců). Ve vztahu k notářům se však tento systém neuplatňuje a uplatňovat ani nemůže, protože notáři a notářské kanceláře nejsou součástí soudu, ale stojí organizačně mimo něj. Rozdělování nápadu je tedy řešeno

pověřováním notářů soudem podle předem stanoveného rozvrhu, který je v podstatě obdobou rozvrhu práce. Zatímco u ostatních soudních agend je však věc přidělena určitému soudnímu oddělení či určitému soudnímu funkcionáři jaksi automaticky, „zapsáním věci do rejstříku“, u soudních komisařů je k „přidělení“ věci nutný explicitní úkon soudu, totiž pověření ve smyslu ustanovení § 38 OSŘ.

Notářská kancelář, „personifikována“ osobou notáře, se tak podle mého názoru v určité věci stává okamžikem pověření (a obecně podle rozvrhu pověřování notářů) jakýmsi dalším soudním oddělením, nadaným pravomocí ve věci rozhodovat a provádět další úkony, jakož i vykonávat administrativní činnost s tím související (samozřejmě jen v mezích stanovených právními předpisy). Ve vztahu k účastníkům, třetím osobám a podobně je ovšem soudní komisař soudem a účastníci se k němu musí takto chovat (ale i naopak, notář se k účastníkům musí chovat jako soud).

II. NÁLEŽITOSTI USNESENÍ

Je trochu smutné, že se jednacím řádem pro okresní a krajské soudy snaží dohnat nedostatky zákonné úpravy co do jasného vymezení koncepce postavení soudních komisařů. Pokud jde o náležitosti usnesení vydávaných notáři jako soudními komisaři, domnívám se, že je na místě striktně rozlišovat mezi stávající právní úpravou a úvahami de lege ferenda. Nejsa oprávněn posuzovat zákonnost příslušných ustanovení jednacích řádů pro okresní a krajské soudy a otázku možného překročení zákonného zmocnění k jeho vydání, mohu jen konstatovat, že notářům nezbyvá, než se jednacím řádem pro okresní a krajské soudy bez dalšího řídit. Jak trefně upozornil Z. Ryšánek, od soudců se soudní komisaři a „další“ soudní funkcionáři skutečně liší i tím, že jen soudce je podle Ústavy oprávněn posuzovat soulad podzákonného právního předpisu se zákonem.

Pokud je mi známo, nové vzory soudních písemností (vydáváné pro soudy v elektronické podobě Ministerstvem spravedlnosti České republiky) se od těch předchozích, předčervencových, liší tím, že v záhlaví rozhodnutí obsahují rovněž adresu soudu. Zdá se, že by se mohlo jednat o důsledek změn jednacího řádu v souvislosti s vydáváním meritorních rozhodnutí v dědických věcech soudními komisaři. Tím ovšem v žádném případě nic netvrdím o „závaznosti“ těchto vzorů (vzory jsou pomůckou pro soudní administrativu a nejedná se tedy o zásah do rozhodovací pravomoci soudů).

Z hlediska de lege ferenda mi však úprava náležitostí usnesení vydávaných soudními komisaři v dědickém řízení připadá značně nešťastná. Je sice pravda, že notářská kancelář se může přestěhovat a notář může zemřít nebo být odvolán, ale na druhou stranu i soud se může přestěhovat (což třeba v Praze není nic naprosto výjimečného) nebo může dojít i ke zřízení či zrušení soudu (připomeňme třeba Okresní soud v Jeseníku nebo krajské obchodní soudy). Jistě, lze namítat, že má přirovnání kulhají a že v případě soudů mají změny zákonný podklad a zákon by měl každý znát, zatímco notáře a adresy jejich notářských kanceláří člověk znát nemusí.

Domnívám se, že kromě adresy notářské kanceláře soudního komisaře (a adresy sídla dědického soudu) je v dědickém usnesení nadbytečný i „údaj, že (dotyčný notář) byl v řízení o dědictví dědickým soudem pověřen k provedení úkonů jako soudní komisař“. Uvedenou skutečnost považuji za natolik samozřejmou, jako je samozřejmé, že soudce vydává rozsudek v souladu s rozvrhem práce, šetříc přitom ústavní zásadu o zákonném soudci. Budeme-li vycházet z úvahy, že písemné projevy (a tím spíše písemné projevy právníků) mají být pokud možno stručné, jasné a srozumitelné, nelze než dospět k názoru, že taková informace bez právních účinků text jen zbytečně zapleveluje a odvádí pozornost případného „čtenáře“ od toho, co je podstatné.

K. Hrdina má pravdu v tom, že soudní komisaři i dříve vydávali usnesení v dědickém řízení (byť nikoliv meritorní) a nikoho nenapadlo, že by záhlaví usnesení mělo být odlišné od ostatních soudních usnesení, avšak situace se po loňské novele OSŘ změnila, a to prostě proto, že se změnilo znění příslušných právních předpisů (konkrétně jednacího řádu pro okresní a krajské soudy), byť o smysluplnosti či nezbytnosti některých změn můžeme pochybovat nebo s nimi i nesouhlasit.

Za zásadní ovšem považuji otázku, kam mají být podávány opravné prostředky proti usnesení soudního komisaře s účinkem včasného podání. Obávám se, že při nejednotnosti pohledu notářské a vůbec právní veřejnosti by byla na místě výslovná zákonná úprava, i když je dost dobře možné, že se dříve dočkáme odpovědi ze strany odvolacích soudů či snad i soudu dovolacího.

Je mi jasné, že rozbor této problematiky by vydal na disertační práci, nicméně neodpustím si poznámku, že podle

mého názoru by bylo praktické, aby odvolacím místem byla notářská kancelář příslušného soudního komisaře, popřípadě též příslušný okresní soud, nikoli však pouze a jediné okresní soud. K tomuto závěru mě vede přesvědčení, že odvolání má být obecně podáváno tam, kde účastník vstupoval v kontakt se soudem, kde se nachází spis, kde bude vyznačována právní moc rozhodnutí a kde budou prováděny úkony soudu podle ustanovení § 208 a násl. OSŘ. Souhlasím tedy s názorem Z. Ryšánka, že ustanovení § 204 odst. 1 OSŘ, podle něhož se odvolání podává u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje, je třeba v tomto případě vyložit tak, že tímto soudem je i soudní komisař, avšak nedokážu říci, zda je tento názor obecně přijímaný, a nelze vyloučit ani různost pohledů na otázku, zda lze takto podat odvolání k soudu, který notáře pověřil provedením úkonů v řízení o dědictví. Za situace, kdy zákon o řešení těchto otázek mlčí a výklad není jednotný, nelze se podle mého názoru odvolávat na znění podzákoného právního předpisu, zvláště při pochybnosti, zda nedošlo k překročení zákonného zmocnění k jeho vydání.

K otázce formulace záhlaví usnesení o dědictví bych ještě rád připomněl, že soud (soudní komisař) v dědickém řízení nerozhoduje „ve věci projednání dědictví“ (natož pak „ve věci řízení o dědictví“), nýbrž „ve věci dědictví“, protože dědické řízení se samozřejmě vede „o dědictví“ a ne „o projednání dědictví“, podobně jako jsou jiná soudní řízení vedena „o zaplacení“ určité částky nebo „o vyklizení“ určité nemovitosti apod.

III. POVĚŘOVÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ NOTÁŘE

Pověřování zaměstnanců notáře v každé věci zvlášť (se založením pověření do příslušného dědického spisu), jak to navrhuje K. Hrdina, by podle mého názoru bylo zcela nadbytečné a krokem zpět. Podobnou úpravu obsahoval do loňského roku exekuční řád, je však zřejmé, že se naprosto neosvědčila, jestliže byla novelou provedenou zákonem č. 286/2009 Sb. změněna tak, že nově se zaměstnanci soudního exekutora pověřují prováděním úkonů (nikoliv provedením konkrétního jednotlivého úkonu), obdobně jako je tomu u notářů.

IV. K DORUČOVÁNÍ USNESENÍ

Pokud jde o doručování usnesení, mám za to, že je celkem jednoznačné, že při doručování usnesení pro jednání není třeba vyhotovovat zvláštní doručenkou (§ 50f odst. 1 OSŘ). Neztotožňuji se však s názorem Z. Ryšánka, že musí být usnesení písemně vyhotoveno a doručeno účastníkům vždy po skončení jednání a že se doručení písemnosti mimo jednání či jiný soudní úkon, o němž se pořizuje protokol, musí vyznačit na doručence.

První z těchto tvrzení vyžaduje podrobnější rozbor. Mám za to, že jsou v zásadě dva „modelové“ případy, jak lze při vydávání a doručování usnesení ve věci samé postupovat. Přitom nemám v úmyslu se věnovat všem možnostem, které mohou v tomto směru nastat, zejména případům, kdy by bylo třeba

ba využít institutu fikce doručení, či jiným problematickým situacím.

První možností je vyhlásit usnesení přímo při jednání. Jsou-li účastníci přítomni jednání a tedy i vyhlášení, mohou se ihned po vyhlášení usnesení vzdát práva na odvolání. Následně je nutné jim doručit písemné vyhotovení usnesení, což je možné učinit buď ještě při jednání, nebo až po jeho skončení (třeba odpoledne nebo i po několika dnech či týdnech od vyhlášení usnesení). Vzdají-li se všichni účastníci práva odvolání proti (ústně) vyhlášenému usnesení, je třeba v poučení písemného vyhotovení usnesení uvést, že proti usnesení není možné podat odvolání, protože se všichni účastníci práva na odvolání proti tomuto usnesení výslovně vzdali; v takovém případě nabývá usnesení právní moci dnem doručení usnesení posledním z účastníků.

Druhou možností je postupovat obdobně jako před červencovou novelou a jednání skončit bez vyhlášení usnesení s tím, že usnesení bude doručeno účastníkům následně, a to v písemné podobě. Pak je možné doručit písemné vyhotovení usnesení zase buď třeba odpoledne téhož dne, nebo ve dnech či týdnech následujících, a to jakýmkoliv zákonem stanoveným způsobem (zejména osobně nebo poštou).

Přestože se první možnost více blíží „klasickému“ soudnímu řízení (s ústním vyhlášováním rozhodnutí při jednání), které je stále jakoby vzorem i pro dědické řízení, a přestože je první možnost, zdá se, oficiálně preferována, domnívám se, že z vícero důvodů je praktičtější a i jinak vhodnější možnost druhá. V prvním případě je totiž striktně vzato nutné, aby výrok byl vysloven v plném znění, což je v dědickém řízení, kdy výrok nezřídka obsahuje poměrně dlouhé seznamy majetkových hodnot (spolu s mnoha popisnými údaji jako čísly účtů nebo údaje o nemovitostech), prakticky téměř neproveditelné. Naproti tomu v případě odůvodnění se v praxi soudů zcela samozřejmě nesdělují účastníkům celé a doslovné znění odůvodnění, tak jak bude uvedeno v písemném vyhotovení, nýbrž pouze jeho podstatný obsah, a v protokolu o jednání se rovněž neuvádí odůvodnění, nýbrž pouze údaj, že odůvodnění rozhodnutí bylo účastníkům sděleno.

Z pohledu účastníků mohou být obě varianty do značné míry podobné. V prvním případě lze například při jednání po uzavření dědické dohody vyhlásit hodinovou přestávku, během ní připravit zbývající část protokolu o jednání a písemné vyhotovení usnesení, a poté pokračovat v jednání s ústním vyhlášením usnesení, vzdáním se práva odvolání a doručení písemného vyhotovení usnesení. Ve druhém případě lze po uzavření dědické dohody skončit jednání s tím, že za hodinu přijdou účastníci znovu za účelem převzetí usnesení, a pak jim ve smluvený čas předat písemné vyhotovení usnesení, přijmout jejich vzdání se práva odvolání a vyznačit jim na usnesení doložku právní moci. Z praktického hlediska má postup ve druhém uvedeném případě oproti prvnímu výhodu v tom, že pokud by účastníci nedostáli svému slovu

a v dohodnutou dobu se nedostavili, nic se v zásadě neděje, protože jednání je řádně ukončeno a písemné vyhotovení usnesení může být zasláno účastníkům standardním způsobem (tj. zpravidla poštou, popřípadě prostřednictvím datové schránky).

Podle ustanovení § 50f odst. 3 věta první OSŘ se vyznačí doručení písemnosti na doručence, jestliže soud doručuje písemnost při úkonu, o němž se nepořizuje protokol. To však podle mého názoru neznamená, že pokud se účastníci osobně dostaví (jako v případě využití druhé výše uvedené varianty) k převzetí usnesení či jiné písemnosti, bylo by nutné vyhotovovat doručenkou ve smyslu citovaného ustanovení, protože se nejedná o doručení písemnosti při úkonu (odlišném od doručování), ale v podstatě jediným úkonem je tu doručení samé; proto se domnívám, že je dostačující například sepsání záznamu o osobním převzetí písemnosti (subsidiárně by v tomto směru bylo možné aplikovat ustanovení § 50f odst. 5 OSŘ). Pokud jsem se před červencovou novelou setkal s osobním převzetím usnesení v dědické věci účastníkem u soudu, řešil to soud tak, že sepsal záznam, ve kterém uvedl, že účastník (s uvedením totožnosti a způsobu jejího prokázání) osobně převzal uvedenou usnesení, shledal je po formální i obsahové stránce v pořádku a vzdává se práva odvolání proti tomuto usnesení; nevidím důvod, proč by obdobným způsobem nemohlo být postupováno i nadále (ač u soudního komisaře a ne u soudu).

Při výkladu právních předpisů týkajících se doručování je třeba si také uvědomit, že smyslem doručování rozhodnutí je zajistit účastníkovi možnost, aby se s obsahem rozhodnutí mohl seznámit, přičemž zákon současně řeší, jak zabránit obstrukcím ze strany některých účastníků v jejich snaze oddálit nebo i zcela vyloučit účinky doručení soudního rozhodnutí nebo účinky marného uplynutí lhůt, jejichž počátek je určen doručením rozhodnutí (což se spíše než v dědickém řízení uplatní ve sporném řízení a zejména pak při výkonu rozhodnutí, nicméně ve vztahu k řízení o dědictví se tato právní úprava může využít například při vymáhání nezaplacené odměny notáře jako soudního komisaře).

V. POVĚŘENÍ NOTÁŘE A TZV. POROZSUDKOVÁ AGENDA

Je zajímavé, že okřídlené rčení „provedl úkony v řízení o dědictví“ po novele vzbudilo tolik kontroverzí. Slovo „řízení“ skutečně ukazuje na fakt, že pověření notáře není časově neomezené, a proto nemohu souhlasit s názorem, že pověřený notář nebo snad i jeho nástupce v notářském úřadu na základě tohoto pověření bude provádět úkony související s tímto řízením až na věky věků. Myslím, že to ani není smyslem nové právní úpravy. Formálně vzato skutečně končí pověření současně se skončením řízení, jímž je právní moc meritorního rozhodnutí. Na druhou stranu nevidím důvod, proč by notář neměl provádět úkony se skončením řízení související, jako je např. vyznačení doložky právní moci či zaslání vyrozumění podle ustano-

vení § 175 odst. 2 a 3 OSŘ (soudy bohužel ne vždy důsledně tato vyznění všem dotčeným institucím zasílaly a nezbývá mi, než doufat, že soudní komisaři naplní slova i smysl zákona v tomto směru lépe).

Po 1. červenci 2009 vzaly bohužel některé soudy prohlášení o odbřemenění soudů doslova a odmítaly například vyznačovat právní moc na usneseních jimi vydaných s odůvodněním, že nyní to již mají dělat notáři. Rovněž s tímto přístupem se nemohu ztotožnit, a to především ze dvou důvodů. V první řadě je logické, pokud právní moc rozhodnutí vyznačuje ten, kdo ho vydal a k němuž mají také směřovat případná odvolání proti němu. Také si však nemyslím, že by se soud pověřením notáře zcela zbavil možnosti do řízení jakkoliv zasahovat. Dříve to platilo v podstatě neomezeně, dnes jsou možnosti soudu zasahovat do řízení značně okleštěny fakticky tím, že spis má v podstatě celou dobu u sebe notář a soudu jej předává až po skončení řízení. Nevidím však naprosto žádný důvod, aby soud po převzetí skončené věci od notáře odmítal odpovídat zainteresovaným osobám na skutečnosti známé ze spisu, umožnit účastníkům nahlédnout do spisu a podobně, byť to bohužel umožňuje ustanovení § 263 odst. 3 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy. Možná by stálo za úvahu se zabývat také otázkou, zda jsou instrukce Ministerstva spravedlnosti České republiky závazné i pro notáře jako soudní komisaře, ač jsem dosud vždy zastával názor, že i těmito interními předpisy je nutné se v činnosti soudního komisaře řídit.

Další výtky, zejména ze strany J. Fleischera, se snesly v souvislosti se slovem „úkony“, což souvisí i s výše řešenou otázkou odvolacího místa. Je sice pravda, že odvolání je procesní úkon účastníka, nikoliv soudu či soudního komisaře, ale uvedený výklad je podle mého názoru příliš striktní, ne-li zužující, alespoň oproti výkladu tohoto pojmu podle dřívější právní úpravy. Pokud bychom totiž přijali premisu, že notář je jako soudní komisař skutečně oprávněn jen k úkonům, znamenalo by to ve svém důsledku, že je například oprávněn zaslat bance dotaz podle ustanovení § 128 OSŘ, ale už není oprávněn přijmout její sdělení (odpověď na dotaz), což je jistě závěr naprosto absurdní. A odvolání ve své podstatě není nic jiného než odpověď účastníka na skutečnosti, které účastníku v napadeném rozhodnutí sdělil soud (soudní komisař).

S názorem J. Fleischera, že úprava vyřizování, tzv. porozsudkové agendy soudními komisaři normami nižšího řádu, je přinejmenším v rozporu s občanským soudním řádem, nelze, než souhlasit. Považuji za přínosné, že tento závěr byl explicitně vysloven (i když netuším, jestli to vůbec někoho znepokojuje). Nyní je třeba se rozhodnout, zda se přiklonit k řešení upravenému v prováděcích předpisech a novelizovat občanský soudní řád (myslím, že legislativně by to nebylo složité), nebo dát prováděcí předpisy do souladu s občanským soudním řádem. Osobně se domnívám,

že z praktického hlediska je svěření tzv. porozsudkové agendy soudním komisařům vhodné, už tak jednoznačně bych to však neviděl u zasílání dědických spisů, popř. dědických usnesení finančním úřadům (v každém okrese může být situace jiná vzhledem ke způsobu rozdělování agendy mezi jednotlivé soudní komisaře i vzhledem k počtu a územním obvodům finančních úřadů).

VI. NOTÁŘ AUTONOMNÍM ČLÁNEM V SOUDNÍM ŘÍZENÍ

V článku Z. Ryšánka se objevuje myšlenka, že notář by nemusel vydávat usnesení o dědictví jménem soudu, ale svým jménem. Aniž bych pochyboval o vhodnosti a smysluplnosti úvah o úloze notáře v dědickém řízení, není mi naprosto jasné, jakých zlepšení by se mělo tímto řešením dosáhnout, zejména však takovou konstrukci považuji za

Při výkladu právních předpisů týkajících se doručování je třeba si také uvědomit, že smyslem doručování rozhodnutí je zajistit účastníkovi možnost, aby se s obsahem rozhodnutí mohl seznámit.

neproveditelnou a z praktického hlediska nevhodnou. Neproveditelnou proto, že některé úkony tak jako tak nemůžou notáři provádět (mám na mysli zejména úkony ve vztahu k cizině, neboť cizí soudy a úřady obecně nejsou ochotny zkoumat právní úpravu jednotlivých států a komunikují pouze se soudy, nikoliv přímo s notáři), z praktického hlediska nevhodnou proto, že okresní soudy mají nezastupitelnou roli při rozdělování záležitostí, ať už jde o úmrtí listy zasílané matričními úřady (těžko si lze představit, že by matriční úřady zasílaly úmrtí listy podle nějakého rozvrhu přímo notářům, když v současné době nejsou někdy schopny je posílat ve sto procentech případů správnému soudu), nebo o jiné písemnosti dalších osob a institucí (zřejmě by to znamenalo, že by příslušný rozvrh musely mít k dispozici všechny finanční, živnostenské a jiné úřady, všechny banky a do důsledku vzato vlastně i veškeré soukromoprávní subjekty).

Otázka nezávislosti je podle mého názoru v současné době dostatečně řešena prostě tím, že se na činnost notáře jako soudního komisaře pohlíží jako na činnost soudu, mlčenlivost je pak upravena notářským řádem. Právní úprava usnesení soudního komisaře například ve vztahu k možnosti výkonu takového rozhodnutí možná není ideální, ale pokud je mi známo, rozhodně není o nic horší než u dědických usnesení vydávaných soudem podle předchozí právní úpravy. Jsem přesvědčen, že větší význam než „ideální“ právní úprava má důvěra veřejnosti v činnost notářů, kterou si soudní komisaři svou činností za uplynulých sedmáct let vybudovali. ■

Autor je právník.

Družstevní byt při odúmrti

NA STÁT, JEMUŽ DĚDICTVÍ PŘIPADLO NA ZÁKLADĚ ODÚMRTI (§ 462 OBČ. ZÁK.), BYL-LI ZŮSTAVITEL (VÝLUČNÝM) ČLEMEM BYTOVÉHO DRUŽSTVA A (VÝLUČNÝM) NÁJEMCEM DRUŽSTEVNÍHO BYTU, PŘECHÁZÍ ČLENSTVÍ (ČLENSKÁ PRÁVA A POVINNOSTI) ZŮSTAVITELE V BYTOVÉM DRUŽSTVU A NÁJEM DRUŽSTEVNÍHO BYTU.

(USNESENÍ NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR ZE DNE 17. 12. 2009, SP. ZN. 21 CDO 4498/2008)

Z odůvodnění: řízení o dědictví po M. P., zemřelé dne 28. 5. 2005 (dále též jen „zůstavitelka“), bylo zahájeno usnesením vydaným Okresním soudem v Děčíně dne 22. 6. 2005. Provedením úkonů v řízení o dědictví po zůstavitelce byla pověřena JUDr. L. Z., notářka v D. (§ 38 o. s. ř.).

Okresní soud v Děčíně usnesením ze dne 24. 7. 2006 určil obvyklou cenu majetku zůstavitelky částkou 7918 Kč, výši dluhů částkou 7199,50 Kč a čistou hodnotu dědictví částkou 718,50 Kč; potvrdil, že „majetek náležející do dědictví“, tj. zejména „vypořádací podíl z družstevního bytu u SBDO P. ve výši 7857 Kč připadl podle § 462 obč. zákona českému státu“; uložil České republice – Okresnímu soudu v Děčíně zaplatit notářce JUDr. L. Z. odměnu a náhradu hotových výdajů „v celkové výši“ 952,50 Kč, a to do tří dnů od právní moci usnesení. Uvedl, že „zůstavitelka nezanechala závěť, zemřela jako rozvedená, bezdětná, její rodiče předemřeli, spolužijících osob neměla“; že „neznámým dědicům byl ustanoven opatrovník a byli vyhláškou vyzváni, aby se v zákonné lhůtě přihlásili, což neučinili“ a že „vzhledem k tomu, že dědictví nenabývá žádný dědic, připadá podle ustanovení § 462 obč. zák. českému státu“.

K odvolání České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 30. 11. 2007 usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Vycházel ze závěru, že „stát není v tomto řízení dědicem“; že proto „na něj nemohla přejít členská

práva a povinnosti k družstevnímu bytu (§ 232 odst. 1, věta první, obč. zák.)“; že „odvolateli tedy analogicky podle § 232 odst. 3 obč. zák. připadne nárok na vypořádací podíl“; že však „předmětem dědictví po člena bytového družstva nemůže být vypořádací podíl ani tzv. zůstatková hodnota členského podílu, ale jsou jimi členská práva a povinnosti, které náležely zůstaviteli“; že „to však na posuzovanou věc nedopadá“, neboť „na stát, jemuž dědictví připadne v rámci odúmrti, nemůže bytová jednotka (správně členská práva a povinnosti k družstevnímu bytu) přejít“.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových dovolání. Namítá, že „z hlediska dědického řízení má stát stejná práva jako dědic“; že „stát může být členem bytového družstva, pokud o to požádá, stejně tak může nabýt i podíl v obchodních společnostech“; že „členský podíl je třeba zařadit do dědictví ve výši odpovídající obecné ceně členského podílu a nikoliv hodnotě vypořádacího podílu“, neboť „jde o majetek, který je předmětem legálního trhu, na kterém lze reálně dosáhnout ceny mnohonásobně vyšší, než je účetní hodnota tohoto majetku“; že jinak by byla „zvýhodněna bytová družstva, která obratem členský podíl převedou za tržní cenu, která mnohonásobně převyšuje účetní hodnotu“; že „současná judikatura se přiklonila k tržnímu oceňování družstevních bytů“; že však „není respektována všemi soudy“. Navrhla, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní

řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009, neboť dovoláním je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno před 1. 7. 2009 (srov. čl. II bod 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Dovolání je také přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno usnesení soudu prvního stupně nebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším usnesení proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější usnesení zrušil, anebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, jestliže dovolání není

jinak přípustné a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené usnesení má po právní stránce zásadní význam, a to v případech, kdy usnesením odvolacího soudu bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o žalobě na obnovu řízení, o zamítnutí návrhu na změnu rozhodnutí podle ustanovení § 235h odst. 1, věty druhé, o. s. ř., ve věci konkurzu a vyrovnání, o žalobě pro zmatečnost, o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, ve věci zastavení výkonu rozhodnutí, ve věci udělení příklepu ve výkonu rozhodnutí, o rozvrhu rozdělované podstaty ve výkonu rozhodnutí nebo o povinnostech vydražitele uvedeného v ustanoveních § 336m odst. 2 (§ 336n) a v § 338za o. s. ř. (§ 238 a § 238a o. s. ř.).

Dovolání je rovněž přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně zrušeno a řízení zastaveno, popřípadě věc byla postoupena orgánu, do jehož pravomoci náleží (§ 239 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), jímž bylo v průběhu odvolacího řízení rozhodnuto o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka, o zastavení řízení podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř., o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka podle ustanovení § 107a o. s. ř., o přistoupení dalšího účastníka podle ustanovení § 92 odst. 1 o. s. ř. a o záměně účastníka podle ustanovení § 92 odst. 2 o. s. ř. (§ 239 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. (§ 239 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), jímž bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka, o zastavení řízení podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř., o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka podle ustanovení § 107a o. s. ř., o přistoupení dalšího účastníka podle ustanovení § 92 odst. 1 o. s. ř. a o záměně účastníka podle ustanovení § 92 odst. 2 o. s. ř. (§ 239 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), nebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí návrhu (žaloby), ledaže by byl odmítnut návrh na předběžné opatření podle ustanovení § 75a o. s. ř. (§ 239 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolatelka dovoláním napadá usnesení odvolacího soudu, jímž bylo usnesení soudu prvního stupně ve věci samé potvrzeno. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání proti tomuto výroku není přípustné, a to již proto, že ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí ve věci samé, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových proti usnesení odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Pro rozhodnutí v projednávané věci bylo mimo jiné významné vyřešení právní otázky, jaká práva a povinnosti přecházejí na stát, jemuž dědictví připadlo na základě odumrtí (§ 462 obč.

zák.), byl-li zůstavitel (výlučným) členem bytového družstva a (výlučným) nájemcem družstevního bytu. Protože uvedená právní otázka dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena a protože její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že dovolání ČR – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

V posuzovaném případě bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno, že zůstavitelka byla ke dni smrti členem SBDO P., a nájemcem bytu č. 004 v domě tohoto družstva ve V.

Zjištění zůstavitelova majetku a jeho dluhů je východiskem pro vyhotovení soupisu aktiv a pasiv dědictví (§ 175m, věta první, o. s. ř.) a následně pro určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví (§ 175o o. s. ř.). Pro zjištění zůstavitelova majetku je zásadně rozhodný skutkový stav, jaký tu byl v době smrti zůstavitele (§ 460 obč. zák.).

Obvyklou cenou majetku (věcí, práv a jiných majetkových hodnot) patřícího do dědictví je třeba rozumět cenu, za kterou bylo možno v době smrti zůstavitele tento majetek prodat s dodržением případných cenových předpisů o regulaci cen platných v době smrti zůstavitele. Výchozím předpisem pro určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku je zákon č. 151/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 3/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Z těchto právních předpisů plyne, že se stanoví jako cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku ke dni smrti zůstavitele (není-li rozhodný jiný okamžik ocenění), pokud není stanoven jiný způsob

oceňování, např. nákladový způsob, výnosový způsob, porovnávací způsob, oceňování podle jmenovité hodnoty, oceňování podle kursové hodnoty nebo oceňování sjednanou cenou. Cenovými předpisy o regulaci cen jsou předpisy, které byly za účelem regulace cen podle zákona č. 526/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (provedené způsobem úředního stanovení ceny, věcného usměrnění vývoje cen, časového usměrnění vývoje cen a cenového moratoria, popřípadě jejich kombinací), vydány orgány uvedenými v zákoně č. 265/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Členství fyzické osoby v družstvu zaniká smrtí. Dědic členských práv a povinností zůstavitele může požádat družstvo o členství. Zákon nebo stanoviny mohou určit, kdy představenstvo nesmí dědicovo členství odmítnout nebo kdy se nevyžaduje souhlas představenstva s nabytím členských práv a povinností dědicem; souhlas představenstva se nevyžaduje, jestliže dědic nabytí práva a povinnosti spojené s členstvím v bytovém družstvu (srov. § 232 odst. 1 a 2 obč. zák.).

Jestliže zemře nájemce družstevního bytu a nejde-li o byt ve společném nájmu manželů, přechází smrtí nájemce jeho členství v družstvu a nájem bytu na toho dědice, kterému připadl členský podíl (srov. § 706 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném do 31. 3. 2006). Pod pojmem „členský podíl“ je třeba rozumět „podíl“ definovaný v ustanovení § 61 odst. 1, větě poslední, obč. zák., tedy míru účasti člena na čistém obchodním majetku družstva, jež připadá na jeho podíl. Členský podíl má svoji kvantitativní a kvalitativní stránku či složku. Kvantitativní stránka vyjadřuje majetkový podíl člena na družstvu. Kvalitativní stránka představuje souhrn jednotlivých práv a povinností člena. Členským podílem je třeba rozumět účast člena v družstvu a z ní plynoucí práva a povinnosti. Členský podíl se oceňuje jako míra účasti člena na čistém obchodním majetku k rozhodnému okamžiku.

Úprava přechodu členství v souvislosti s úmrtím člena bytového družstva obsažená v občanském zákoníku je

speciální k ustanovení § 232 obč. zák., kterým se řídí otázky členství vyvolané smrtí člena v jiných (ostatních) typech družstev (srov. též právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 328/2007). Vyplývá z toho mimo jiné, že ten, na koho podle právní úpravy obsažené v občanském zákoníku přešla členská práva a povinnosti zemřelého člena bytového družstva, se stává na jeho místě členem družstva, aniž by musel požádat družstvo o členství, a že na něho bez dalšího přechází (kromě členství) též nájem družstevního bytu.

Právní úprava obsažená v ustanovení § 706 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném do 31. 3. 2006 (nyní v § 706 odst. 3 obč. zák.) hovoří o přechodu členství v družstvu a nájmu družstevního bytu na „toho dědice, kterému připadl členský podíl“. Vzniká v této souvislosti nezbytně otázka, zda členství v družstvu a nájem družstevního bytu mohou přejít v důsledku projednání dědictví na někoho jiného než na toho, kdo je zůstavitelem dědicem.

Dědí se ze zákona, ze závěti nebo z obou těchto důvodů (§ 461 odst. 1 obč. zák.). Dědictví, jehož nenabude žádný dědic, připadne státu (§ 462 obč. zák.). Je-li dědictví předloženo, mohou se dědici s věřiteli dohodnout, že jim dědictví přenechají k úhradě dluhů; soud tuto dohodu schválí, neodporuje-li zákonu nebo dobrým mravům (§ 471 odst. 1 obč. zák.). Projednání dědictví je skončeno usnesením o dědictví, kterým bylo potvrzeno nabytí dědictví jedinému dědici (§ 481 obč. zák., § 175q odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), nebo kterým byla schválena dohoda dědiců o vypořádání dědictví (§ 482 obč. zák., § 175q odst. 1 písm. c/ o. s. ř.), nebo kterým bylo potvrzeno nabytí dědictví podle dědických podílů dědicům, jejichž dědické právo bylo prokázáno, nedošlo-li mezi dědici k dohodě (§ 483 obč. zák., § 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.), nebo kterým bylo potvrzeno, že dědictví, které nenabyl žádný z dědiců, připadlo státu (§ 462 obč. zák., § 175q odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), anebo kterým byla schválena dohoda o přenechání předloženého dědictví zůstavitelovým věřitelům k úhradě dluhů (§ 471 odst. 1 obč. zák., § 175p

o. s. ř., § 175q odst. 1 písm. c/ o. s. ř.). Je-li dědictví předloženo a nedošlo-li k dohodě o přenechání předloženého dědictví zůstavitelovým věřitelům k úhradě dluhů, lze nařít likvidaci dědictví. Likvidaci dědictví může soud nařít také tehdy, navrhne-li ji stát za podmínek uvedených v ustanovení § 472 odst. 2 obč. zák. (§ 175t o. s. ř.). Nezanal-li zůstavitel majetek nebo zanechal-li majetek jen nepatrné hodnoty, soud řízení o dědictví zastaví (§ 175h o. s. ř.).

Z právní úpravy dědictví dále mimo jiné vyplývá, že v něm musí být vypořádán veškerý zůstavitelův majetek, včetně majetku jen nepatrné hodnoty, který bude při zastavení dědického řízení vydán tomu, kdo se postaral o zůstavitelův pohřeb. Nastane-li za řízení o dědictví stav, že dědictví nemůže nabýt žádný z dědiců (např. proto, že zůstavitel zanechal dědice, že dědicové jsou nezpůsobilí dědit nebo že dědicové dědictví odmítli), soud potvrdí připadnutí dědictví (jako odúmrti) státu. V případě, že dědictví je předloženo, nabývají zůstavitelův majetek jeho věřitelé, kterým byl vydán na úhradu dluhů podle soudem schválené dohody, nebo ti, kdo ho získali při provádění likvidace dědictví, anebo stát, kterému připadl proto, že se ho nepodařilo při likvidaci zpeněžit. Ukáže-li se, že zůstavitel zanechal další majetek, který se objevil až po skončení (původního) dědického řízení, provede se o něm (dodatečné) řízení o dědictví; to platí vždy, objeví-li se další, v dědickém řízení dosud nevypořádaný zůstavitelův majetek.

Odúmrtí připadá majetek státu proto, že dědictví nenabyl (nemohl nabýt) žádný dědic. Přechod majetku zůstavitele na stát odúmrtí se odlišuje od nabytí majetku, který stát získává jako dědic (na základě závěti); je-li stát dědicem, je jeho právní postavení vždy shodné s jinými osobami, které dědí majetek zůstavitele (stát v tomto případě může např. dědictví odmítnout a nese odpovědnost za zůstavitelovy dluhy), zatímco při odúmrti jsou jeho práva a povinnosti k majetku zůstavitele ovlivněny tím, že dědictví nemůže nabýt žádný dědic a že i v takovéto situaci musí být vypořádány majetek zůstavitele a jeho závazky (dluhy).

Odúmrť nepředstavuje případ, kdy by si stát „přisvojoval“ zůstavitelův majetek, který nenabyl žádný dědic (obdobně jako by šlo např. o opuštěné věci). Odúmrť je tradičně považována za jednu z forem univerzální sukcese; vyplývá z toho především, že je třeba na ni hledět analogicky podle právní úpravy nabytí zůstavitelova majetku dědici a o odpovědnosti dědiců za zůstavitelovy dluhy, ledaže zákon o tom stanoví při odúmrti něco jiného. Stát, i když není z důvodu odúmrti dědicem, má tedy, nestanoví-li zákon jinak, zásadně stejné právní postavení jako dědic.

Přechod členství v bytovém družstvu a nájmu družstevního bytu nelze omezovat jen na toho, komu bylo jako jedinému dědici potvrzeno nabytí dědictví po zůstaviteli, nebo na ty, kdo dědí po zůstaviteli ze zákona nebo ze závěti anebo z obou těchto důvodů a byla soudem schválena jejich dohoda o vypořádání dědictví, popřípadě jimž bylo potvrzeno nabytí dědictví podle dědických podílů. Nelze totiž přehlížet, že v takovém případě, kdyby bylo projednání dědictví skončeno jiným způsobem, by zůstal (v rozporu se zákonem) majetek zůstavitele plně nevypořádán, přičemž – jak správně upozorňuje dovolatelka – by z toho stavu měl (mohl mít) prospěch někdo, kdo na podíl na zůstavitelově majetku nemá jakékoliv právo; názor dovolatelky, že tomu, kdo získal podle výsledku projednání dědictví „členský podíl“, aniž by se stal (mohl stát) členem družstva, a že má proto nárok na „vypořádací podíl ve výši účetní hodnoty členského podílu ke dni smrti člena družstva“, nemá oporu v zákoně; zákon v žádné podobě takovéto „odbytné“ za členství v družstvu neumožňuje.

Stát, jemuž připadlo dědictví jako odúmrť, odpovídá za zůstavitelovy dluhy a za přiměřené náklady jeho pohybu stejně jako dědic (§ 472 odst. 1 obč. zák.). Kdyby stát měl – jak uvádí dovolatelka – mít místo členského podílu nárok na „vypořádací podíl ve výši účetní hodnoty členského podílu ke dni smrti člena družstva“, znamenalo by to ve svých důsledcích též to, že by stát při odúmrti – oproti dědění – nabyl majetek nižší hodnoty, že by se tím založil (bez opory v zákoně) odlišný

poměr mezi odúmrtí nabývanými právy a v důsledku odúmrti nabývanými povinnostmi a že by tu nutně byl rozdílný rozsah (na újmu věřitelů zůstavitele) odpovědnosti státu a dědiců za zůstavitelovy dluhy.

Z uvedeného vyplývá, že při posouzení, zda došlo k přechodu zůstavitelova členství v bytovém družstvu a nájmu družstevního bytu, není na místě rozlišovat podle toho, jaký byl výsledek projednání dědictví. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že zůstavitelovo členství v bytovém družstvu a nájem družstevního bytu přechází nejen na dědice, ale na každého, komu podle výsledku dědického řízení připadl členský podíl v družstvu. Vzhledem k tomu, že pro odúmrť majetku zůstavitele spočívajícího v členských právech a povinnostech v bytovém družstvu a v nájmu družstevního bytu není v zákoně obsažena zvláštní úprava a že stát má při odúmrti zásadně stejné právní postavení jako dědic, přechází i při tomto projednání dědictví členství (členská práva a povinnosti) zůstavitele v bytovém družstvu a nájmu družstevního bytu na stát.

Pro úplnost nutno dodat, že s nabytím každého majetku zůstavitele na základě odúmrti (a tedy i členství v bytovém družstvu a nájmu družstevního bytu) uvažuje též zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a o jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (srov. § 13 odst. 1 tohoto zákona); na tom nic nemění ani to, že stát se nemůže zúčastnit založení družstva ani do něj vstoupit nebo členství v něm nabýt převodem, neboť zde nabytí majetku pramení ze zákonem stanovené povinnosti státu převzít (jako odúmrť) veškerý zůstavitelův majetek. S tímto majetkem je příslušná organizační složka povinna naložit v souladu s tímto zákonem (srov. § 30 odst. 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a o jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů).

Ve prospěch opačného závěru nelze úspěšně argumentovat ani tím, že „právo nájmu je jednoznačně vázáno na fyzickou osobu a jeho prostřednictvím

uspokojuje fyzická osoba jako nájemce bytu pro svou potřebu bydlení“. Takový závěr byl plně odůvodněn podle právní úpravy tzv. práva osobního užívání bytu účinné v době do 31. 12. 1991 (srov. též nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2001, sp. zn. II ÚS 118/2000). Nájem bytu, při němž jako nájemce vystupuje právnická osoba (stát je jako účastník v občanskoprávních vztazích právnickou osobou – srov. § 21 obč. zák.), nyní (po 1. 1. 1992) zákon výslovně připouští (srov. § 7 zákona č. 102/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a není vyloučeno (a s ohledem na rovnost fyzických a právnických osob ani dobře nemůže být vyloučeno), aby se právnická osoba stala členem bytového družstva a nájemcem družstevního bytu. I kdyby však (snad) byly členství v bytovém družstvu a nájem družstevního bytu přípustné opravdu jen u fyzických osob, není možné takový majetek vylučovat z projednání dědictví, a to ani tehdy, má-li připadnout státu jako odúmrť; uvedená skutečnost by byla způsobila ovlivnit pouze to, jak by bylo možné – po skončení dědického řízení – s tímto majetkem naložit ve smyslu ustanovení § 30 odst. 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a o jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů. Ostatně, kdyby členy bytového družstva a nájemci družstevních bytů opravdu mohly být jen fyzické osoby, pak by to vylučovalo stát (a všechny právnické osoby) z nabytí majetku vždy, tedy i tehdy, kdyby byli (na základě závěti) zůstavitelovými dědici.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není, z hlediska vymezení předmětu dědictví po zůstaviteli, a tedy ani z hlediska stanovení ceny tohoto dědictví, správné. Nejvyšší soud proto usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvod, pro který bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Děčíně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.). ■

Zpracoval JUDr. Roman Fiala,
předseda senátu Nejvyššího soudu ČR

Soudní rozhodnutí krátce

ZÁVAZNOST JUDIKATURY.

Právní názory, které Nejvyšší soud České republiky zaujal v jiných právních věcech, nejsou ex lege právně závazné (aplikovatelné) na případy s obdobným skutkovým či právním základem, z nějž vzešel ten který judikát dovolacího soudu, nelze však současně ztrácet ze zřetele, že došlo-li v soudní rozhodovací praxi při řešení určité materie k judikatornímu ustálení právního názoru, je z povahy věci nezbytné, aby soudy nižších stupňů tento judikatorní posun ve své rozhodovací praxi reflektovaly a v případě, že takový právní názor nesdílí, jej ve světle jimi pečlivě vyložené argumentace (kriticky) konfrontovaly a seznatelným způsobem (v odůvodnění písemného vyhotovení

svého rozhodnutí) vyložily, proč, resp. z jakého (jakých) nosného (nosných) důvodu (důvodů) nebylo lze se ve věci s obdobným skutkovým či právním základem s předmětným judikátem ztotožnit. Již učiněný judikatorní výklad by měl být, nedejde-li k následnému shledání dostatečných relevantních důvodů podložených racionálními a přesvědčivějšími argumenty, ve svém souhrnu více konformnějšími s právním řádem jako významovým celkem a svědčícími tak pro změnu judikatury, východiskem pro rozhodování následujících případů stejného druhu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007

Dosud nepublikováno.

OBCHODNÍ SPOLEČNOST. ODSTOUPENÍ Z FUNKCE ČLENA ORGÁNU SPOLEČNOSTI.

Valná hromada má povinnost projednat odstoupení z funkce podle ustanovení § 66 odst. 1 věty páté obch. zák. bez ohledu na to, zda toto odstoupení bylo zařazeno na pořad jednání této valné hromady a obsaženo v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3867/2007

Dosud nepublikováno.

OBCHODNÍ SPOLEČNOST. SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM. USNÁŠENÍ SCHOPNOST VALNÉ HROMADY.

Valná hromada společnosti s ručením omezeným nemůže být nikdy schopná usnášení bez ohledu na počet přítomných společníků, resp. váhu jejich hlasů, i když bude označena jako „náhradní“ valná hromada. Takto pojatá náhradní valná hromada není u společnosti s ručením omezeným přípustná ani na základě ujednání ve společenské smlouvě.

**Usnesení Vrchního soudu v Praze
ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 7 Cmo
9/2009**

Soudní judikatura 1/2010.

OBCHODNÍ SPOLEČNOST. NEPLATNOST USNESENÍ VALNÉ HROMADY.

Při úvaze soudu o případné aplikaci ustanovení § 131 odst. 3 písm. a) obch. zák. není rozhodující pouze to, jak závažné právní následky mělo porušení zákona či stanov společnosti v právní sféře konkrétního navrhovatele, resp. zda se takové důsledky v této sféře vůbec bezprostředně projeví. Neméně podstatné je i posouzení, zda a jaké právní následky takové porušení obecně vyvolalo uvnitř společnosti či ve vztahu ke všem osobám, kterých se vnitřní poměry společnosti dotýkají, včetně ostatních osob aktivně legitimovaných k podání návrhu podle § 131 odst. 1 obch. zák., byť by tento návrh v konkrétním případě nepodal.

**Usnesení Nejvyššího soudu ze
dne 24. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo
4089/2009**

Dosud nepublikováno.

SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ. VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ SOUDEM.

I. Možnost odchýlit se od principu rovnosti podílů při vypořádání zaniklého společného jmění manželů je

vyjádřením ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Ustanovení § 149 odst. 3 obch. zák. upravuje způsob vypořádání společného jmění tak, že stanoví zásady pro toto vypořádání, které umožňují soudu modifikaci zákonného předpokladu, že podíly obou manželů jsou stejné. Právní úprava modifikace vypořádání patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, které přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.

II. Dovolací soud by mohl úvahu odvolacího soudu o důvodech opodstatňujících odklon od výchozího principu rovnosti podílů přezkoumat pouze v případě její zjevné nepřiměřenosti.

**Usnesení Nejvyššího soudu ze
dne 13. 8. 2009, sp. zn. 22 Cdo
3636/2008**

Soudní rozhledy 3/2010

KUPNÍ SMLOUVA. SOUHRNNÁ KUPNÍ CENA. PŘEDKUPNÍ PRÁVO.

I. Není vyloučeno, aby účastníci kupní smlouvy ohledně více věcí sjednali cenu souhrnnou bez ocenění jednotlivých věcí; taková smlouva není bez dalšího neplatná pro neurčitost.

II. Z předkupního práva oprávněná osoba má v takovém případě právo na nabytí jednotlivé věci za cenu odpovídající příslušnému dílu ceny sjednané za všechny prodané věci.

**Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne
21. 10. 2009, 22 Cdo 3974/2007**

Právní rozhledy 4/2010

OBCHODNÍ SPOLEČNOST. SCHVÁLENÍ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY A ROZDĚLENÍ ZISKU.

I. Lhůta ke svolání řádné valné hromady určená (počítaná) od posledního dne účetního období je logicky nejen

lhůtou určující, do kdy by měla valná hromada (při řádném a obvyklém chodu věci) odsouhlasit výsledky onoho účetního období, ale též nejzazší lhůtou, ve které lze výsledky účetní závěrky sloužící pro jednání řádné valné hromady pokládat za ty, jež mohou akcionářům sloužit jako reálný obraz účetnictví akciové společnosti, na jehož základě mohou kvalifikovaně rozhodovat o rozdělení zisku.

II. Jestliže valná hromada akciové společnosti konaná do šesti měsíců od posledního dne účetního období (§ 184 odst. 3 obch. zák.) projednala účetní závěrku za ono účetní období a na jejím základě rozhodla o rozdělení zisku, pak mimořádná valná hromada konaná v témže roce po uplynutí šesti měsíců od posledního dne účetního období není oprávněna na základě též účetní závěrky rozhodnout o jiném rozdělení zisku.

**Rozsudek Nejvyššího soudu ze
dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo
4284/2007**

Obchodněprávní revue 3/2010.

Rozsudek se vyslovuje též k řadě dalších dílčích otázek souvisejících s rozdělením zisku v akciové společnosti. ■

*Zpracoval JUDr. Svatopluk Procházka,
notář v Praze*

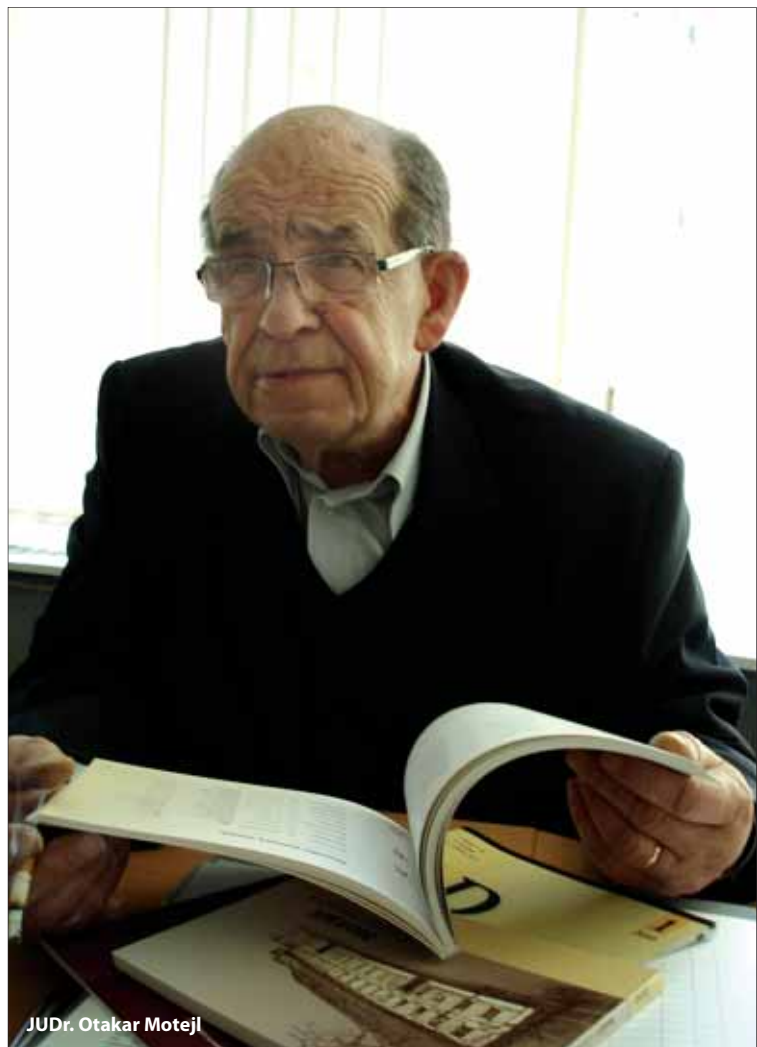
„Notář je v mých představách bělovlasý pán s cvikrem,“

říká ve velkém rozhovoru pro
Ad Notam JUDr. Otakar Motejl

PANE DOKTORE, BYL JSTE U SAMOTNÉHO ZRODU OBNOVY SVOBODNÉHO NOTÁŘSTVÍ NA POČÁTKU 90. LET. TEHDY JSTE BYL DOSTI ZDRŽENLIVÝ K OBNOVĚ SVOBODNÉHO NOTÁŘSTVÍ. JAK HODNOTÍTE VÝVOJ A SOUČASNÝ STAV ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ?

Musím přiznat, že jsem skutečně byl v roce 1990 a začátkem roku 1991 poněkud zdrženlivější k obnově svobodného notářství. Vycházelo to především z poučení, jak se obnovovala svobodná advokacie. V té době jsem se věnoval spíše jakýmsi politickým aktivitám a nestačil se divit, když jsem přišel do své kanceláře v advokátní poradně a nenašel tam nic ani ze zařízení kanceláře, které rozhodně nikomu z nás, členů tehdejší advokátní poradny, nepatřilo. Vidina, že se něco podobného odehraje s celkem sympatickou institucí, kterou bylo státní notářství, institucí usídlenou v míru a v pokoji v prostorách soudních budov, institucí opečovávanou panem doktorem Mikešem a ministerstvem spravedlnosti, tedy že by se něco podobného odehrálo, mi bylo osobně nepříjemné. Mrzela mě jakási hamižnost kolegů advokátů, ale podobným situacím tehdy doba přála. Doufal jsem, že se notářství, které bylo např. z hlediska evidence pohybu nemovitostí vlastně jediným a posledním garantem, že se nám systém nerozpadne, nebude od státních pout tak rychle osvobozovat. Dopadlo to dobře, neboť privatizace notářství postupovala ve srovnání s advokací velice pomalu a na tom tento stav vydržel. Postupovalo se uvážlivě, mezi notáři se skutečně objevili rozumní lidé, kteří měli autoritu, ti vytvořili představenstvo, a poté se vybudoval systém regionálních notářských úřadů. Z tohoto hlediska si dnes uvědomuji sympatický a pozitivní vývoj notářství na pozadí jiné konkurence, kterou jsou exekutoři. To jsou úplné protiklady, tehdy onou konkurencí byli advokáti, v současné době se zase ukazuje, že se nedůslednost promítla do organizace exekutorských úřadů, která se vymkla zdravému rozumu. Je to situace, která se bude už těžko napravit.

Kdybych měl porovnat vývoj a současný stav českého notářství, tak mohu říct, že jsem téměř nadšený, protože je to jeden z těch sektorů výkonu spravedlnosti (já stále notářství považuji za výkonnou složku systému právní kultury státu), který funguje důstojně, který není předmětem nekonečných skandálů a stížností, který má renomé a auto-

JUDr. Otakar Motejl

ritu, a co je hlavní, nejen bere, ale také dává, v tom je tedy úspěch notářské komory. Sice se uchází, někdy k lítosti advokátů, o privilegované funkce, ale vždy si buduje své místo na slunci, aniž by žádala nějaké prostředky ze státního rozpočtu. Z tohoto hlediska bych vám dal jedničku s hvězdičkou.

MÁTE VIZI, KAM BY SE PODLE VÁS MĚLO ČESKÉ NOTÁŘSTVÍ V BUDOUCNU UBÍRAT?

Moje představa notáře je bělovlasý pán s cvikrem. Nechci se ovšem dotknout nepopíratelného půvabu našich kolegů a jejich práce, která je ztělesněním rovnosti pohlaví. Notářství se musí dále ubírat v těch intencích, v nichž se již pohybuje, nemělo by se nechat zlákat do nějakých kalných vod a bažin, jenom pod příslibem dalších „lahůdkových soust“. Tak kdyby například někdo nabídl notářům, aby dělali rozhodčí, řekněme, ve wrestlinogové asociaci, což jsou takové

ty předstírané souboje ve volném stylu. To je to, co bych skutečně nerad, protože notář musí být především tím člověkem se zlatým perem, který, co napíše, to platí. Dokonce jsem postřehl, že svědecká výpověď, napsaná formou notářského zápisu, je i mediálně hodnocena v souvislosti s nějakou úplatkářskou aférou jako super důkaz. Možná jde především o to, uchovat notářství jeho důstojnost. Pěstovat kulturu práce a chování na takové úrovni, že si v tomto prostředí jen málokdo dovolí notáře nebo některého účastníka obalamutit či podvést.

NAPADLO MĚ, ŽE ČINNOST NOTÁŘE A VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV MOHOU MÍT NĚCO SPOLEČNÉHO. ZEJMÉNA PORADENSKÁ ČINNOST, NESTRANNOST, POMOC PŘI PŘEDCHÁZENÍ A UROVNÁVÁNÍ SPORŮ, HLEDÁNÍ ŘEŠENÍ JSOU SI BLÍZKÉ S VAŠÍ PRACOVNÍ NÁPLNÍ. MÁTE TAKÉ TENTO DOJEM?

Ano, ten dojem mám a dokonce se s ním velice obtížně vypořádávám, protože zákon o veřejném ochránci práv označuje ochránce v § 1 za ochránce jednotlivce proti státní zvlůli, přitom já nejsem advokát pro jednotlivce. Při řešení jednotlivých stížností přicházím na případy státní zvlůle, a velmi často přicházím i na případy úplně zvrhaných věcí, kdy třeba z chyby státní zvlůle má dokonce stěžovatel prospěch, a já se ocitám v dilematu, zda mám vydat dokumentární svědectví o tom, že stát postupoval vadně, necílil zákon, nerespektoval procesní předpisy, že toto rozhodnutí stojí na nedobrych základech, ale že náprava bude k tíži stěžovatele. Je to obtížné, protože většina našich případů osciluje mezi kritikou chování konkrétního úřadu a kritikou chování stěžovatele. Je to věčné dilemma kanceláře ombudsmana. Někteří z mých mladých spolupracovníků akceptují paragraf jedna, a jakmile narazí na chybu úřadu ve prospěch stěžovatele, tak chtějí mhouřit oči. Já zase říkám padni komu padni, protože pocit občanské společnosti a právního státu není možné nahradit tím, že se někomu něco bude tolerovat a někomu ne. Celkem jednoduché je to v případě, kdy prospěch jednoho znamená neprospěch druhého, tam nejsou žádné pochybnosti. Ocítáme se však v situacích, kdy, abychom posoudili neoprávněnost sousedových zásahů do práva majitele sousední nemovitosti a abychom viděli tu spoušť, tak jsme vylákání na střechu nějakého přízemního objektu a odtud pozorujeme rozvoj bylin, které prorůstají plotem k stěžovateli. Když potom lezeme z objektu, tak zjistíme, že to je sice objekt stěžovatelův, ale že je to načerno postavená garáž. Teď co s tím? Udat stěžovatele, že má načerno postavenou garáž, když on se k nám choval jako ke svým dobrodějům, kteří mají advokátskou příslušnost? Já mu musím vysvětlit, že nejsem jeho advokát. V tomto směru jsme na tom o něco hůř než notáři, kteří mají své povinnosti k nasmlouvaným nebo jiným partnerům jasnější a jsou vázáni tím, že nesmí udělat nic ke škodě svého smluvního partnera. My toto zjednodušení nemáme. Je to dáno i mentalitou právníků, kteří hodně pracují, a každý z nich má zájem lidem radit. Pracuji vesměs s mladými kolegy, někteří jsou dokonce ochotni i tomu stěžovateli věřit. Já mám výhodu

zkušeností a advokátské skepse a nejsem ochoten radit, dokud neznám názor druhé strany.

JAK ČASTO ŘEŠÍTE NOTÁŘSKOU PROBLEMATIKU? CO NEJVÍC LIDEM NA SLUŽBÁCH NOTÁŘŮ VADÍ?

Stížnosti na notáře kancelář nemá. Když v průběhu záležitostí, které zkoumáme, v řízení, které má svůj začátek a konec, narazíme na nějakou notářskou produkci, tak to zpravidla bývá takový ostrůvek, na kterém se dá odpočinout a rozhlédnout se. Tam člověk víc ví, na čem je, než v ostatních fázích řízení před státními orgány, nedej pánbůh před samosprávnými orgány, kdy člověk opravdu neví, odkud vane vítr a kam se věc ubírá. Notáři skutečně nejsou předmětem stížností. Nevzpomínám si, že bych kdy narazil na konkrétní stížnost.

VE FUNKCI VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV JSTE DRUHÉ OBDOBÍ, DESÁTÝ ROK. JAK SE ZMĚNILA SPOLEČNOST ZA TUTO DOBU?

Hodně, skutečně hodně se změnila. Díky nešťastné, zdánlivě chaotické legislativě se podařilo prosadit v některých případech skutečně mnoho právních regulací, které jsou všelijak kritizovány, ale v podstatě s sebou nesou regulativní účinky. Naznačují, dokonce v některých případech i úspěšně, co by se mělo ve společnosti stát, čemu není příliš přáno a na druhé straně, co by mělo být podporováno. Společnost je také stále kritičtější k autoritám. Je zásadně pozitivní vlastností, když někdo císaři řekne, že má velké uši, nicméně někdy se to přehání. Jediné, co současně společnosti chybí, je právní jistota. Řešíme poměry vztahu občan a státní orgán a snažíme se lidem vysvětlit, že právo vždycky nemůže být na jejich straně. Někdy mám skoro dojem, že si stát nepřeje, aby lidé měli silnější práva. Aktuální vysoká frekvence novel, které často jdou proti sobě, legitimně dává lidem možnost vycházet z textu písně Voskovce a Wericha nikdy „nepokládat nic za definitivní“, a tak neodcházíme s pocitem porážky, ale s pocitem, že se jejich právo naplní dodatečně.

JAK VNÍMÁTE SNAHY DALŠÍCH PRÁVNICKÝCH PROFESÍ O NĚKTERÉ KOMPETENCE, KTERÉ TRADIČNĚ NÁLEŽÍ NOTÁŘŮM? NAPŘ. PŘÍMÁ VYKONATELNOST

Já jsem si vědom toho, že poskytuju rozhovor úctyhodné osobě prezidenta notářské komory, a jako dlouho sloužící advokát budu mluvit o advokacii. Advokacie se v posledních dvou dekadách tak ošklivě zprofesionalizovala, že ztrácí základní význam, a to vztah advokát a klient. Advokacie neustále usiluje v nejrůznějších formách o advokáta ex offio. Bylo a je to motivováno především snahou učinit advokáta ekonomicky nezávislým na klientovi. Zelenou tomu dala obhajoba v přípravném řízení. Řada bývalých kolegů žije ze státního rozpočtu, protože mají garantovaný přínos klientů v povinných obhajobách, stát jim to platí a jejich výkon není úplně vždy kvalitní. V situaci, kdy vypukla snaha náklady spojené s přípravou obhajoby snížit

nepříliš důslednou novelou trestního řádu, která měla omezit počet úkonů v přípravném řízení, advokacie začala strádat, měla pocit ohrožení ekonomických přínosů získaných ze státního rozpočtu na náklady obhajoby a dokonce tenkrát přišly orgány advokacie s požadavkem povinného zastoupení v občanskoprávních věcech. Nepořídily. Nicméně od té doby by se advokacie ráda dostala do pozice notářských agend, s tím, že by tím vlastně setřela poslední zbytky toho, co advokacii dělá advokací, to znamená osobní zaangażovanost smluvních partnerů, jednoho advokáta s jedním klientem, se všemi těmi starými pravidly o odpovědnosti a solidaritě. Mě to skutečně mrzí, protože advokát na plnou moc je dneska něco jako bílý sob, kterých moc po tundře už neběhá.

JAKO BÝVALÝ MINISTR SPRÁVEDLNOSTI PATŘÍTE KE CHVÁLENÝM MINISTRŮM. OHLÉDNETE-LI SE ZPĚT, UDĚLAL BYSTE Z DNEŠNÍHO POHLEDU NĚCO JINAK? JAK VNÍMÁTE SOUČASNÝ STAV ČESKÉ JUSTICE?

Já se nerad ohlížím a zejména se nerad ohlížím na to, co jsem udělal nebo neudělal po roce 1990. Po 17. listopadu ráno jsem nepředpokládal, že se někdy za týden nebo za čtrnáct dní budu zabývat koncepčními problémy zejména justice. Současný stav české justice je možné hodnotit ze dvou možných úhlů pohledu. Faktem je, že na soudech prvního stupně se vyřizuje poměrně hodně věcí na poměrně slušné úrovni. Víím to jednak proto, že se mi dostávají do ruky v stížnostních spisech dvoustupňové rozsudky, které lidé přikládají a které si skutečně s gustem přečtu. Víím to také proto, že i statistiky hovoří o tom, že je poměrně nízká odvolatelnost i množství podávaných odvolání. Faktem je, že procesní úpravy, které poznamenaly občanský soudní řád, jsou procesní úpravy soudcovské, které se snaží přistihnout účastníkům křídélka a že ten dominus litis rozhodně není účastník, ale vždycky soudce. A soudci si pravidly dělají život příjemnější, i když množství práce mají stále vysoké. Co mě vyloženě děsí, je situace vnějšího pohledu na advokáta, notáře a na justici, daná tím souborem skutečně skandálních situací, které se týkají špičky justice. Před půl rokem jsem ve svém brněnském působišti konstatoval, že účastníkem kárného řízení jako kárně obviněný byla předsedkyně zdejšího dvoustupňového městského soudu, předseda zdejšího krajského soudu i předsedkyně nejvyššího soudu, což nelze označit jinak než jako chorobný stav sektoru. Zrovna tak se mi nelíbí dohadování se o soudcovské platy. Argument, že proto, aby byl soudce nezávislý, musí být tak či onak placen a zejména nesmí být ve svém nominálním platu nějakým způsobem zkrácen, mi přijde velmi absurdní a nedůstojné. Soudci si přestávají připouštět myšlenku, že jejich povolání je služba a služba právní kultuře a lidem, a že účastnický svět zasluhuje určité ohledy. Vulgarita a prvoplánové snažení si tu práci ulehčit tiše soudce zbavuje v našem kulturním prostoru ochrany a nedotknutelnosti. Je skutečně zajímavé sledovat, jak se ve 20. století otáčely mlýny

JUDr. Otakar Motejl

- první český veřejný ochránce práv
- právník roku v kategorii Občanská a lidská práva za rok 2006
- laureát právnické síně slávy Právník roku 2009

hodnocení justice. Změny poměrů z rakousko-uherské monarchie do českého samostatného státu, do protektorátu, znovu do samostatného státu přežívali soudci v pozeňnaném klidu. I totalitnímu režimu byla dlouho cizí představa, že udělá soudcem někoho jiného než vysokoškolsky vzdělaného právníka. Experimenty začaly s dělnickými prokurátory, zdálo se, že to jde a že se ti klasičtí soudci dají vyhodit a nahradit dělnickými soudci, ale trvalo dlouho, než si režim dovolil soudce takto „probrat“. Dnes se musím velice obtížně zodpovídat, chci-li někdy lidem vysvětlit, jaké sankce je možné aplikovat na soudce, kterým už potřetí nebo počtvrté ruší krajský soud prvostupňový rozsudek. Neúspěšný pracovník by měl být nějakým způsobem veden k odpovědnosti. To jsou problémy, které má justice všude na světě, ale jenom u nás je ten problém otevřen tak, že lidé chtějí odpověď, proč se soudce nemusí na škodách nějakým způsobem podílet. Proč se na odškodnění, které nám ukládá evropská judikatura, proč se na těch částkách, které nejsou malé, nepodílí hmotně také soudce, který zavinil, že elementární právo definované evropskou úmluvou nebylo dostatečně respektováno a došlo k poškození zájmů účastníka. Vytrácí se pocit nedotknutelnosti soudce a dělá si to justice sama, jednak často malicherným dohadováním se o svých platech a tím, že kárné orgány pracují velice nepřesvědčivě a s vysokou mírou tolerance pro nejružnější lidské slabosti.

Do značné míry se na tom podílejí i nechutné žabomyši války kolem nejvyšších justičních funkcionářů.

JAK VNÍMÁTE SOUČASNOU POLITICKOU SITUACI V ZEMI?

Moderní politika s sebou nese spory, hádky, vzájemné urážky a napadání, to není skutečně nic nového. Musím říct, že i na říšském sněmu se odehrávaly nejružnější obstrukce, i ten slovník, technické termíny pro jednotlivé kolony, nejsou termíny v těchto dnech vynalezené, to všechno tady bylo a má nějakou tradici. Snad i díky tomu, že jsem v politickém prostředí jako ministr přímo působil, a že se na periferii zájmu o politiku pohybují dvacet let, mne to neznepokojuje. Jednak proto, že většinu těch politiků znám osobně, znám i jejich lidský potenciál. Chápu, že je to tak trochu divadlo, do jisté míry je divadlem i soudnictví. Politická situace je pro mne dnes trochu složitá, jsem jako mnoho lidí v rozpacích z voleb, nevím, jaké politické straně mám dát hlas, ale to není důvod, proč nejít k volbám, i když se třeba zmýlím v tom, koho budu volit. Nejsem toho názoru, že by politická situace byla nebezpečná, nebo že by šlo o zásadní krizi, která by mohla vnímání společnosti změnit. Chápu a skoro si vážím toho, že spousta lidí nezajímají všechny možné skandály bulvárního rozměru, ačkoliv v sobě mají jakousi pikantérii. Když mluvím s „obyčejnými“ lidmi, často nemají tušení, co se ve vysokých politických kruzích vlastně děje. Politici by si měli uvědomit, že se někdy skutečně chovají jako tajtrdlíci.

PODLE VÝZKUMŮ VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ JSTE DLOUHODOBĚ JEDNÍM Z NEJPOPULÁRNĚJŠÍCH ÚSTAVNÍCH ČINITELŮ. OBDŘEL JSTE ČETNÉ ČESTNÉ DOKTORÁTY, ZLATOU MEDAILI A. RANDY, VSTOUPIL JSTE DO SÍNĚ SLÁVY PRÁVNÍKA ROKU. TĚŠÍ VÁS TATO PŘÍZEŇ A JAKÝ JE RECEPT TĚTO ÚSPĚŠNOSTI?

Lhal bych, kdybych řekl, že je mi to jedno, naopak, přiznám se, že pocty, a je jich skutečně poměrně dost na naše poměry, jsou mi příjemné. Před spaním si je vždycky vybavím a říkám si: dobře. Jaký je recept, těžko říct. Můj recept byl možná v tom, že jsem si dával poměrně malé úkoly, že jsem si, ani sám u sebe, nepřipustil schopnost nějakých velkých skutků a velkých činů. Předsevzetí jsem si upravoval svým schopnostem nebo – do jisté míry – i své pohodlnosti. Většina mých představ se naplnila. Navíc funguje skutečně záhadný mechanismus, že mi společnost tak trochu fandí, i přesto, že se celá řada věcí nepovedla a dalo by se jistě prokázat, že i na těch nepovedených věcech jsem se výrazným způsobem podílel. Sice s představou lepšího výsledku, ale díky určité obecné autoritě jsem byl úspěšný, i s těmi projekty, které byly kriticky posuzovány a měly skončit v koši na papír. Není to tak úplně jednoduché, střídají se ve mně návaly falešného sebevědomí s okamžiky deprese, ale v tom vysokém tempu se člověk často zpátky neohlíží. Někdy si říkám: „Zaplať pánbůh, že mi to tenkrát nevyšlo“. Takže porážky, které jsem částečně utrpěl, týká se to reformy justice, tam si říkám, bůhví, jak by to dopadlo, když vidím, jak dokáže lidský faktor, který se v justiční špičce pohybuje, selhat.

LIDÉ VÁS OCEŇUJÍ MIMO JINÉ I PROTO, ŽE SE NEBOJÍTE OTEVŘENĚ SE VYJADŘOVAT K AKTUÁLNÍM POLITICKÝM A JUSTIČNÍM PROBLÉMŮM. VEDE VÁS K TOMU VAŠE PROFESNÍ ZKUŠENOST NEBO LIDSKÝ ROZUM A CIT?

Moc rozumu v tom není. Mám celkem bohaté zkušenosti a dokáže mne vyprovokovat neúplnost informací, se kterými se pracuje. Zejména média jsou dnes zaměřena na mediálně atraktivní prezentace, kdy se ta schémata zjednoduší. Zrovna nedávno jsem jednal s určitým sebezapřením, chtěl jsem vyhovět a vydal se do Prahy narychlo něco natočit do jakéhosi programu veřejnoprávní televize. Moje hodnocení a komentáře příběhu, jak vyplynul z mé agendy, nakonec nebyly vůbec použity a když jsem se dotázal redaktorky, která si musela být vědoma, že jsem se do Prahy hnál zacpanou dálnicí, a že se mi to skutečně nehodilo, ale chtěl jsem jí vyhovět, proč nebyl můj příspěvek použit, odpověděla, že se jí to do jejího příběhu jaksi nehodilo. Nakonec bylo odvysíláno něco, kam ten můj pří-

běh skutečně nepasoval, jenže bohužel moje interpretace byla pravdivá a odpovídala přinejmenším dokumentům, které byly součástí soudních spisů tuzemských i zahraničních soudů.

Člověk má občas potřebu, když se ho někdo na něco zeptá, si opravdu ulevit. Je fakt, že už nemám moc šancí vysvětlit své omyly. Když přijde s nějakou pitominou, která mu projde, padesátiletý člověk, tak má ještě několik desítek let času to napravit, já už skutečně to, co dneska udělám, těžko mohu nějakým způsobem v budoucnosti napravit otočením kormidla o 180 stupňů. To je věc, která mě vede k tomu, že si přece jen někdy pustím pusu na špacír a říkám věci, jak je vidím, nebo se k něčemu vyjádřím, i když by mělo platit i u mne to známé: mluvit stříbro, mlčet zlato.

KAM CHODÍTE NABÍRAT ENERGIÍ?

Zní to absurdně, ale já opravdu nejvíc energie nabírám ve svém úřadu, tady mám celkem privilegovanou pozici, profesionální aparát právníků, což jsou převážně nedávní absolventi právnické fakulty, skutečně mladí lidé s mladými názory, kteří se teprve začínají v právu orientovat, překypují energií. Já je musím trochu držet zpátky, a tak dochází k permanentním přátelským konfrontacím nad jednotlivými řešeními případů, s kterými přicházejí, a mně je v této fázi pracovního dne skutečně dobře.

JAKOU MÁTE PŘEDSTAVU O SVÝCH BUDOUCÍCH AKTIVITÁCH?

Toto je jedna z nejošklivějších otázek, co jsi mi mohl položit. Dopustil jsem se chyby, když jsem si neuvědo-

mil, že umění včas odejít je jedno ze špičkových umění. Faktem je, že mi bylo 65 let v roce 1997, a že někdy od roku 1995 jsem uvažoval, že 10. září odejdu do důchodu. Jak se to datum blížilo, tak jsem si říkal, že odcházet 10. září je pitomost, odejdu 1. října. Když se to blížilo, tak jsem si řekl, že odejdu 31. prosince, a tak jsem to sunul stále před sebou, až jsem skončil tím, že jsem se ucházel o druhé volební období ve funkci veřejného ochránce práv. Ujal jsem se funkce s pocitem, že ve druhém funkčním období po roce nebo po dvou odejdu. Dnes jsem ve druhém funkčním období čtvrtým rokem a mám-li být upřímný, skutečně lidsky upřímný, tak už se toho odchodu trošičku začínám bát. Ne, že bych byl workholik, ale skutečně se mi v práci i v mém pracovním prostředí této kanceláře tak zalíbilo, že mám pocit, že se mi bude stýskat. Navíc je zde i logický požadavek, abych odchodem do důchodu opustil Brno a vrátil se k mladší části rodiny a do svého pražského bytu.

Odchodu se trošku bojím, vím, že mi sil ubývá, že jsem dneska tak stár, že dokonce nemám šanci se dozvědět upřímnou kritiku své současné činnosti, protože se na mne bere ohled ze strany lidí, kteří by mě legitimně kritizovat měli. Nemám žádného výrazného koníčka, kromě čtení literatury historického faktu, tudíž se obávám, co vlastně budu těch 24 hodin denně dělat. Právnická profese, tak, jak jsem ji vykonával, zkazila moji techniku čtení. Celý život jsem vlastně nedělal nic jiného, než koukal do

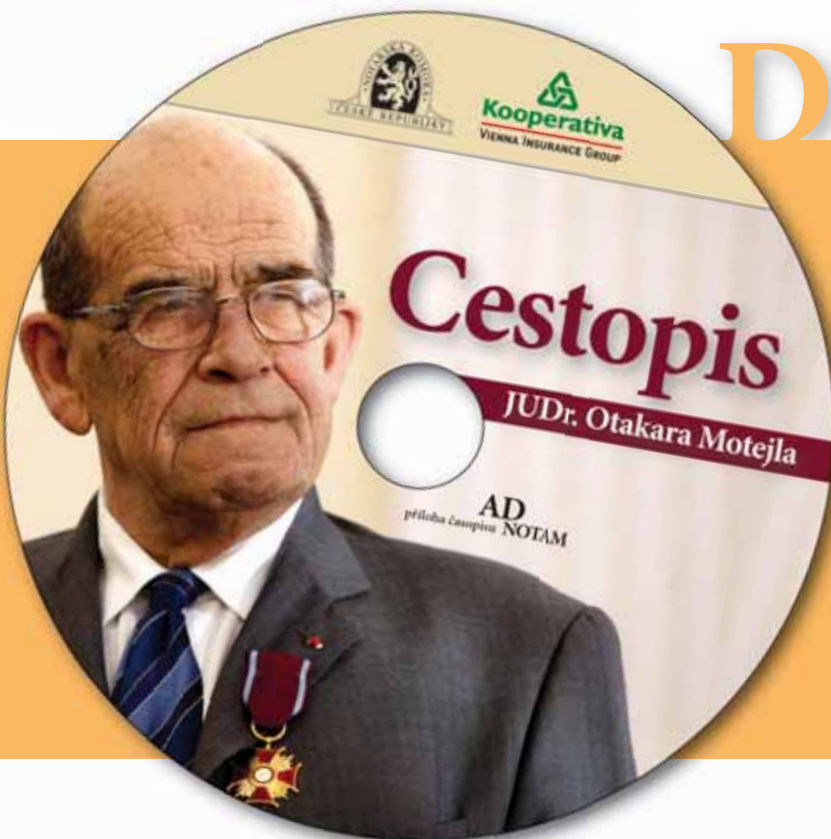
spisů a opravdu mám schopnost přečíst stránku na první pohled, i s tím, že narazím na nějaké překlepy. Čist slovo za slovem, vnímat krásu jazyka, vnímat poetické obrazy nebo charakteristiky románu já nedokážu. Dnes jsem takový, že musím knihu přečíst za večer, ale jde o takové to strojové prostudování textu, aniž by u mne nastalo to, co dělá literaturu tím, čím má být, totiž, aby člověka povznesla, zaujala, vzbudila nějaké emoce. Takže já se vlastně ani na tu literaturu jako na utěšitelku skutečného stáří moc netěším.

MÁTE NĚJAKÉ ŽIVOTNÍ KRÉDO?

Já jsem kdysi měl takové své krédo učit se, učit se a nevěřit a do jisté míry jsem se podle toho tak choval. Nebral jsem žádnou autoritu za absolutně platnou, odmítal jsem se s některými aktivitami nadřizovaných ztotožnit a snažil jsem se, někdy skutečně i úspěšně, znát i jiné názory než ty, které byly prezentovány. Navíc oněch 40 let neutěšeného marasmu mě dokonce vedlo spíše k tomu, abych nevěřil tomu, co slyším, co se mi nabízí nebo řekne. Je to jakási životní filozofie skeptika. Můj skepticismus je někdy tak silný, že výsledky, které ostatním lidem nevyhovují, jsou pořád lepší než ta má skeptická očekávání. ■

Rozhovor vedl JUDr. Martin Foukal

DVD

„Cestopis JUDr. Otakara Motejla“ exkluzivně pro čtenáře Ad Notam

V letošním druhém vydání Ad Notam přinášíme filmový dokument o životě jedné z našich nejvýznamnějších právnických osobností.

JUDr. Otakaru Motejlovi přejeme do další práce mnoho sil a životního elánu. ■

20 let svobodné advokacie

V LETOŠNÍM ROCE OSLAVÍ ČESKÁ ADVOKACIE DVACETILETÉ VÝROČÍ OBNOVENÍ PLNÉ NEZÁVISLOSTI A SAMOSPRÁVY, 20 LET SVOBODNÉ EXISTENCE. TAKOVÉ VÝROČÍ JE DOBRU PŘÍLEŽITOSTÍ PRO KRÁTKÉ ZAMYŠLENÍ NAD TÍM, ČÍM ADVOKACIE – STEJNĚ JAKO OSTATNÍ PRÁVNICKÉ PROFESE – V MINULÝCH LETECH PROŠLA A JAKÉ JSOU JEJÍ DALŠÍ PERSPEKTIVY.

Uplynulá léta byla poznamenána především nadvládou ekonomického sektoru, který v naprosté většině diktoval obsah a rozsah změn, jimiž česká společnost procházela po sametové revoluci. Právní úprava takových změn však obvykle stála na okraji zájmu tohoto sektoru a bohužel i na okraji zájmu politiků. To se pak velmi negativně odrazilo v kvalitě jednotlivých právních předpisů a právního řádu jako celku. Výsledkem legislativní smršťe byl legislativní chaos a právní vědomí bylo nahrazeno právním bezvědomím.

Všechna právníká povolání se s tím musela nějakým způsobem vypořádat. Byli to především advokáti, kteří stáli „v první linii“ a na jejich bedrech spočíval těžký úkol aplikovat staré, nové, novější, nejnovější a stále se měnící právní předpisy v praxi, a v tomto prostředí poskytovat klientům kvalitní právní službu. Jen namátkou vzpomeňme na soudní rehabilitace, restituce, zákon o půdě, transformace atd.

Justiční sféra, v níž se advokáti pohybují společně se zástupci jiných právnických profesí (notáře nevyjímaje), zcela nepochybně vyžaduje úzkou spolupráci těchto profesí. Z historických, systematických i logických důvodů má v této sféře každá právníká profese své nezastupitelné místo a úlohu. Tak, jako je nejdůležitějším úkolem notářů vykonávat kompetenci, přenesenou na ně státem, tak je úkolem advokátů prosazovat oprávněné nároky klientů při zachování nezávislosti a dodržování povinnosti mlčenlivosti. Naše postavení ve zmíněné justiční sféře před nás klade úkoly další. Současný legislativní chaos vyžaduje stále větší a větší důraz na úzkou spolupráci jednotlivých právnických profesí. Slovo justice totiž nemá mezi lidmi příliš dobrý zvuk a naším společným úkolem je tento nepříznivý stav změnit. V nejbližší budoucnosti musíme především lépe vymezit a definovat soudcovskou nezávis-

JUDr. Martin Vychopeň, předseda České advokátní komory

JUDr. Martin Vychopeň

- od roku 2009 předseda České advokátní komory
- partner advokátní kanceláře Camrda, Premus, Peter, Vychopeň, Vachoušek a partneři

lost a samosprávu, postavení státních zástupců, exekutorů, úlohu advokátů v jednotlivých typech řízení a jiné. Stále více se prosazující elektronická komunikace, která není ničím jiným než způsobem přenosu zpráv, významným způsobem narušuje tradiční povinnost mlčenlivosti a této oblasti je nutno věnovat mimořádnou pozornost jak v procesu legislativním, tak v procesu aplikačním.

Všechny právníké profese se musí snažit o „zlidštění“ nejdůležitějších právních předpisů, občanským zákoníkem počínaje a daňovými předpisy konče. Vše proto, aby se právo stalo akceptovatelným pro většinu občanů, aby se stalo „jejich“ právem, aby došlo k posílení právního vědomí a právního státu. A k tomu nám dopomáhej bůh. ■

JUDr. Martin Vychopeň,
předseda České advokátní komory

JUDr. Martin Foukal, prezident NK ČR
v rozhovoru s Petrem Kuželem, MBA,
prezidentem Hospodářské komory ČR

Prezidenti profesních organizací se domluvili na zintenzivnění vzájemné spolupráce

Na zintenzivnění spolupráce se dne 24. 3. 2010 na společném setkání konaném na půdě Hospodářské komory České republiky dohodli prezidenti a předsedové profesních sdružení, asociací a komor hájících zájmy podnikatelské veřejnosti. Shodli se mimo jiné na propojení webů, kooperaci svých poboček v evropských strukturách a na zvýšení vzájemné informovanosti o legislativních změnách týkajících se jejich oborů.

„Jestli dobře počítám, tak dohromady reprezentujeme 95 procent podnikatelské sféry,“ prohlásil prezident Hospodářské komory ČR Petr Kužel. Podnikatelským asociacím přislíbil zaslání informací týkajících se připomínkování legislativy a osvětu jejich činnosti v měsíčníku Komora.cz. Hospodářská komora ČR je ze zákona jedinou podnikatelskou organizací, která je takzvaným povinným připomínkovacím místem.

„Musíme společně prosazovat zájmy podnikatelů a zaměstnavatelů, jinak vlády nebudou řešit naše požadavky s výmluvou, že nejsme jednotní. Proto zůstává spousta našich společných problémů nevyřešena,“ uvedl předseda Konfederace zaměstnaneckých a podnikatelských svazů ČR Jan Wiesner, který je zároveň viceprezidentem Hospodářské komory ČR.

Diskuse se zúčastnili zástupci advokátů, daňových poradců, odhadců majetku, notářů, textilního průmyslu, stavebnictví, těžařů, obchodu, cestovního ruchu a další představitelé zaměstnavatelských a podnikatelských svazů. ■

red.

Zpráva z konference

O SPRÁVĚ OBCHODNÍCH KORPORACÍ v rekodifikačních a evropských konotacích

Nejen z důvodu selhání kontrolních mechanismů obchodních společností v posledních letech je jedním z nejdiskutovanějších témat korporáčního práva správa obchodních korporací (Corporate Governance). Jakkoliv je tomuto tématu v zahraničí věnováno mnoho konferenční a publikační pozornosti, v ČR je obdobných konferencí velmi málo. Na tento stav se pokusila zareagovat Fakulta právnická ZČU v Plzni a ve spolupráci s European Law Student's Association (ELSA) pořádala ve dnech 11. – 12. března 2010 v Plzni mezinárodní odbornou konferenci na téma Správa obchodních korporací v rekodifikačních a komunitárních konotacích. Nutno současně dodat, že Fakulta právnická ZČU se tím pokusila ukázat, že i přes nedávné problémy je entitou fungující, a to nejen v rovině organizační, ale zejména v rovině odborné. I proto gesci nad konferencí přijal děkan fakulty Dr. Jiří Pospíšil a odborně ji garantoval prof. Karel Eliáš.

Konferenci otevřel nejen děkan fakulty, ale také rektor Západočeské univerzity doc. Josef Průša, oba s přáním jejího zdárného průběhu. Podporu konferenci vyjádřil na počátku konference také její čestný host JUDr. Otakar Motejl, veřejný ochránce práv, který také vyslovil podporu další revitalizaci fakulty. Ve stejném duchu vystoupil také další čestný host, prof. Vladimíra Dvořáková, předsedkyně Akreditační komise MŠMT s tím, že pořádání konference vnímá jako ukázkou schopnosti fakulty nastavit standardní akademický život. V průběhu prvního dne konference svou podporu vyjádřila také JUDr. Iva Brožová, předsedkyně Nejvyššího soudu ČR.

Odbornou část konference zahájil svou úvahou ekonom Ing. Miroslav Zámečník, člen NERV, s tím, že pozornost věnoval případům selhání správy korporací, které většinou vlastní stát, a možnostem eliminace dalších nechtěných efektů. Poukázal přitom nejen na českou skutečnost, ale také na nedávné kroky americké administrativy při řešení krize bankovního sektoru. Na jeho vystoupení

navázal prof. Karel Eliáš z plzeňské právnické fakulty s úvahou o povaze právnické osoby soukromého práva. Vyslovil nejen popis možných dominantních koncepcí právnické osoby, ale také poukázal na jejich historické reminiscence v odkazu na myšlenkový spor 19. století mezi Thibautem a Savignym. Jeho vystoupení položilo teoretická východiska konference, na které navázal Dr. Bohumil Havel ze stejné fakulty, když se pokusil vysvětlit možnou explikaci kapitálové obchodní společnosti (korporace). Východiskem jeho vystoupení bylo chápání obchodní korporace jako právnické osoby stojící na smlouvě a ovlivňované neustále se měnícím souborem vztahů, které na bázi a kolem této korporace vznikají. Současně přednášející popsal základní vnitřní tenze, které život obchodní korporace sledují, a to v návaznosti na postupné oddělení správce (managementu) a vlastníka obchodní korporace. Jak příspěvek K. Eliáše, tak příspěvek B. Havla stály na myšlence vystavění konstruktivních tezí, které mohou být dalšími přednášejícími rozvinuty, popírány či jinak diskutovány.

Navazující příspěvek Dr. Karin Hajné-Steinerové a Dr. Jana Hejdy z FP ZČU v Plzni podal srovnání české a francouzské regulace zaměstnanecké participace na správě korporací, přičemž poukazoval na možné rozdíly s českým právem. Další srovnání podala v navazujícím příspěvku prof. Mária Patakyová z Právnické fakulty UK v Bratislavě, přičemž

podala komprehensivní informaci o probíhajícímu projektu European Model Company Act. Své úvahy podložila srovnáním se zamýšleným Nařízením o evropské soukromé společnosti a položila řadu úvah směřujících k možným budoucím trendům evropského korporáčního práva. Její úvahy upozornily na evropské souvislosti rekodifikace soukromého práva a korporáčního zvláště, a to i ve vztahu na probíhající českou rekodifikační vlnu.

Tok konference se posléze přesunul k úvahám, které poukazovaly nejen na ekonomické souvislosti korporace, ale také na možné teoretické aspekty vlastnického práva uvnitř korporace. Mgr. Petr Kuhn z Národohospodářské fakulty VŠE a FP ZČU v Plzni položil na diskusní stůl některé poznatky ekonomické analýzy práva (L&E), zejména ve světle úvah R. Coase, W. Mecklinga a M. Jensena. Poukázal přitom na to, že obchodní korporace je sice na jedné straně právní kategorie, ale na druhé straně je v životě ovlivněna ekonomickými implikacemi, které mohou v mnohém modifikovat jak tvorbu právního rámce obchodní korporace, tak jeho interpretaci. Tyto obecnější úvahy dále rozvinul Dr. Kristián Csach z Právnické fakulty UPJŠ v Košicích, který vyslovil teze o možném posunu chápání vlastnického práva k podílu v obchodní korporaci směrem k obligační povaze korporace a navázal tím nejen na teze H. Maina, ale hlavně G. Gilmora. Blok prvního dne uzavřel doc. Josef Kotásek z Právnické fakulty MU v Brně vystoupením na téma insider trading, tedy právní regulaci jednání tzv. zasvěcenců. J. Kotásek popsal nejen teoretická východiska a důvody této regulace, ale věnoval pozornost také odlišení amerického a evropského přístupu.

Oproti prvnímu dni konference, který měl významnou teoretickou část, byl druhý den věnován spíše praktickým otázkám správy obchodní korporace, a to jak z pohledu práva civilního, tak práva trestního. První vystoupení obstarala prof. Stanislava Černá z Právnické fakulty UK v Praze, která se zaměřila na detailní srovnání základních regulačních schémat správy korporací v Německu a Francii. Poukázala nejen na zákonné regulace, ale také na jejich judikatorní posuny, a formulovala závěry o vhodnosti toho či onoho modelu. Její příspěvek podpořil svými úvahami Dr. Petr Čech ze stejné fakulty, a to širokou úvahou o stavu a možnostech evropské regulace správy obchodních korporací. Přednášející popsal možné formy a způsoby regulace a poukázal nejen na recentní stav, ale zejména se zamyslel nad tím, zda je nutné regulaci správy obchodních korporací realizovat zákonnými nástroji (hard law), nebo zda postačí méně závazné konstrukty (soft law).

Vysokou míru praktických souvislostí položila následná přednáška doc. Ivany Štenglové z Nejvyššího soudu ČR, která zaměřila svou pozornost na rozbor vybraných judikátů Nejvyššího soudu, které mohou ovlivnit nejen výklad pojmu obchodní korporace, ale zejména jeho praktické obtíže. Obdobným duchem se nesla také závěrečná přednáška korporáční části konference, kterou podali Dr. Vlastimil Pihera z advokátní kanceláře KŠB a prof. Jan Dědič ze stejné kanceláře a VŠE v Praze. Zatímco V. Pihera věnoval pozornost otázkám omezení odpovědnosti za škodu způsobenou managementem korporace, vč. možných obranných mechanismů, J. Dědič zaměřil svou pozornost na postavení minoritních akcionářů při aplikaci žaloby na náhradu škody, kterou mohou jménem obchodní korporace po managementu požadovat (actio pro socio).

Poslední blok konference zahájil Dr. Tomáš Sokol, advokát, srovnáním jednotlivých skutkových podstat nového trestního zákoníku, které působí jako možná motivační schémata pro řádnou správu obchodních korporací. Obdobnou úvahu položil také prof. Jaroslav Fenyk z Právnické fakulty MU v Brně s tím, že svou přednášku doplnil úvahami o základních koncepčních změnách a východiscích trestněprávní odpovědnosti právnických osob. Blok a konferenci uzavřel Mgr. Petr Škvain z FP ZČU v Plzni, který detailizoval novou regulaci trestného činu zneužívání informací v obchodním styku, a to nejen ve vazbě na trestní zákoník, ale také na obecné korporáční souvislosti.

Je jasné, že se nemohlo povést vyčerpat všechna možná témata, nicméně účast bezmála 180 posluchačů zejména z řad advokátů, jiných praktiků a akademiků dokazuje, že témata byla zvolena aktuálně a doufejme, že i jejich podání bylo vnímáno jako rozumné a přínosné. Lze navíc očekávat, že přednášející své teze ještě rozvinou a doplní v příspěvcích do sborníků, který bude v blízké budoucnosti publikován. ■

Zpracoval JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.,
proděkan FP ZČU

Dušan Astl

citibank®

Stavíme na partnerství a individuálním přístupu

„BALÍČEK CITIPROFESSION JSME UŠILI NA MÍRU POTŘEBÁM PROFESIONÁLŮ Z ŘAD NOTÁŘŮ A ADVOKÁTŮ. OSOBNÍ BANKÉŘI CITIBANK SE PŘIZPŮSOBÍ ČASOVÝM POŽADAVKŮM KLIENTA A SAMOZŘEJMOSTÍ JE MOŽNOST SJEDNÁNÍ SCHŮZKY NA JAKÉMKOLIV MÍSTĚ DLE PŘÁNÍ KLIENTA. DÁLE JSME VYTVOŘILI SPECIALIZOVANÝ TÝM BANKÉŘŮ, KTERÝ SE VĚNUJE VÝHRADNĚ ODBORNÍKŮM Z ŘAD NOTÁŘŮ A PRÁVNÍCH ZÁSTUPCŮ.“ VYSVĚTLUJE PŘÍSTUP CITIBANK K POTŘEBÁM TÉTO KLIENTELY DUŠAN ASTL, ŘEDITEL SEGMENTU CITIGOLD, JEJÍ ČESKÉ POBOČKY.

JAK JSTE REAGOVALI NA POTŘEBY KLIENTŮ Z ŘAD NOTÁŘŮ CO SE TÝČE BANKOVNÍCH SLUŽEB?

Jedná se o profesionály, kteří pro bezchybný výkon svého povolání potřebují stabilního a důvěryhodného partnera. Speciálně pro ně jsme vytvořili program CitiProfession, který kombinuje kvalitní a výhodné bankovní služby nutné pro výkon vlastní profese spolu s komplexním programem osobního bankovníctví, který naše banka celosvětově nabízí pod názvem Citigold.

CO KONKRÉTNĚ TEDY PROFESNÍ ČÁST BALÍČKU CITIPROFESSION NOTÁŘŮM PŘINÁŠÍ?

Mám-li jmenovat konkrétní výhody, samozřejmostí je individuální přístup bankéře a široká nabídka bankovních produktů a služeb. Standardem je bezplatné zakládání a vedení bankovních účtů a úročených notářských úschov či platební styk v tuzemské měně bez jakýchkoliv poplatků. Naši klienti oceňují kromě flexibilního zřízení účtů

úschov prostřednictvím jednoho telefonického hovoru se svým osobním bankéřem také přehlednou správu finančních prostředků svých klientů. Podobně zajímavé nastavení v souladu s jejich potřebami nabízíme jak notářům a advokátům, tak insolvenčním správcům. Důležitou přidanou hodnotou je individuální přístup našich speciálně vyškolených bankéřů.

V ČEM SPOČÍVÁ TENTO INDIVIDUÁLNÍ PŘÍSTUP? DOKÁŽETE ZABEZPEČIT SERVIS I KLIENTŮM V MÍSTECH, KDE NEMÁTE POBOČKU?

Citibank nabízí služby po celém světě a důležitou roli zde hraje právě profesionalita a osobní přístup. Samozřejmostí je sjednání schůzky na jakémkoliv místě a v čase dle přání klienta. Bez nadsázky proto říkám, že Citibank má díky tomu nespočet kontaktních míst.

OSOBNÍ BANKOVNICTVÍ FUNGUJE PRO TYTO KLIENTY PODOBNĚ?

V Citibank vytváříme produkty na základě znalosti a respektování požadav-

ků našich klientů. Program Citigold je postaven na respektování jejich individuality a zároveň profesionalitě a flexibilitě našich bankéřů. Tento program nabízí vedle řešení standardních bankovních potřeb rovněž různé způsoby zhodnocování vkladů a komplexní podporu při sestavování finančního portfolia. Velice zajímavé jsou také služby, které vycházejí z globálního působení Citibank. Každý z klientů, který využívá programu Citigold, nalezne podporu nejen v České republice. V případě nenadálých komplikací při pobytu v zahraničí se klient může obrátit na jakoukoliv pobočku Citibank, která poskytne hotovost do výše 5 000 USD.

JAKÉ DALŠÍ SLUŽBY TEDY NABÍZÍ CITIBANK SVÝM KLIENTŮM, JIMIŽ SE ODLIŠUJE OD OSTATNÍCH BANK, PŮSOBÍCÍCH V TÉTO OBLASTI?

V rámci programu CitiProfession poskytujeme kromě běžných bankovních produktů také profesinální služby spolehlivého bankovního ústavu a podporu specializovaného týmu bankéřů a ředitelů poboček. Zároveň poskytujeme servis jak v oblasti firemních tak soukromých financí našich klientů. CitiProfession a Citigold není pouze komplexním souhrnem bankovních služeb, ale zároveň životním stylem. Klient má možnost například navštěvovat koncerty Českého národního symfonického orchestru, účastnit se golfových či tenisových turnajů, odborných seminářů nebo třeba využít VIP salonek Citibank na Pražském letišti, a užívat si tak služby na nejvyšší možné úrovni. ■

Informace o jednání Generálního shromáždění CNUE 19. 3. 2010 v Bruselu

**VÝBĚR NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH
PROJEDNÁVANÝCH TÉMAT:**

1. SOUDNÍ SPOR OHLEDNĚ PODMÍNKY STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI PRO VSTUP DO NOTÁŘSKÉ PROFESE

Veřejné slyšení před Evropským soudním dvorem v Lucemburku 27. a 28. dubna 2010

Účastníci GS CNUE byli seznámeni s posledním vývojem ve věci konání veřejného slyšení, které se uskuteční v termínu 27. a 28. dubna 2010 a diskutovali o možnostech eventuální reakce ze strany CNUE tak, aby bylo možné co nejlépe ovlivnit připravované obhájovací řeči, se kterými vystoupí jednotlivé vlády na podporu notářské profese proti Evropské komisi.

Soudní řízení vedené proti Německu, Rakousku, Belgii, Řecku, Francii a Lucembursku bude *probíhat formou veřejného slyšení dne 27. dubna 2010 od 9 hodin*. Soudní spor vedený proti Portugalsku pak bude probíhat samostatně, a to následující den, 28. dubna 2010 dopoledne.

Slyšení se bude konat před tzv. „velkým senátem“ složeným ze třinácti soudců, pod vedením předsedy soudu, kterým je p. Skouris, řecký soudce. Třináct soudců jmenovaných pro toto společné řízení pochází ze zemí charakterizovaných spíše „latinskou“ právní tradicí, tj. Belgie, Bulharsko (soudce-zpravodaj Arabadjiev), Kypr, Španělsko (generální prokurátor Cruz Villalón), Francie, Řecko (předseda senátu Skouris), Maďarsko, Litva, Lucembursko, Itálie, Polsko, Portugalsko a Rumunsko.

Zpravodajem je bulharský soudce, který shrne ve své tzv. „zprávě ze slyšení“

všechna uváděná fakta, jakož i argumenty stran a popř. argumenty osob, které během řízení vystoupí.

Na konci slyšení je obvyklé, že generální prokurátor oznámí dle svého uvážení lhůtu, kdy vydá své závěry s tím, že definitivní rozsudek je obvykle vydáván tři měsíce po zveřejnění závěrů generálního prokurátora.

STANOVISKO CNUE

GS CNUE se na svém březnovém zasedání zamýšlelo nad novými argumenty, které by mohla Evropská komise použít, a to zvláště s ohledem na vytvoření tzv. advokátní listiny („acte d'avocat“) ve Francii, na vývoj elektronických podpisů a další činnosti notáře, např. jako soudního komisaře. Účastníci zasedání se shodli na tom, že by členská notářství měla urychleně navázat kontakt se zástupci svých států, aby se ujistila, že mají k dispozici seznam přesných argumentů. Při veřejném slyšení budou mít jednotlivé státy jen omezený čas na to, aby prezentovaly své argumenty a přesvědčily soudce ESD.

Bylo konstatováno, že se Evropská komise všemi prostředky snaží proložit argumenty, o něž se opírá článek 45 s tím, že se pokouší asimilovat činnost notáře na činnost vykonávanou jinými profesemi. K tomu Evropská komise neváhá použít i ošemetných argumentů. Z tohoto důvodu a s ohledem na již pokročilé stadium probíhajícího řízení prezident rakouského notářství podpořil myšlenku společného seznamu argumentů, který by byl předán zástupcům jednotlivých států.

Probíhající soudní řízení před ESD je bezesporu pro notářskou profesi v Evropě věcí zásadního významu. Proto je zapotřebí, aby se příslušná notářství ujistila, že jejich národní vlády se budou pevně držet linie společné obhajoby notářství.

2. ASOCIACE EVROPSKÉ SÍŤE REJSTŘÍKŮ ZÁVĚTÍ (ARERT)

VZTAHY S EVROPSKÝMI INSTITUCEMI

Dne 21. ledna 2010 se ARERT účastnil zasedání pracovní skupiny e-Justice Rady EU za přítomnosti zástupců Evropské komise.

Na tomto zasedání projevily evropské instituce o ARERT zájem a v rámci diskuse byla položena řada důležitých otázek. Evropská komise ARERT podporuje a zavázala se, že tento projekt převezme do portálu e-justice, a to s použitím propagačního filmu.

Po uvedeném zasedání 21. ledna 2010 pozval Sekretariát Rady také evropské notářství (ARERT/CNUE) za účelem prezentace propojení rejstříků závětí na zasedání pracovní skupiny „e-Justice“ dne 29. března 2010, kde byla dána také možnost informovat o výsledcích konference na ukončení programu „Europe Testaments“ uskutečněné dne 18. 3. 2010.

ARERT na toto pozvání odpověděl kladně a tuto prezentaci připravil za podpory kanceláře CNUE. Delegaci ARERT budou doprovázet i zástupci CNUE.

Dr. Tobback, prezident ARERT, oznámil, že Španělsko se s ARERT rozhodlo propojit (v současnosti má ARERT 14 členů). Oficiální oznámení této skutečnosti proběhne dne 7. května 2010 v Madridu při konferenci pořádané ve spolupráci se španělským předsednictvím v EU na téma dědictví s přeshraničními prvky.

3. PŘÍPRAVA MEZINÁRODNÍHO KOLOKVIA V ŘÍJNU 2010

Již nyní se připravuje koncepce dalšího kolokvia pořádaného CNUE spolu s Evropskou komisí o rodinném právu,

které bylo již organizováno ve spolupráci s eurokomisařem J. Barrotem v březnu 2009. Na termín 15. října 2010 je rezervován pro tento účel velký sál v budově Charlemagne v Bruselu s kapacitou 400 osob.

Z praktického hlediska by mohlo zapojení Evropské komise znamenat, že se bude podílet na úhradě některých nákladů na tuto akci. Nová eurokomisařka pro justici, paní Viviane Reding, přislíbila, že vystoupí na oficiálním zahájení této konference.

Organizátoři mají záměr přizvat k účasti experty na dědické právo z anglo-saského světa a europoslance Lechnera, zpravodaje EP pro tuto otázku. Za CNUE se uvažuje vyzvat k vystoupení Dr. Chassainga, notáře z Francie a předsedu pracovní skupiny CNUE pro dědické právo a zástupce různých národních právních systémů (jako např. soudní komisaře v Rakousku, ČR a Maďarsku), ale i zástupce skandinávských systémů a systému „common law“.

4. PODĚKOVÁNÍ DR. WOSCHNAKOVI

Vzhledem k rozhodnutí prezidenta Rakouské notářské komory Dr. Klause Woschnaka ukončit na konci měsíce dubna tohoto roku svoji aktivní notářskou činnost, poděkoval prezident CNUE Roberto Baronne jménem všech členských notářství Dr. Woschnakovi za vše, co pro evropské notářství za dlouhá léta své aktivní notářské činnosti učinil a popřál mu všechno nejlepší do dalších let. Je pro nás ctí, že přijal nabídku Dr. Foukala přijet v květnu do Prahy, abychom Dr. Woschnakovi mohli při této příležitosti vyjádřit svou vděčnost za trvalou podporu při rozvoji českého notářství. ■

Zpracoval JUDr. Martin Foukal

Dr. Klaus Woschnak

se loučí

Dr. Klaus Woschnak v měsíci dubnu tohoto roku po mnohaletém působení v nejvyšších funkcích rakouského, evropského i světového notářství se s těmito aktivitami loučí. A právě on náleží k legendárním představitelům rakouského, evropského i světového notářství, ke kterým máme ten nejvřelejší vztah. Čeští notáři mají zvláště významný důvod k tomu, aby dějinnou roli Dr. Klause Woschnaka vnímali a oceňovali ještě intenzivněji než ostatní kolegové.

Dr. Klaus Woschnak, prezident Rakouské notářské komory, je pevně spjat s osudy rakouského notářství v posledních desetiletích. Náležel ke šťastné generaci reprezentace rakouského notářství, kterou společně s ním představovali zejména:

dr. Nikolaus Michalek, dlouholetý prezident Rakouské notářské komory, který se posléze jako první notář v historii stal na dvě volební období úspěšným rakouským ministrem spravedlnosti, dr. Weissmann, dlouholetý prezident Rakouské notářské komory v devadesátých letech dvacátého století a na počátku dvacátého prvního století, a v neposlední řadě dnes již zesnulý Dr. Uwe Kirschner, prezident Rakouské notářské akademie.

Dr. Klaus Woschnak se podílel na impozantním růstu významu rakouského notářství ve svobodné demokratické společnosti. Vztahy mezi českými a rakouskými notáři mají mimořádně dlouhou a plodnou tradici a obě země se mohly těšit po dobu 80 let ze společné úpravy notářského řádu z roku 1871. V Rakousku platí doposud.

Dr. Klaus Woschnak však patřil k těm, kteří konkrétními činy při politické přeměně v naší republice v roce 1989 prokázali, že jim osud českého (a nejen českého) notářství nebyl lhostejný. Vynaložil v této

historické době značnou energii a osobní nasazení k tomu, aby mohl společně se svými přáteli být vývoji českého notářství efektivně nápomocen. Jeho citlivá, nenásilná, kultivovaná a organizačně dobře promyšlená pomoc výrazně přispěla k urychlení procesu obnovení klasického svobodného notářství v České republice.

V této době jsme byli velmi vděční za odborné rady, časté kontakty, oboustranné návštěvy. Měli jsme příležitost názorně sledovat efektivní a úspěšnou činnost Rakouské notářské komory. Dr. Klaus Woschnak byl aktivně spjat s finanční výpomocí Notářské komory České republiky na jejích začátcích, díky které se podařilo zčásti vybavit její sídlo. Tato pomoc byla českému notářství velkou vzpruhou a projevem náklonnosti a nezištnosti ze strany rakouského notářství.

Ze všeho, co zde uvádím je zřejmé, že je Dr. Klaus Woschnak opravdový přítel a pomocník českých notářů a že vždy vnímal historické souvztažnosti českých a rakouských zemí.

Zde je na místě připomenout nekončící spektrum společných akcí českých a rakouských notářů, k nimž došlo v posledních dvaceti letech. U žádné z nich Dr. Klaus Woschnak nechyběl.

Vratme se ještě v několika vzpomínkách na začátek. Neocenitelným zážitkem a zkušeností pro přípravu privatizace českého notářství byla návštěva zástupců našich, ještě v té době státních, notá-

řů na půdě Rakouské notářské komory ve Vídni v roce 1991 a prohlídka notářské kanceláře Dr. Klause Woschnaka. Byl to pro ně pohled do ještě hodně vzdálené, ale optimistické budoucnosti.

Velký vliv pro další vývoj v procesu obnovy českého notářství bylo postavení Dr. Klause Woschnaka v Mezinárodní unii latinského notářství, jako uznávané autority. Právě z jeho iniciativy již v roce 1991 proběhlo na ministerstvu spravedlnosti tehdejší Československé federativní republiky setkání zástupců českých státních notářů a zástupců ministerstva spravedlnosti, a to za přítomnosti delegátů z Mezinárodní unie latinských notářství, kteří všem přítomným připomněli podstatu svobodného notářství nezávislého na státu, zdůraznili výhody pro stát i právní jistoty, které notáři poskytují celé společnosti. Tito reprezentanti světového notářství vyjádřili ochotu podílet se na obnově svobodného notářství v České republice. Více takovýchto návštěv zástupců Mezinárodní unie latinského notářství napomohlo k urychlení obnovy notářství jako svobodného povolání, což se podařilo uskutečnit k 1. lednu 1993.

Zlomovým a významným momentem historie našeho českého notářství byla návštěva delegace Mezinárodní unie latinského notářství v roce 1994, která ověřovala, zda Notářská komora ČR splňuje podmínky pro vstup do Mezinárodní unie latinských notářství. Členem této delegace byl i Dr. Klaus Woschnak. Tato kontrola dodržení základních principů notářství latinského typu v České republice dopadla úspěšně a vyústila k podání návrhu, aby Notářská komora ČR byla přijata za člena Mezinárodní unie latinského notářství. K tomu došlo při slavnostním ceremoniálu ve Vídni v roce 1994, kdy se česká národní vlajka objevila poprvé po boku tradičních členských zemí Mezinárodní unie latinského notářství. Zkušenosti Dr. Klause Woschnaka nám pomoh-

ly orientovat se ve strukturách mezinárodních notářských organizací a později i ve strukturách Evropské unie.

V listopadu roku 1997 vzniklo z iniciativy Dr. Weissmanna neformální sdružení prezidentů notářských komor Rakouska, České republiky, Slovenské republiky, Slovinska a Chorvatska, tzv. Hexagonála. Dr. Klaus Woschnak se posléze stal duchem tohoto neformálního sdružení. Z původně přátelského, neformálního setkávání prezidentů notářských komor vznikl informační zdroj a platforma pro získávání zkušeností před vstupem některých jeho členů do CNUE v souvislosti se vstupem příslušného státu do Evropské unie. Dnes je Hexagonála v rámci Rady notářství Evropské unie respektována jako významné seskupení.

Vývoj českého notářství ovlivnily i nesčetné vzájemné návštěvy s odbornou tematikou, které nám poskytly informace o stavu a vývoji rakouského notářství. To nás inspirovalo například při zavádění centrální evidence závětí a v dalších oblastech týkajících se elektronizace notářské profese. V některých směrech je rakouské notářství nedostižným vzorem. Příkladem může být projekt elektronického archivu notářských listin.

Nezapomenutelnou roli sehrál Dr. Klaus Woschnak s Dr. Uwe Kirschnerem při zavádění notářských úschov a svěření do české notářské praxe, zejména v souvislosti s převody nemovitostí. Vzpomínám si, že jsem byl pozván k předsedovi představenstva banky CreditAnstalt. Přislíbil, že obdobný přístup k notářům, jaký mají bankéři v Rakousku, můžeme očekávat i od jejich zaměstnanců v České republice. Také se tak stalo. Během let se tato spolupráce velmi úspěšně rozvinula a notáři i jejich klienti získali jistotu při přijímání peněz do notářské úschovy.

Je až dojemné vzpomenout, jak Dr. Klaus Woschnak vždy uctivě a s respektem oceňoval roli nestora českých notářů, českého prezidenta Notářské komory ČR Dr. Jiřího Brázdu, který získal mezinárodní prestiž svou publicistickou a mezinárodně diplomatickou činností ještě v dobách státního notářství, které patří do naší smutné historie. Projevem naší vzájemné blízkosti bylo udělení nejvyššího vyzna-

menání Rakouské notářské komory Dr. Jiřímu Brázdovi v roce 1995 ve Vídni.

Jako velmi blízký a přátelský lze chápat podnět rakouského notářství v čele s Dr. Weissmannem a Dr. Klausem Woschnakem, kteří předložili rakouské vládě

Dr. Klaus Woschnak

- prezident rakouské NK 2003 – 22. 4. 2010
- prezident vídeňské Notářské komory pro Vídeň, dolní Rakousko a Burgenland 2001–2009
- prezident CNUE 2007
- předsedající Hexagonály 2006

a parlamentu ke schválení návrh na propůjčení státního vyznamenání Spolkové republiky Rakouska prezidentu Notářské komory České republiky, Dr. Martinu Foukalovi. Předání „Velkého stříbrného odznaku za zásluhy o Rakousko“ se uskutečnilo dne 9. září 1997 za účasti reprezentace Rakouské notářské komory na Rakouské ambasádě v Praze.

Dovolím si malou, osobní úsměvnou poznámku z této doby, vyjadřující náš vzájemný přátelský vztah. Bylo to ještě v čase, kdy bylo kouření považováno nejen za projev slabosti a závislosti, ale i za společenskou příležitost k osobním rozhovorům. Jsem příležitostný – sváteční kuřák. Věděl jsem, že Klaus, ač si vzácně také zapálí, nikdy nenosí vlastní cigarety ani zapalovač. Vypozoroval jsem to, a tak se stalo naším malým soukromým ceremoniálem, že jsem po jídle k němu přistoupil a nabídl mu cigaretu. Šibalsky na mě mrkl okem, pozvedl levé obočí a šli jsme si spolu při kávě a cigaretě popovídat. Byly to vzácné chvíle plné projevů osobní náklonnosti, porozumění, přátelství. Škoda, že dnes jsou místa pro kuřáky nedůstojná našemu ceremonálu. Alespoň si tedy šetříme zdraví.

Naše časté setkávání mělo i další průběh v čase, kdy se stále intenzivněji angažoval Dr. Klaus Woschnak v komisích Mezinárodní unie latinského notářství a v Radě notářství Evropské unie, což vyvrcholilo v roce 2007 výkonem funkce jejího prezidenta. Zde se naplno projevily jeho vizionářské schopnosti a politická zralost. Troufám si tvrdit, že Dr. Klaus Woschnak byl a je velice schopným notářským politikem. V této

souvislosti se mi vybavuje, že Dr. Klaus Woschnak připravil našemu tehdejšímu mladému ministru spravedlnosti, Dr. Jiřímu Pospíšilovi, setkání ve Vídni s Dr. Michalkem, bývalým ministrem spravedlnosti Rakouska (též bývalým notářem a prezidentem Rakouské notářské komory). Umožnil mu, aby se nechal jeho životními zkušenostmi inspirovat, aby se seznámil s činností justice v Rakousku, ale také s vysokou prestiží, které se těší rakouské notářství ve své zemi. Zároveň ocenil roli českého notářství v mezinárodním měřítku.

Jednou z významných iniciativ Dr. Klause Woschnaka jsou setkání českých a rakouských notářů „Vltava – Dunaj“, na nichž se každoročně už mnohá léta čeští a rakouští notáři potkávají v rakouských či českých městech a svého setkávání využívají k odborným diskusím o zkušenostech z notářské teorie i praxe. Témat diskusí bylo nespočetně, vzpomeňme však z poslední doby témata týkající se povahy notářských zápisů, řízení o dědictví, které je v Rakousku organizováno obdobně jako v Česku, mezinárodního práva soukromého apod. Možnost porovnávat náš notářský život s organizací notářského života v sousedním Rakousku rozšiřovala obzory příslušníků české notářské profese. Tato setkání byla příležitostí i k navázání osobních přátelských vztahů. Ty se měly možnost zcela rozvinout i při příležitosti konání právnických plesů (Juristenball) v Hofburgu ve Vídni, kam býváme zváni. Dr. Klaus Woschnak byl vždy příjemným a zábavným společníkem, i při zachování důstojnosti notářského stavu dokáže být veselý a i ve fraku si umí zachovat svou přirozenost. Rád a často vzpomínám na tyto sváteční chvíle v jeho přítomnosti.

Jak bylo v tomto příspěvku již zdůrazněno, úloha Dr. Klause Woschnaka při vytváření a upevňování přátelství mezi českými a rakouskými notáři byla a je zcela zásadní. Jsme vděční, že jsme měli příležitost inspirovat se jeho odbornou i lidskou stránkou jeho osobnosti. Je pro nás ctí, že nyní přijal pozvání do Prahy a v měsíci květnu mu budeme moci my všichni, kteří jsme se s ním setkávali, upřímně osobně poděkovat a popřát do dalších let hlavně pevné zdraví. ■

Zpracoval JUDr. Martin Foukal

Diskusní fórum

s Dr. Robertem Shillerem, profesorem ekonomie, na téma „ekonomický dopad nestranného poradenství a kontroly dodržování zákonných podmínek při převodu nemovitostí a hypotečních transakcích“

ÚVODEM

V prosinci 2007 vydala Evropská komise bílou knihu k integraci hypotečních trhů. Zatímco se ještě dále vede diskuse o této otázce, objevuje se stále více pochybností o užitečnosti pokračující deregulace. Volání po větší transparentnosti a spolehlivosti se ozývá stále hlasitěji.

Ve své nedávno vydané knize „The Subprime Solution“ prezentuje Robert J. Shiller myšlenku, že by bylo možné trvale zlepšit kvalitu a spolehlivost amerických hypotečních trhů prostřednictvím zapojení nestranných a nezávislých právních poradců („po vzoru např. německých notářů“) do sepisování příslušných smluv. Tímto způsobem by bylo dle názoru prof. Shillera zajištěno, že k převodům nemovitostí a uzavírání hypoték nebude docházet bez dostatečných znalostí účastníků a s tím spojených právních a ekonomických rizik.

Ukazuje se skutečně, že členské země EU, kde je realitní a hypoteční trh více upraven předpisy, jsou méně náchylné k účinkům globální krize, než je tomu ve státech s deregulovanými trhy. Dr. Shiller také ukazuje, že podvodné scénáře typu „house-stealing“ nebo fingované hypotéky, které se v USA objevují v rostoucím objemu, jsou ve členských státech EU s účastí notáře na převodu nemovitostí a s efektivně fungujícími veřejnými rejstříky, téměř neznámé.

Myšlenky Dr. Shillera dávají podnět k tomu, abychom se blíže zabývali ekonomickými i právními implikacemi systému „preventivní justice“. Akce pořádaná v Bruselu 18. března 2010 se stala příležitostí ukázat, v jaké míře by model některých evropských zemí, spočívající ve včasném zapojení nezávislého

a nestranného poradce, jakým je notář, mohl skutečně dlouhodobě přispívat k efektivitě a kvalitě transakcí při převodu nemovitostí a uzavírání hypoték a jak může takový systém transakcí zároveň zajistit právně jistější a vyváženější smlouvy dobře poučených stran, a zároveň rychlé, přiměřeně finančně náročné a spolehlivé vyjasnění vlastnických vztahů, plynulé provádění realitních transakcí a také dostatečnou ochranu spotřebitelů.

Důležitou otázkou je zároveň to, jaký vliv mají všechny tyto faktory na chování na trhu s nemovitostmi.

Panelová diskuse

**S DR. ROBERTEM J. SHILEREM,
PROFESOREM EKONOMIE Z USA**

Dne 18. března 2010 se na diplomatickém zastoupení Bavorska u EU v Bruselu uskutečnila velmi zajímavá panelová diskuse s Dr. Robertem J. Shillerem, profesorem ekonomie z USA. Pořadatelem této akce bylo Bavorské diplomatické zastoupení u EU a Spolková notářská komora. Účastníky panelové diskuse byli Dr. Birgit Grundmann – státní tajemnice, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, Dr. Andreas Schwab – německý europoslanec, prof. Dr. Rolf Knieper – profesor obč. a obch. práva, Univerzita v Brémách, Eric Ducoulombier – zástupce Evropské komise, GR vnitřní trh a služby, Nathalie Gilly – členka představenstva banky Caisse des Dépôts, Paříž.

Na úvod vystoupili Dr. Gregor Vollkommer – zástupce Bavorského diplomatického zastoupení u EU a Dr. Tilman Götte – prezident Spolkové notářské komory, Berlín.

Dr. Robert J. Shiller

POSTŘEHY Z VYSTOUPENÍ ROBERTA SHILLERA

Podle názoru profesora Shillera je finanční krize příležitostí dát věci do pořádku. Vlivem nedostatku seriózních a věrohodných informací a předkládaných falešných argumentů vznikly „bubliny“ v oblasti finančního, realitního a komoditního trhu. Příkladem neserióznosti podávaných informací je situace z doby roku 2006 na trhu s nemovitostmi v USA, kdy realitní makléři nabízeli ke koupi nemovitosti se slovy – kupte si právě nyní, za nejvýhodnějších podmínek váš rodinný dům, právě nyní je pro vás nejvýhodnější doba, nízké ceny, nízké úroky. Na tyto nabídky reagovali zvláště obyvatelé z nižší příjmové kategorie, zpravidla též s nižším stupněm vzdělání. Úroky však rostly, ceny nemovitostí klesaly. Tito lidé na svou důvěřivost doplatili, zatímco obchodníci jsou zcela beztrestní. Dalším příkladem snahy prodat za každou cenu mohou být lékárníci, kteří se snaží nemocnému prodat lék, aniž by pacientovi poskytli objektivní a kvalifikovanou radu. Nebo starý člověk, který uvěří lákavé nabídce ke koupi nějakého zboží, podepíše smlouvu, aniž by byl řádně seznámen s jejím obsahem. Zprostředkovatel vidí příležitost získat svou provizi a důsledkem je zadlužení člověka, který nemůže kupní cenu splácet. Toto jsou příklady toho, kdy se obchodníci snaží prodávat s vidinou vlastního zisku, nikdo však kupujícímu objektivně a nestranně neporadí. Pravda je, že existují i finanční poradci. Ti jsou však velmi drazí,

Dr. Robert J. Shiller

- profesor ekonomie na univerzitě v Yale v USA
- autor řady světových bestsellerů

sazby za jednu hodinu se pohybují od 80 do 300 eur, což si mohou dovolit jen bohatí klienti. Z těchto zřejmých důvodů s dopady na celou ekonomiku prof. Shiller hodlá navrhnout Kongresu USA zavedení nestranných, nezainteresovaných poradců (na bázi notářů) dotovaných státem, a to proto, aby si tuto službu mohl dovolit každý, kdo ji potřebuje.

Za hlavní příčinu vzniklé krize označil prof. Shiller nemorální chování obchodníků a zprostředkovatelů, jejich chamtivost. Jejím důsledkem je nyní 16 milionů rodin v USA bez bydlení, bez peněz. Přišly o veškerý majetek. Další ukázkou velkého potenciálního rizika je situace v Anglii, kde je poskytováno 45 % úvěrů bez doložení příjmů.

Z výše uvedených příkladů a argumentů lze dojít k závěru, že je nutné účastníky o důsledcích realitních obchodů a hypoték nestranně a objektivně poučit, dříve, než dojde k podpisu smlouvy.

Evropské i jiné země s kontinentálním právním systémem mohou využívat důležitého poslání notářů spočívajícího ve výkonu „preventivní justice“. Jako nástroj slouží především notářem vyhotovená veřejná listina, v mnoha zemích povinná forma při převodech nemovitostí spojená s přezkumem předchozích nabyvacích titulů, s odpovědností notáře, prověřením financování kupní ceny z pohledu problematiky praní špinavých peněz. Právní účinky jsou zpravidla spojovány se zápisem do veřejného registru, který je tak transparentní a spolehlivý. Příkladem může být Německo, Francie.

Působení notářů vidí prof. Shiller jako důležitou mikroregulaci v celém systému hypoték a převodů nemovitostí. Nákup nemovitosti bývá obvykle nejdůležitější investicí v životě člověka. Bez poradenství? Bez jistoty? Náklady krize nese celá společnost, nejen účastníci obchodní transakce. Náklady na notáře jsou rozhodně nižší než dopad krize na celou společnost.

Přednáška prof. Shillera byla zakončena panelovou diskusí přítomných. Příležitostí k neformálnímu setkání pak byla recepce, kterou uspořádalo Bavorské diplomatické zastoupení v Bruselu. ■

ROBERT J. SHILLER: THE SUBPRIME SOLUTION

Úryvek z knihy Roberta J. Shillera, *The Subprime Solution*, Princeton University Press 2008, kapitola 6 – *The Promise of Financial Democracy*, str. 130:

„Jinou standardně přednastavenou možností by mohla být povinnost uzavřít hypoteční úvěr s pomocí specialisty, jakým je např. notář. Tento přístup by byl prospěšný především pro ty, kteří nemají k dispozici kompetentní a objektivní právní rady. Intervence osoby jmenované státem při uzavírání hypoték by umožnila zabránit tomu, aby nesvědomití půjčovatelé posílali své klienty k advokátům, kteří je správně nepoučí o rizicích, jež uzavřením hypotéky podstupují.“

Spořicí programy se standardními (přednastavenými) možnostmi

Velká část lidí automaticky volí standardní typy smluv, především jsou-li jim tyto smlouvy nabídnuty osobou, která pro ně představuje odbornou autoritu. Proto by bylo vhodné, aby stát zasáhl a vytvořil nové normy pro běžné smlouvy, jako jsou hypoteční úvěry (podobně jako po Velké hospodářské krizi, kdy byly v USA zavedeny hypotéky s dobou splatnosti 15 let a více místo původních 5 let), které by obsahovaly standardně přednastavené volby vedoucí k rozvážnějšímu nakládání s penězi. Úprava standardní hypoteční smlouvy by umožnila významně zlepšit informovanost spotřebitelů a reforma v této oblasti by mohla podnítit odborníky ze soukromého i veřejného sektoru k tomu, aby vyvinuli větší úsilí v zájmu vytvoření nabídky jiného typu finančního poradenství a všeobecnějších hypotečních úvěrů, které by byly lépe přizpůsobitelné každému typu spotřebitele.

Změny v německém dědickém právu

V ZÁŘÍ LOŇSKÉHO ROKU DOŠLO K VÝZNAMNÝM ZMĚNÁM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ, KTERÉ SE TÝKAJÍ ČINNOSTI NOTÁŘŮ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO. NOTAR, ČASOPIS PRO NOTÁŘSKOU PRAXI, VYDÁVANÝ JAKO MĚSÍČNÍK NĚMECKÝM NOTÁŘSKÝM SPOLKEM, INFORMOVAL O TĚCHTO ZMĚNÁCH VE SVÉM ČÍSLE 8/2009. ZMĚNY TÝKAJÍCÍ SE DĚDICTVÍ POPSAL NA STRÁNKÁCH TOHOTO ČÍSLA DR. FELIX ODERSKY, NOTÁŘ V ERLANGENU. Z JEHO ČLÁNKU PUBLIKOVANÉHO NA STRÁNKÁCH UVEDENÉHO ČASOPISU VYBÍRÁME INFORMACE O NĚKTERÝCH ZMĚNÁCH V OBLASTI NĚMECKÉHO DĚDICKÉHO PRÁVA.

Úprava dědického řízení účinná od 1. 9. 2009 je obsažena ve 4. knize Zákona o řízení ve věcech rodinných a v záležitostech nesporného soudnictví – FamFG – Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (§ 342 a násl.).

I. PŘÍSLUŠNOST SOUDU

1. Všeobecná příslušnost

Věcná, místní a funkční příslušnost odpovídá dosavadním pravidlům. Určující pro místní příslušnost soudu zůstává podle § 343 FamFG v první řadě trvalý pobyt zůstavitele, eventuálně místo pobytu v tuzemsku v době nápadu dědictví. Pro německé státní občany, kteří nemají ani trvalý pobyt, ani místo pobytu v tuzemsku, je místně příslušným soudem obecní soud v Schönbergu, který může z důležitých důvodů věc závazně delegovat na jiný soud. U cizinců je podpůrně příslušný každý soud, v jehož obvodu se nachází předmět spadající do dědictví.

2. Místní příslušnost pro odmítnutí dědictví

Významné doplnění obsahuje § 344 odst. 7 FamFG, podle kterého je pro převzetí prohlášení o odmítnutí dědictví místně příslušný také soud, v jehož obvodu má odmítající trvalý pobyt. Také notáři mohou jimi ověřené prohlášení o odmítnutí dědictví podat u soudu, v jehož obvodu má odmítající svůj trvalý pobyt, což bude vhodné zejména v případě, kdy ještě nebude jasné, kde měl zůstavitel svůj trvalý pobyt, nebo v případě, že přímo hrozí zmeškání lhůty pro odmítnutí dědictví. Tedy v případě, že obecně upřednostňovaný postup podání u soudu příslušného k projednání dědictví je příliš riskantní.

3. Mezinárodní příslušnost

Nejvýznamnější změnu přináší FamFG pro mezinárodní příslušnost soudů k projednání dědictví. Zákonodárce se výslovně obrací proti judikaturou vyvinuté teorii souběhu tzv. „Gleichlauftheorie“, podle které byly německé soudy příslušné k projednání dědictví jen tehdy, bylo-li aplikováno německé hmotné dědické právo.

Podle obecného ustanovení § 105 FamFG jsou soudy pro dědické řízení příslušné vždy, je-li dána jejich místní příslušnost. Jak bylo uvedeno výše, stačí pro tuto příslušnost podle § 343 FamFG již to, že se zůstavitel v době své smrti nacházel na území Německa nebo se na území Německa nacházel předmět spadající do pozůstalosti. Podle § 344 odst. 4 FamFG je dána příslušnost soudu k opatřením zajišťovacího charakteru v případě, že se v obvodu takového soudu vyskytne potřeba takového opatření. V důsledku odklonu od teorie souběhu tzv. „Gleichlauftheorie“ je tak mezinárodní příslušnost německých soudů podstatně rozšířena, takže se již neomezuje pouze na případy aplikace německého hmotného práva dědického. Vyjádřeno s trochou nadsázky, zapomene-li zůstavitel svou aktovku na letišti v Hamburku, bude k projednání dědictví ohledně této části pozůstalosti příslušný soud v Hamburku.

II. ŘÍZENÍ O VYDÁNÍ POTVRZENÍ O NABYTÍ DĚDICTVÍ (ERBSCHEINSVERFAHREN)

1. Návrh

Řízení o vydání potvrzení o nabytí dědictví zůstává upraveno v něm. obč. zákoníku – BGB. Jako doplněk § 2354 a násl. BGB jsou také aplikovatelná obecná ustanovení § 23 FamFG o návrhu na zahájení řízení o nabytí dědictví. Notářem podávané návrhy na zahájení tohoto řízení by v budoucnu zároveň měly obsahovat jako přílohu listiny potvrzující osobní (rodinný) stav, tj. listiny, které jsou nezbytné pro vydání potvrzení o nabytí dědictví, a to v originále či jako ověřený opis. Dále by v návrhu měl být vymezen okruh dalších možných účastníků řízení. Kdo je takovým účastníkem, vymezuje napříště § 345 FamFG. Zejména se mohou řízení účastnit zákonní dědicové, a to i v případě, že se bude dědit podle testamentární posloupnosti. Tyto účastníky musí také soud podle § 23 odst. 2 a § 7 odst. 4 FamFG o podání návrhu informovat.

2. Nahrazení předběžného rozhodnutí

Protože FamFG nepřevzal instrument předběžného rozhodnutí, byl průběh řízení o udělení dokladu o nabytí dědictví pozměněn. Podle § 352 FamFG má samosoudce, resp. vyšší

soudní úředník, před vydáním potvrzení o nabytí dědictví přijmout rozhodnutí, ve kterém prohlásí skutečnosti důležité pro vydání potvrzení o nabytí dědictví za prokazané. Nejsou-li mezi účastníky sporné skutečnosti, není zapotřebí toto rozhodnutí zvláštním způsobem zveřejňovat a je účinné svým vydáním. Rozhodnutí zůstává součástí spisu a požadované potvrzení o nabytí dědictví může být vzápětí vydáno. Odporuje-li však toto rozhodnutí prohlášené vůli některého z účastníků, je zapotřebí toto rozhodnutí oznámit všem účastníkům a odporujícímu účastníku také formálně doručit (§ 41 odst. 1 věta 2 FamFG). Účinnost tohoto rozhodnutí je tímto pozastavena a udělení potvrzení o nabytí dědictví odloženo až do nabytí právní moci předmětného rozhodnutí, čímž je dosaženo srovnatelných účinků jako u předběžného rozhodnutí.

3. Potvrzení o nabytí dědictví s mezinárodním prvkem

Rozšíření mezinárodní příslušnosti soudů má důsledky zejména při vydávání potvrzení o nabytí dědictví v dědických řízeních s mezinárodním prvkem. Vždy, je-li dědický soud místně, a tím tedy také mezinárodně příslušný,

doložku o omezeném územním rozsahu jeho platnosti, tak jak bylo běžné u dřívějších potvrzení o nabytí dědictví podle zahraničního práva podle § 2369 BGB.

Toto (věcně omezené) potvrzení podle § 2369 BGB, které mělo umožnit vydání potvrzení o nabytí dědictví jako výjimku ze zásady souběhu tzv. „Gleichlaufgrundsatz“, se stává v nové koncepci mezinárodní příslušnosti soudu nadbytečným. Novou formulací § 2369 odst. 1 BGB:

(1) „Patří-li do pozůstalosti také předměty dědictví, které se nachází v zahraničí, může být návrh na vydání potvrzení o nabytí dědictví omezen na předměty pozůstalosti, které se nachází v tuzemsku“

otvírá zákonodárce do budoucna možnost omezit dobrovolně potvrzení o nabytí dědictví na předměty pozůstalosti nacházející se v tuzemsku. Takový postup bude např. smysluplný, když bude německé dědické právo aplikovatelné jen na předměty pozůstalosti nacházející se v Německu a německý soud tak nebude nucen aplikovat také zahraniční dědické právo.

Příklad: Potvrzení o nabytí dědictví omezené na tuzemsko

Britský občan s posledním bydlištěm v Londýně zanechal byt v soukromém vlastnictví v Hamburku. Jeho pozůstalost se vypořádá podle zákonné posloupnosti. Anglické kolizní právo uplatňuje princip územního rozštěpení pozůstalosti, podle kterého se na vypořádání pozůstalosti ohledně uvedeného bytu použije německé právo, což Německo akceptuje. Omezí-li tedy dědic svůj návrh na potvrzení o nabytí dědictví podle § 2369 BGB, může soud příslušný k projednání dědictví promptně vydat takové potvrzení ohledně dotčeného bytu, neboť tento soud bude aplikovat pouze německé právo.

Možnost takto omezeného návrhu podle § 2369 BGB se však nevztahuje pouze na případy rozštěpení pozůstalosti. Také v případě rozsáhlejší aplikace německého dědického práva nebo jiného jednotného dědického statutu může omezení návrhu vést k podstatnému zmenšení procesních nákladů. Chce-li např. výše zmíněný portugalský občan žádat i o vydání potvrzení o nabytí dědictví v Portugalsku, nebude pro něj mít generální potvrzení o nabytí dědictví z Německa žádný význam.

Omezí-li však svůj návrh na předměty pozůstalosti v tuzemsku (Německu), bude pro určení výše nákladů dědického řízení podle novelizovaného § 107 odst. 2 věta 3 zákona o nákladech nesporného řízení – Gesetz über die Kosten in Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Kostenordnung – KostO) rozhodující pouze cena této části pozůstalosti.

Výslovně zákonem neupraveny zůstávají případy rozdělení pozůstalosti, ve kterých sice navrhovatel navrhuje vydání

může v budoucnu vydat generální potvrzení o nabytí dědictví podle § 2353 BGB, a to nezávisle na tom, zda bude v dědickém řízení aplikováno zahraniční nebo německé hmotné právo.

Příklad: Generální potvrzení o nabytí dědictví při aplikaci zahraničního dědického práva

Portugalský občan zemřel s posledním trvalým pobytem v Mnichově. Jak německé, tak portugalské mezinárodní právo soukromé uplatňuje princip státní příslušnosti, bude tedy aplikováno portugalské dědické právo. Podle § 343 odst. 1 FamFG je místně a podle § 105 také mezinárodně příslušný obecní soud v Mnichově. Tento soud musí vydat potvrzení o nabytí dědictví podle § 2353 BGB na základě portugalského dědického práva. Potvrzení nebude obsahovat žádnou

generálního potvrzení o nabytí dědictví podle jedné právní úpravy, chce však z tohoto potvrzení vyloučit tu část pozůstalosti, jejíž projednání by se řídilo právní úpravou jiného státu.

Vzhledem k vyloučení principu souběžnosti může soud v podstatě projednat celou pozůstalost. Aplikujíc všechny rozhodné právní úpravy dědictvého hmotného práva může pak vydat potvrzení o nabytí dědictví, kterým musí vypořádat celou pozůstalost. Dobrovolné omezení návrhu na vydání potvrzení o nabytí dědictví podle jedné právní úpravy je však třeba brát jako smysluplné a přípustné. Každá kolizní normou upravená část pozůstalosti tak představuje ve smyslu § 2353 BGB samostatnou pozůstalost, pro kterou může být podán samostatný návrh na vydání potvrzení o nabytí dědictví. Není-li to žádoucí, může potvrzení o nabytí dědictví obsahovat aplikaci hmotného dědictvého práva více států a tomu odpovídající formu zdvojeného či vícenásobného potvrzení o nabytí dědictví.

Reforma dědictvého práva, jehož úprava je obsažena v § 1922 až § 2385 BGB nabyla účinnosti 1. ledna 2010. Platí pro dědictví po osobách zemřelých po tomto datu.

1) Změna je ve **vyrovnaní péče o zůstavitele** (§ 2057a BGB), které je přípustné mezi potomky zůstavitele. Potomek, jemuž má být péče o zůstavitele kompenzována, už nemusí splňovat dosavadní podmínku, že se vzdá příjmů kvůli poskytované péči. Tato podmínka dosud vylučovala např. kompenzaci péče poskytované dcerou, která dříve byla ženou v domácnosti. Toto ustanovení se nepoužije v případech, kdy si to zůstavitel vymíní, např. když byla poskytnutá péče zohledněna již za jeho života. Jinak může pořizovatel v závěti vyrovnaní poskytnuté péče nařídit jako odkaz pečujícímu dědici, přičemž lze započítat také péči poskytovanou manželkou nebo partnerkou dědice.

2) Nová úprava povinných dílů (nároků nepominutelných dědiců) zahrnuje

a) model postupného **snížování hodnoty započtení** při darování za života zůstavitele (§ 2325 odst. 3 BGB). Darování realizované během posledního roku před nápadem dědictví se započítává celou svou hodnotou a cena darování realizovaného v předchozích letech se pro účel zápočtu krátí o jednu desetinu. Proběhlo-li darování před více než deseti lety před smrtí zůstavitele, nepřihlíží se k němu vůbec. Jde-li o darování mezi manželi, nezapočítává se, pokud manželství do nápadu dědictví nezaniklo.

Pro počátek běhu uvedené lhůty je podle dosavadní judikatury rozhodný okamžik uskutečnění daru s tím, že lhůta začne běžet, až dárce přestane předmět daru užívat. Zřízení užívací právo vylučuje počátek běhu této lhůty.

I přes četnou kritiku diskriminujícího přístupu k manželství a jiným druhům partnerství zůstává darování mezi manželi vyňato ze započtení.

b) **odnětí povinného dílu** – podílu nepominutelného dědice – (§ 2333 a násl. BGB).

Úprava zohledňuje vyjmenované trestné činy i vůči osobám zůstaviteli blízkým, např. partner, nevlastní děti, děti v pěstounské péči. Dosavadní ustanovení o nečestném a nemorálním způsobu života je nahrazeno ustanovením umožňujícím odnětí podílu potomka v případě, že tento potomek bude pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku a z toho důvodu je pro zůstavitele účast tohoto dědice na pozůstalosti nepřijatelná. Totéž platí v případě, že je pravomocně rozhodnuto o umístění potomka do psychiatrického či výchovného zařízení pro podobně těžký úmyslný trestný čin.

Nutný je přitom souběh objektivního posouzení činu a jeho subjektivního posouzení jako nepřijatelného ze strany zůstavitele. Objektivně musí být trestný čin v době pořízení poslední vůle již spáchán, pravomocný rozsudek může následovat později, dokonce i po smrti zůstavitele.

Důvody odnětí podílu jsou stejné pro potomky, manžele, partnery a rodiče.

c) **prodloužení lhůty pro vyplacení podílu** nepominutelného dědice (§ 2331a BGB) má přispět k ochraně vlastnictví obytného domu či podniku, které patří do dědictví. K odložení výplaty podílu nepominutelných dědiců je oprávněn každý z dědiců, tedy nejen nepominutelný. Dále pro něho nemusí být okamžité vyplacení podílů nepominutelným dědicům mimořádně tvrdé, ale pouze nepřiměřeně tvrdé. Proti dosavadní úpravě, která vyžadovala, aby takové odložení výplaty podílů bylo možné po nepominutelných dědicích spravedlivě požadovat, má se nyní k zájmům nepominutelných dědiců přihlížet pouze přiměřeně.

3) Z hlediska notářské praxe je velmi významnou změnou **rozšíření účinků odmítnutí dědictví** (§ 2352 BGB). Odmítnutí dědictví dědicem může mít účinek i pro jeho potomky, a to nezávisle na tom, je-li to výslovně obsaženo v poslední vůli nebo odvozeno z ustanovení § 2069 BGB. To nebylo podle dosavadní úpravy možné a nápadu dědictví na závazně určené náhradní dědice či náhradní příjemce odkazu nebylo možné zabránit. Odmítnutím dědictví tak konečně vznikne prostor umožňující překonání závazných účinků společné závěti manželů.

Dědictvé právo bude tématem společného bavorsko-českosaského notářského setkání v květnu letošního roku v Plzni. Přednášky přednesené na těchto každoročních setkáních bývají zpravidla publikovány v Ad Notam. Jistě tomu tak bude i v tomto roce. ■

Překlad, krácení a úpravu textu z č. 8/2009 měsíčníku Notar, německého časopisu pro notářskou praxi, provedli JUDr. Libuše Stehlíková, notářka, Mgr. Miroslav Stehlík, LL.M., notářský koncipient.

Právní rádce 03/2010:

Katastrální novinky

Bohumil Kuba

„Uplynulý rok byl bohatý na legislativní změny, které se dotkly i široké oblasti evidování a využívání údajů o nemovitostech.“

Právní rozhledy 12/2009:

K niektorým právnym impaktom neplatného uznesenia valnej hromady fúzovanej akciovej spoločnosti

Mgr. Tomáš Ščerba, Praha

„Soudní rozhodnutí přinášející v praxi často zásadní momenty pro další život právnických osob. Jedním z nich je i situace, kdy dojde k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady akciové společnosti. Článek v tomto kontextu přibližuje problematiku právního statusu smluv o vkladu a squeeze-outu, a to za předpokladu, že tyto skutečnosti předcházely samotnému zániku akciové společnosti bez likvidace a jejímu výmazu z obchodního rejstříku.“

Nejvyšší soud České republiky: Dovolání se relativní neplatnosti; neplatnost a vklad do katastru nemovitostí. Nesprávně odůvodněné rozhodnutí, které je ve výroku věcně správné, a dovolání. Podstata relativní neplatnosti a judikatura

§ 40a ObčZ

§ 243b odst. 2 OSŘ

1. Právní úkon, u něhož je dán důvod tzv. relativní neplatnosti, se považuje za platný (se všemi důsledky z toho na právní vztahy vyplývajícími), dokud se ten, na jehož ochranu je důvod neplatnosti právního úkonu určen, neplatnosti nedovolá. Jestliže se oprávněná osoba dovolala tzv. relativní neplatnosti důvodně, je právní úkon neplatný od svého počátku (ex tunc). To platí i tam, kde na základě tohoto právního úkonu (smlouvy) vzniklo vkladem do katastru nemovitostí věcné právo.

K dovolání relativní neplatnosti zákon nestanoví žádnou formu, proto tak lze učinit žalobou nebo námitkou v rámci obrany proti uplatněnému právu (nároku) v řízení před soudem; postačuje, aby oprávněná osoba uplatnila tzv. relativní neplatnost právního úkonu i mimosoudně. V obou případech účinky tzv. relativní neplatnosti nastávají jen tehdy, jestliže její uplatnění (námitka) došlo druhému účastníku (ostatním účastníkům) právního úkonu, popř. – namítá-li neplatnost právního úkonu osoba, která nebyla jeho účastníkem – všem účastníkům právního úkonu, a to okamžikem, v němž projev vůle došel poslednímu z nich. Otázku relativní

neplatnosti lze v občanském soudním řízení řešit jako otázku předběžnou.

2. Je-li dovoláním napadený rozsudek, který spočívá na nesprávném právním posouzení (ve výroku), věcně správný a jeho zrušení v dovolacím řízení (se závazným právním názorem vysloveným dovolacím soudem) by v konečném výsledku nemohlo přivodit jiný výsledek, je třeba dovolání zamítnout, aniž by bylo zapotřebí se zabývat dalšími námitkami v něm uvedenými.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2940/2007

Nejvyšší soud České republiky: Postoupení pohledávky v obchodních vztazích. Oznámení o postupu pohledávky jako právní úkon

§ 35, § 524 ObčZ

1. Postoupení pohledávky se řídí občanským zákoníkem; není rozhodné, zda subjekty této změny jsou podnikatelé nebo jiné osoby.

2. Oznámení o postoupení pohledávky je jednostranný právní úkon adresovaný dlužníkovi; tento úkon je možno učinit i neformálně. Pro toto oznámení, činěné právníkou osobou, platí pravidla o jednání právnických osob.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 32 Cdo 118/2007

Právní rozhledy 2/2010:

Garáž jako jednotka a jako společná část domu podle zákona č. 72/1994 Sb.

JUDr. Tomáš Dvořák, PhD., Plzeň

Nejvyšší soud České republiky: K promlčení práva věřitele udělit souhlas s převzetím dluhu

§ 100 odst. 2, § 531 odst. 1 ObčZ

§ 387 odst. 2 ObchZ

Souhlas věřitele s převzetím dluhu není majetkovým právem, ani právem ze závazkového vztahu.

Právo věřitele udělit souhlas s převzetím dluhu se nepromlčuje.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009

Nejvyšší soud České republiky: Vypořádání SJM, do kterého byla zahrnuta věc ve vlastnictví jen jednoho z účastníků. Schválení soudního smíru a skutečné hmotněprávní vztahy mezi účastníky

§ 149 ObčZ

§ 99 OSŘ

1. Soudní smír uzavřený v řízení o vypořádání SJM nemůže být neplatný jen proto, že do něj byla z vůle stran zahrnuta věc ve vlastnictví jen jednoho z účastníků.
2. Jestliže účastníci řízení, jehož předmět je plně v jejich dispozici, uzavřou ohledně sporného nároku smír, a tudíž ani netvrdí skutečnosti, o které opírají uplatněný nárok, ani skutečnosti tento nárok popírající a nenabízejí k nim důkazy, soud smír schválí, pokud z obsahu spisu nevyplývá, že smír je v rozporu s hmotným právem. Kdyby podmínkou pro uzavření soudního smíru bylo předchozí objektivní a na účastnících nezávislé zjištění skutečných hmotněprávních vztahů, byl by popřen smysl soudního smíru a v podstatě i smysl projednací zásady i dispozitivní volnosti subjektů soukromoprávních vztahů.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007

Právní rozhledy 4/2010:

Zánik obligace splněním jinému než věřiteli nebo jiným než dlužníkem

prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Plzeň

Právní rozhledy 5/2010:

Procedurální práva akcionářů na valné hromadě

Mgr. Václav Filip, Praha

Soudní rozhledy 8/2009:

Zohlednění výlučného závazku jednoho z manželů v řízení o vypořádání SJM

§ 143 odst. 1 písm. b), § 149 odst. 2, § 150 odst. 3 ObčZ

Dospěje-li soud v řízení o vypořádání společného jmění manželů k závěru, že žalobkyní uplatňovaná částka z titulu finanční výpomoci třetích osob nemůže být považována za společný závazek účastníků, neboť se jedná o závazek samotné žalobkyně, nemůže pominout, zda a v jaké míře tuto částku vynaložila na společné jmění účastníků.

Skutečnost, že závazek jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství účastníků není závazkem spadajícím do jejich společného jmění manželů, ještě nevylučuje, aby prostředky získané na základě takového závazku

jedním z manželů mohly být vypořádány (nahrazeny) jako investice vynaložené z individuálního majetku na společný majetek.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 1. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3655/2007

Smlouva ve prospěch třetí osoby uzavřená v rámci narovnání

§ 37 odst. 1, § 41, § 50 odst. 1, § 50a odst. 1, § 585 ObčZ

Má-li být předmětem smlouvy ve prospěch třetí osoby závazek jednoho z kontrahentů, že vůči třetí osobě učiní v dohodnuté době návrh (věcné) smlouvy, jejímž předmětem je převod vlastnického práva k nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí, je nezbytné, aby v takovém smluvním ujednání byly obsaženy všechny esenciální náležitosti budoucího návrhu věcné smlouvy, při jehož akceptaci třetí osobou by byla završena jedna ze dvou (základních) fází (v daném případě obligací závazek) nabývání vlastnického práva k nemovitosti.

Jestliže ve smlouvě ve prospěch třetí osoby sjednaný závazek jednoho kontrahenta uzavřít, resp. předložit ve stanovené době návrh věcné smlouvy vůči třetí (obmyšlené) osobě, je formulován tak, že z něj není zřejmé, zda předmětem budoucí smlouvy má být úplatný či bezúplatný převod vlastnického práva ke specifikované nemovitosti, je taková smlouva ve smyslu § 37 odst. 1 ObčZ absolutně neplatným právním úkonem, v jehož důsledku je touto neplatností postižena i celá předmětná dohoda o narovnání.

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 3. 2009, sp. zn. 14 Co 59/2009

Soudní rozhledy 1/2010:

3. Úroky z prodlení, dobré mravy a zásady poctivého obchodního styku

§ 3 odst. 1 ObčZ, § 369 odst. 1 ObčZ

§ 265 ObchZ

Při posuzování platnosti ujednání o úroku z prodlení je primární posouzení z hlediska § 39 ObčZ; teprve následně je třeba zvážit soulad či rozpor uplatnění nároků na úrok z prodlení s kritérii uvedenými v § 3 odst. 1 ObčZ, resp. § 265 ObchZ. Rozpor s dobrými mravy či zásadami poctivého obchodního styku nemůže spočívat výlučně v jednání o výši úroku z prodlení.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 8. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2185/2008

Usnášeníschopnost náhradní valné hromady společnosti s ručením omezeným

§ 127 ObchZ

Valná hromada společnosti s ručením omezeným nemůže být nikdy schopná usnášení bez ohledu na počet přítomných společníků, resp. váhu jejich hlasů. Konání náhradní valné hromady bez ohledu na počet hlasů přítomných společníků společnosti s ručením omezeným nemůže připustit ani společenská smlouva.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 7 Cmo 9/2009

Soudní rozhledy 2/2010:

K důsledkům smrti žalovaného v řízení o určení neúčinnosti právního úkonu podle § 42a ObčZ

§ 42a odst. 3 ObčZ

§ 107 odst. 2 OSŘ

Po smrti původního žalovaného v řízení o určení neúčinnosti právního úkonu podle § 42a ObčZ lze pokračovat v řízení s jeho dědici (§ 107 odst. 2 OSŘ).

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2736/2007

Soudní rozhledy 3/2010:

Obsah výroku soudu o zastavení řízení

§ 104, § 104b odst. 1, § 106 odst. 1, § 107 odst. 5, § 169 odst. 2, § 241a odst. 2 písm. a) OSŘ

Výrok usnesení soudu „řízení se zastavuje“ nelze považovat za náležité vyjádření obsahu vydaného rozhodnutí. Takový výrok musí být precizován upřesněním, o jaké řízení jde.

Jestliže tento zjevný nedostatek výrokové části usnesení soudu prvního stupně odvolací soud při jeho přezkoumávání neodstraní, resp. nezhodí, jde o vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4812/2008

VÝBĚR Z JUDIKATURY

Výběr ze soudních rozhodnutí z oblasti civilněprávní

Ze Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (2009/8)

■ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2008, sp. zn. 20

Cdo 477/2007, k materiální nevykonatelnosti notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti v části týkající se příslušenství, jestliže se sjednaná výše úroků z pohledávky úvěru (jistiny) odvíjí od proměnlivé základní sazby vyhlášené v sazebníku peněžního ústavu (publ. pod č. 81)

■ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 20 Cdo 453/2008, k materiální vykonatelnosti exekučního titulu na peněžité plnění více věřitelům, jestliže není určeno, zda má být plněno k jejich ruce společně a nerozdílně nebo děleně (publ. pod č. 82)

■ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 29 Odo 1663/2006, k uznání promlčeného závazku dlužníkem co do jistiny, které nemá za následek uznání již promlčeného (jako celek) příslušenství, tvořeného úroky z prodlení; uznání promlčeného závazku dlužníkem není jednáním směřujícím ke zmenšení dlužníkovu majetku [§ 4a odst. 1 písm. a) KV] a dlužník jím na sebe nepřejímá svému majetku nepřiměřené závazky (publ. pod č. 86)

■ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1061/2008, spojující účinnost notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, jehož účastníkem na straně povinné byla obchodní společnost jednající soudem jmenovaným likvidátorem a který byl sepsán po právní moci rozhodnutí, jímž soud zrušil zápis o výmazu povinné a rozhodl o obnovení její likvidace, se ruší dnem, kdy rejstříkový soud zapsal do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení povinné (2009/7 – publ. pod č. 105) ■

Zpracoval Mgr. Erik Mrzena

Střípky z historie 9

- Počátkem roku 1905 bylo v Čechách systemizováno 247 notářských míst, z toho v sídle sborových soudů 34, v sídle soudů okresních 213. Trvale neobsazených zůstávalo 8 míst. Na Moravě působilo tehdy 92 notářů, z toho 16 v sídle sborových soudů, 76 v jiných místech, neobsazena zůstala 3 místa. Ve Slezsku bylo usazeno 26 notářů, z toho 4 v sídle soudů sborových. Vzhledem k tomu, že v Předlitavsku bylo v r. 1905 systemizováno 1099 notářských míst, představovali notáři působící v českých zemích jednu třetinu předlitavského notářského stavu.
- Biologickým otcem francouzského filozofa a spisovatele Voltaire (1694-1778) byl sice údajně vojenský důstojník Rochebrune, jeho zákonným otcem se však stal pařížský notář François Arouet. Sám Voltaire, vlastním jménem François-Marie Arouet, po ukončení jesuitského semináře krátce studoval práva. Studii sice zanechal, k právnické profesi se však ještě jednou krátce vrátil v r. 1713, kdy pracoval v pařížské advokátní kanceláři.
- V časopise Právní obzor z r. 1927 proběhla zajímavá diskuse o slučitelnosti některých právnických profesí s poslanceckým či senátorským mandátem. Otevřel ji advokát Michal Slávik článkem „Či můžu být sudca či veřejný notář členmi Národního shromáždění?“ Zatímco Slávik zastával názor, že povolání soudce je s mandátem neslučitelné a že v praxi je obcházena ústavní listina, redakce časopisu hájila stanovisko, že soudce shodně jako veřejný notář může být poslanec či senátor. V případě notáře argumentovala redakce výnosem ministerstva spravedlnosti č. 40. 947/26. „Pisatel článku vychází zřejmě z mylného předpokladu, že musí hájiti slučitelnost vykonávání veřejného notářství s vykonáváním poslanceckého mandátu tím způsobem, že útočí na dosavadní – dle jeho názoru – mylnou praxi, že soudce může býti členem N. S.,“ komentovala redakční poznámka kontroverzní Slávikův článek. Po následující autorově replice setrvaly obě strany na svých stanoviscích. Jisté zůstává, že oproti dnešku v období první republiky soudci a notáři v Národním shromáždění zasedali.
- Postava notáře figuruje i v opeře Gaetana Donizettiho Dcera pluku (La fille du régiment). Tuto vedlejší roli při pařížské premiéře opery konané dne 11. 2. 1840 pod skladatelovou taktovkou ztvárnil jako mluvenou roli herec Leon. V některých inscenacích bývá notářova role koncipována pro tenor, jindy se stává, že notář bývá nahrazován i postavou jiné profese. Na jevišti by se měl bezejmenný notář, který je strýcem Tonia, usilujícího o ruku markýtky Marie, objevit ve druhém dějství. S pomocí tohoto notáře se podařilo vypátrat, že Marie není neteří markýzy z Maggiorivoglio, ale její dcerou z nezákonného svazku. Zjištěné informace nakonec není využito k intrice, markýza svolí ke sňatku Marie s Toniem pod tlakem Mariina pluku. V českých zemích byla opera poprvé uvedena v Stögrově divadle v pražské Růžové ulici v r. 1843.
- Starostou jihočeského Lišova byl poprvé v r. 1889 zvolen notář Antonín Maděra. Tehdy osmatřicetiletý rodák z Veselé u Mnichova Hradiště měl za sebou praxi notářského koncipienta v Pacově, Pelhřimově, Březnici, Kamenici nad Lipou a ve Vysokém Mýtě. Notářem v Lišově byl jmenován v r. 1883, současně se stal členem městského a o tři roky později okresního zastupitelstva. Antonín Maděra zároveň „přilnul k myšlence hasičské“. Byl činný zprvu v hasičské župě v jižních Čechách, pak i v Ústřední hasičské jednotě, v letech 1894-1897 se stal náměstkem starosty české Ústřední hasičské jednoty. Kromě spolků hasičských působil Maděra i v Sokole, v r. 1895 byl zvolen starostou Lipovského sokola. Z Lišova přesídlil Antonín Maděra jako notář do Jindřichova Hradce. V letech 1901-1907 byl poslancem zemského sněmu za město Třeboň, patřil tehdy ke straně svobodomyšlné. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
soudce Ústavního soudu ČR
a právní historik

Z rozhodování kárné komise

KÁRNÁ KOMISE NK ČR VYDALA V ROCE 2009 ROZHODNUTÍ TÝKAJÍCÍ SE POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ Z DĚDICKÉHO SPISU.

VÝŇATEK ROZHODNUTÍ:

„Kárně obviněná XY se dopustila kárného provinění, vytýkaného kárnou žalobou kárného žalobce tím, že porušila ustanovení § 44, § 90 o. s. ř. ve spojitosti s ustanovením § 175b o. s. ř., § 56 a § 95 not. řádu tím, že umožnila osobám AB a CD nahlédnout do dědického spisu Okresního soudu v P. a pořídila jim fotokopii závěti a připsal jejich právního zástupce.“

Za toto provinění bylo uloženo kárné opatření spočívající v písemném napomenutí.

Z ODŮVODNĚNÍ:

„Kárně obviněná XY se dopustila kárného provinění, vytýkaného kárnou žalobou, tedy, že umožnila osobám AB a CD nejenom nahlédnutí do celého dědického spisu, ale pořídila jim i kopii závěti a kopii sdělení právního zástupce dědice. Tímto svým jednáním porušila ustanovení § 44, § 90 o. s. ř. ve spojitosti s ustanovením § 175b o. s. ř., § 56 a § 95 not. řádu, když nemůže obstát tvrzení kárně obviněné, že vypravitelka pohřbu v projednávaném dědickém řízení byla účastníkem řízení jako věřitel. Je třeba přisvědčit argumentaci kárného žalobce, že vypravitel pohřbu jako věřitel je účastníkem řízení pouze v případě ust. § 175p o. s. ř., v případě, kdy se vypořádává jeho pohledávka, a při likvidaci dědictví. O první

a třetí případ se však nejedná, a pokud jde o druhý případ, je třeba konstatovat, že samotné přihlášení pohledávky nečiní z věřitele účastníka řízení. Má za následek pouze to, že dědici jsou s touto pohledávkou seznámeni, a pokud ničeho proti ní nenamítají, je dluh zařazen do pasiv dědictví. Ani v tomto okamžiku se však věřitel nestane automaticky účastníkem řízení. Zákon hovoří o „vypořádání“ dědictví. To pojmově předpokládá více dědiců a fakt, že si vypořádávají odpovědnost za konkrétní dluh jinak, než vyplývá ze zákona, tzn. jinak, než odpovídá jejich dědickým podílům. Je-li však dědic jeden, je „vypořádání“ pojmově vyloučeno, neboť za dluhy dědické odpovídá tento jediný dědic, k žádnému vypořádání nedochází a věřitel proto z tohoto důvodu účastníkem řízení není. Kárný senát při uložení kárného opatření vyhověl kárné žalobě kárného žalobce a uložil kárně obviněné notářské kandidátce dle § 48 odst. 4 písm. a) not. řádu písemné napomenutí, když je toho názoru, že písemné napomenutí zohledňuje všechny rozhodné okolnosti, tj. charakter a závažnost kárného provinění kárně obviněné.“

Závěr: Notář musí vždy pečlivě zvážit, zda a jaké informace poskytne z dědického spisu třetím osobám, tak, aby byla zachována jejich práva, nebo aby svá práva mohly uplatňovat v jiném řízení a přitom neporušil povinnost mlčenlivosti. Ve většině případů postačí třetím osobám informace o tom, kdo je zůstavitelovým dědicem, v jakém poměru odpovídá za pasiva dědictví a není nutné, většinou přímo vyloučené, třetí osoby seznamovat s dalšími skutečnostmi obsaženými ve spise. ■

Zpracoval Mgr. Erik Mrzena, člen kárné komise

Složení slibu do rukou ministryně spravedlnosti

Dne 23. 3. 2010 složilo slib do rukou ministryně spravedlnosti JUDr. Daniely Kovářové šest notářských kandidátů, devět nově jmenovaných státních zástupců a pět soudních exekutorů. Slavnostního aktu se zúčastnila také náměstkyně nejvyšší státní zástupkyně JUDr. Olga Šebková, viceprezident Exekutorské komory ČR Mgr. Ing. Jiří Prošek a prezident Notářské komory ČR JUDr. Martin Foukal. ■

Futsalový turnaj v Okříškách u Třebíče

Dne 20. února 2010 se v Okříškách u Třebíče uskutečnil druhý ročník futsalového turnaje právnických profesí pod názvem II. futsalová Vysočina, který organizačně zajišťovali někteří členové fotbalového týmu Notářské komory ČR. Letošního ročníku se zúčastnilo sedm týmů, které byly rozděleny do dvou skupin. Ve skupině „A“ se střetly: Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší soud, Advokáti Brno a Notářská komora ČR. Skupina „B“ měla při neúčasti Krajského soudu v Brně pouze 3 týmy, a to: Exekutorskou komoru ČR, Nejvyšší správní soud a Advokáty Praha. Souboje ve skupinách určily semifinálové dvojice a trojice, která se utkala o 5.-7. místo. První semifinále svedlo dohromady dva hlavní favority, ministerstvo spravedlnosti v něm nakonec díky urputné obraně a zejména vynikajícímu brankáři zdolalo Exekutorskou komoru ČR. V druhém semifinále pak Notářská komora ČR (pro kterou byl podle papírových předpokladů úspěchem již samotný postup ze skupiny) senzačně vyřadila Nejvyšší správní soud. Nervy drásající finále s báječnou atmosférou pro sebe v závěru rozhodl pořadající tým, a tak mohlo přibližně sto přihlížejících diváků aplaudovat Notářské komoře ČR k historicky prvnímu vítězství na fotbalovém turnaji od vzniku samostatného notářství.

Při závěrečném vyhlášení výsledků turnaje byly u rautu složeného z produktů, které vlastnoručně připravili členové týmu Notářské komory ČR při páteční zabíjačce, oceněny

nejlepší týmy a také jednotlivci v celé řadě doprovodných kategorií. Následoval společenský večer, kde se při písničkách a tanci beze zbytku naplnilo hlavní krédo celé akce, a to setkávání právníků různých profesí na „nepracovní“ úrovni s cílem odstranit případné „bariéry“ mezi nimi.

Konečné pořadí II. futsalové Vysočiny:

1. Notářská komora ČR	4. Nejvyšší správní soud
2. Ministerstvo spravedlnosti ČR	5. Advokáti Brno
3. Exekutorská komora ČR	6. Nejvyšší soud
	7. Advokáti Praha

Výsledky týmu Notářské komory ČR:

NK ČR – Advokáti Brno 5:0 (Krejčovský 2, Trčka, Ryšánek, Voda)

NK ČR – Ministerstvo spravedlnosti 2:2 (Šedivý, Duda)

NK ČR – Nejvyšší soud 4:1 (Voda 3, Trčka)

Semifinále: NK ČR – Nejvyšší správní soud 5:2

(Voda 3, Šedivý 2)

Finále: NK ČR – Ministerstvo spravedlnosti 2:0 (Voda 2)

Tým Notářské komory ČR získal i individuální ocenění v podobě ceny za nejlepšího obránce, kterým byl direktoriátem turnaje zvolen JUDr. Vratislav Makovec. ■

Mgr. Petr Šedivý, notářský kandidát,
zástupce notáře Mgr. Richarda Brázdy, notáře v Brně

Notářské jaro

Navazuji na své poslední fejetonové zamyšlení, které vyšlo ve vánočním čísle našeho notářského časopisu a zabývalo se souvztažností Dušiček a Vánoc v životě notářů.

Tento fejeton píší v první jarní den a ke svým případným čtenářům se dostane v období před prvním májem. Celá tato doba hýří optimismem a nadějí, příroda nám naznačuje, že se všechno zlepšuje. Pesimisté (zejména staří) by ovšem poukázali na známou skutečnost, „kolik takových nádherných nadějných jar jsme v životě již prožili a kolikrát jsme se zklamali“. Neznámější z těchto nadějných, ale promarněných jar, je pražské jaro v roce 1968, které rovněž přicházelo po obdobně silné zimě jako letos.

Projevuje se jarní období také v praktickém životě českých notářů? Myslím si, že určitě ano. Určitě veseleji docházejí ke svému pracovnímu stolu a více než kdy jindy se zvýšeným zájmem pokukují po svých mladých kandidátkách, koncipientkách, tajemnicích. A nejen to, také po klientkách, advokátkách a někdy dokonce i po dědičkách.

Jak se projevuje jaro v životě českých notářek? Také jistě veseleji docházejí ke svému pracovnímu stolu a pravděpodobně rovněž projevují zvýšený zájem o druhé pohlaví. Pak přichází v úvahu ještě třetí a čtvrtá alternativa zvýšeného zájmu, ale o její existenci nejsem ve světě českých notářů informován.

V těchto dnech nelze opomenout známý fenomén jarní únavy. To je jistě brzdící faktor. Ten může vyvolat útlum jinak na jaře ze zvyšující se míry pracovní aktivity. Můj názor k jarní únavě je však zásadní – únava nás může přepadnout kdykoli během celého roku a pojem jarní únava je tudíž v zásadě falešný. Únava není výsadou jara!

Rád bych ovšem ještě pohlédl do obecnější, nadčasovější roviny vlivu jara na práci českých notářů. Je-li jaro symbolem naděje, symbolem budoucnosti, kladu si otázku, v čem můžeme shledávat naději v životě celé naší notářské obce. Přirozeně každého napadne, že naději do budoucna musíme hledat v mladých. Tedy především v celé rozsáhlé generaci notářských kandidátů jako bezprostředních adeptů na notářská místa a notářských koncipientů jako poněkud ještě vzdálenějších adeptů na notářská místa.

Běžné starosti nám často neumožňují uvědomit si zásadní obrat, jaký za posledních dvacet let nastal ve složení naší právnické notářské obce. Může nás jen těšit, že zájem o notářské povolání projevili vesměs ti nejkvalitnější z produkce našich nyní čtyř právnických fakult. Člověk může často jen obdivovat jejich elán, mimořádnou hloubku vzdělání a zejména živý zájem o všechny aspekty notářského povolání. Kdo jiný než mladí přinášejí se samozřejmostí všechny elektronické vynálezy. Domnívám se, že dnes vznikla zásadně nová situace. Stav, kdy počet mladých notářských právníků jistě již přesahuje počet notářů samotných, je sám o sobě pozoruhodný.

Tento stav vyvolává nespokojenost některých kandidátů s principem numerus clausus. To, doufám, však jen u těch méně vzdělaných. Ti ostatní jsou si jistě vědomi, že pevně stanovený počet notářských úřadů je naprostý fundament notářského povolání, základní záruka toho, aby notář mohl být při výkonu notářství nestranný a nezávislý. Notářství je polovičním soudnictvím a nemůže být vystaveno neomezené konkurenci. Proto také platí pevná pravidla pro výpočet notářských odměn.

Na druhé straně je nutno přiznat, že současná generace notářských kandidátů je na tom velmi dobře. Do penze (nechci přímo říci na hřbitov) budou odcházet silné notářské ročníky ze sedmdesátých let. Takže šance obstát v konkurzu bude značná, neboť počet konkurzů na notářská místa se bude ve zcela dohledné době rapidně zvyšovat.

Notářství tvoří malá pracoviště a koncipienti a kandidáti nemají příliš mnoho možností setkávat se a diskutovat se svými kolegy, žijí trochu izolovaným způsobem. V tomto ohledu bude možno jen přivítat snahu o sdružování mladých notářských právníků. Jejich podněty a nápady jistě prospějí celé notářské obci. Jde o to, aby se tito mladí, kteří představují to notářské jaro uvedené v názvu fejetonu, cítili v notářské obci jako doma. Hodlají-li věnovat notářské profesi celý svůj život, máme všichni jistě zájem o to, aby to byl život radostný, hodnotný, smysluplný a důstojný. ■

JUDr. Karel Wawerka, notář v Praze
březen 2010

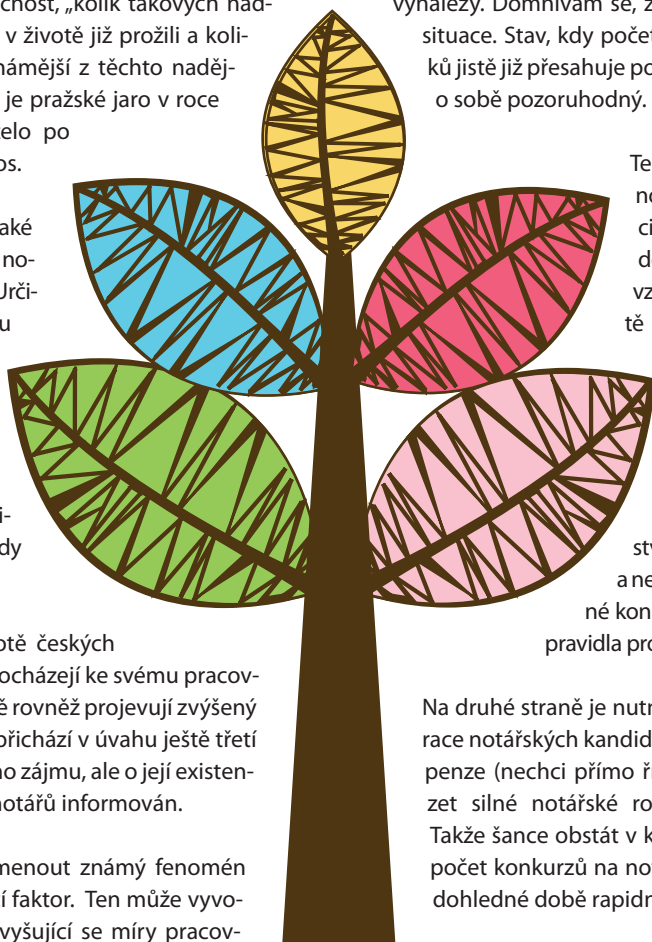

TABLE OF CONTENTS

ARTICLES

- Alena Macková: Data boxes in the practice of law 3
- Zdeněk Ryšánek: Sale of membership interest in housing cooperative in the liquidation of inheritance assets 6
- Luboš Holík, Josef Marcel: Legal institute of suspension of inheritance proceedings according to the provisions of § 175h of CPC 8

DISCUSSION

- Jiří Bartoš: Speaking once more about the new legal regulation of inheritance proceedings 16

CASE LAW

- Flat owned by a cooperative in the case of escheat 20
- Judicial Decision Making in Brief 24

INTERVIEW

- Long interview with ombudsman, Otakar Motejl 26

OPINION

- Martin Vychopeň: 20 years of free advocacy 31

CURRENT EVENTS

- Presidents of professional associations agreed to make the mutual collaboration more intensive 32

- Report from the conference on administration of commercial corporations in the connotations of recodification and Europe 34

FROM ABROAD

- Information from the meeting of the General Assembly of CNUE held on 19 March 2010 in Brussels 36
- President Klaus Woschnak takes leave 38
- Robert Shiller, Economy Professor, main speaker of the forum on „Economic impact of impartial advice and legal control in real estate transactions and mortgaging“ 40
- Modifications in the German succession law 42

WORTHY OF ATTENTION

- 45

EXCERPTS FROM HISTORY

- Stanislav Balík: Excerpts from History Part 9 48

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER

- Some decisions made by the disciplinary commission 49
- Futsal tournament in Okříšky near Třebíč 50

FEATURE ARTICLE

- Karel Wawerka: Notarial spring 51

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL

- Alena Macková: Datenboxen im Rechtsleben 3
- Zdeněk Ryšánek: Veräußerung des Mitgliedanteils in der Wohnungsgenossenschaft bei der Nachlaßabwicklung 6
- Luboš Holík, Josef Marcel: Rechtsinstitut der Einstellung des Nachlaßverfahrens nach § 175h der ZPO 8

FORUM

- Jiří Bartoš: Nochmals zu der neuen Regelung des Nachlaßverfahrens 16

JUDIKATUR

- Genossenschaftswohnung beim Heimfall 20
- In Kürze zum gerichtlichem Entscheid 24

INTERVIEW

- Großes Interview mit dem Ombudsman, JUDr. Otakar Motejl 26

MEINUNG

- Martin Vychopeň: 20 Jahre der freien Rechtsanwaltschaft 31

AKTUELL

- Präsidenten der freiberuflichen Kammern vereinbarten eine Intensivierung der gegenseitigen Zusammenarbeit 32

- Bericht aus der Konferenz über Verwaltung der Handelskorporationen in den Konnotationen von Rekodifikation und von Europa 34

AUS DEM AUSLAND

- Informationen aus der Verhandlung der CNUE-Generalversammlung am 19. 3. 2010 in Brüssel 36
- Dr. Klaus Woschnak nimmt Abschied 38
- Diskussionsforum mit Dr. Robert Shiller, Professor der Ökonomie, zum Thema „Economic impact of impartial advice and legal control in real estate transactions and mortgaging“ 40
- Änderungen im deutschen Erbrecht 42

WISSENSWERTES

- 45

GESCHICHTSSPLITTER

- Stanislav Balík: Geschichtssplitter 9 48

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER

- Aus den Entscheidungen der Disziplinarkommission 49
- Futsal-Turnier in Okříšky bei Třebíč 50

FEUILLETON

- Karel Wawerka: Frühling im Notariat 51

CONTENU

ARTICLES

- Alena Macková: Les boxes de données dans la vie juridique 3
- Zdeněk Ryšánek: La vente du versement forfaitaire dans une coopérative de logement dans la dévolution de la succession 6
- Luboš Holík, Josef Marcel: L'institut juridique de la suspension de la dévolution successorale au terme des dispositions du § 175h de CPC 8

DÉBAT

- Jiří Bartoš: Parlons une fois de plus de la nouvelle réglementation de la dévolution successorale 16

JURISPRUDENCE

- Un logement de la coopérative dans le cas de la déshérence 20
- Décision de justice en bref 24

ENTRETIEN

- Grand interview avec l'ombudsman, Me Otakar Motejl 26

OPINION

- Martin Vychopeň: 20 ans de l'existence de barreaux libres 31

ACTUELLEMENT

- L'accord des présidents des chambres des professions libérales sur l'intensification de la collaboration mutuelle 32

- Rapport de la conférence portant sur l'administration des corporations commerciales dans les connotations de la recodification et de l'Europe 34

DE L'ETRANGER

- Informations de la réunion de l'Assemblée générale du CNUE tenue le 19 mars 2010 à Bruxelles 36
- Me Klaus Woschnak fait ses adieux 38
- Le forum avec Robert Shiller, Professeur de l'économie, portant sur le thème : „Economic impact of impartial advice and legal control in real estate transactions and mortgaging“ 40
- Modifications dans le droit de succession en Allemagne 42

MÉRITE VOTRE ATTENTION

- 45

FRAGMENTS DE L'HISTOIRE

- Stanislav Balík: Fragments de l'histoire 9 48

INFORMATIONS D'ACTUALITÉ DE LA CHAMBRE DES NOTAIRES

- Quelques décisions de la commission disciplinaire 49
- Tournoi de futsal à Okříšky près de Třebíč 50

FEUILLETON

- Karel Wawerka: Le printemps notarial 51

AD NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

ZÁKLADNÍ INFORMACE

vydavatel: Notářská komora České republiky

periodicita: dvoušedník,

náklad: 2.000 výtisků,

formát: A4 (210 x 297)

počet stran: průměrně 40

tisk: papír 115 g, celobarevně 4/4 CMYK, vazba V1

cílová skupina: notáři, ostatní právnické profese

HARMONOGRAM 2010

č. 1 vychází	22. 2. 2010
č. 2 vychází	23. 4. 2010
č. 3 vychází	20. 6. 2010
č. 4 vychází	20. 8. 2010
č. 5 vychází	20. 10. 2010
č. 6 vychází	13. 12. 2010

CENÍK INZERTNÍCH PLOCH

IV. strana obálky	60 000
II. a III. strana obálky	48 000
1/2 II. a III. strany obálky	24 000
vnitřní celostrana	38 000
vnitřní 1/2 strany	19 000

ceny jsou uvedeny v Kč bez DPH

Listiny pro své klienty ověřuji
každý den, ale spolehlivost
ČSOB jsem si ověřila už dávno.

A v čem je vaše bohatství?

Víme, že vaše profese klade na bankovní služby vyšší nároky, než je obvyklé. Proto jsme připravili nabídku přesně zaměřenou na notáře. Navštivte kteroukoli pobočku ČSOB a dozvíte se, co pro vás můžeme udělat navíc.

ČSOB – profesionální partner notářů

www.csob.cz

Člen skupiny KBC

Infolinka 800 300 300